

Připravenost obyvatelstva ke zvládnání mimořádných a krizových situací a možnosti jejich dalšího vzdělávání

Magdalena Hroníková

Bakalářská práce
2015

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Magdalena Hroníková**
Osobní číslo: **L12142**
Studijní program: **B2825 Ochrana obyvatelstva**
Studijní obor: **Ochrana obyvatelstva**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Připravenost obyvatelstva ke zvládnutí mimořádných a krizových situací a možnosti jejich dalšího vzdělávání**

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujte průzkum literárních pramenů a teoretické poznatky týkající se daného tématu.
2. Analyzujte a zhodnoťte připravenost obyvatelstva na zvládnutí mimořádných a krizových situací v České republice.
3. Analyzujte a formulujte systém vzdělávání obyvatelstva v oblasti ochrany obyvatelstva.
4. Navrhněte možnosti pro zdokonalení připravenosti obyvatelstva.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, Danuše KRATOCHVÍLOVÁ a Libor FOLWARCZNY. Ochrana obyvatelstva. 2., aktualiz. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013, 177 s. ISBN 978-80-7385-134-7.

[2] ANTUŠÁK, Emil. Krizový management: hrozby - krize - příležitosti. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7357-488-8.

[3] MIKA, Otakar J. Informovanost obyvatelstva a jeho připravenost na zvládnutí mimořádných událostí [online]. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008, 1 CD-ROM. cit. 2015-01-14. ISBN 978-80-7394-111-6.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Otakar Jiří Mika, CSc.**
Ústav krizového řízení

Datum zadání bakalářské práce: **6. února 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **16. května 2015**

V Uherském Hradišti dne 20. února 2015

doc. RNDr. Jiří Dostál, CSc.
děkan

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Téma mé bakalářské práce je zaměřeno na „Připravenost obyvatelstva na mimořádné události a krizové situace a možnosti jejich dalšího vzdělávání“. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá základními pojmy z oblasti ochrany obyvatelstva, popisuje jednotlivé orgány krizového řízení v kraji. Dále se věnuje oblasti varování, vyzoomění, způsobem poskytování tísňových informací a vzdělávání populace v oblasti ochrany obyvatelstva. Praktická část analyzuje Kroměříž – první bezpečnou komunitu v ČR a projekt Bezpečná škola. Největší část je věnována dotazníkovému šetření, díky němuž došlo k mnoha zjištěním a získání důležitých informací, které byly dále vyhodnoceny. Poslední část bakalářské práce poskytuje návrh systému vzdělávání v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí.

Klíčová slova:

Ochrana obyvatelstva, orgány krizového řízení, varování, vyzoomění, vzdělávání populace v oblasti ochrany obyvatelstva, dotazníkové šetření

ABSTRACT

The topic of my bachelor's work is focused on „Readiness of population for extraordinary and crisis situations and their further educational possibilities.“ The work is split into two parts: a theoretical part and a practical part. The theoretical part deals with basic concepts in the area of inhabitants protection, describes individual authorities of crisis management in the region. Moreover it focuses on the sphere of warning, notification, the method of providing distress information and population training for their protection. The practical part analyses Kroměříž – the first safe community in the Czech Republic and the project „Safe school“. The biggest part is led to a questionnaire survey. Many findings and important information were the results and they all have been evaluated. The last part of my bachelor's work provides an educational system suggestion in the area of inhabitants protection in common risks, danger and exceptional incidents.

Keywords:

Population protection, authorities of crisis management, warning, notification, population training for their protection, questionnaire survey

„Cílem vzdělání a moudrosti je, aby člověk viděl před sebou jasnou cestu života, po ní opatrně vykračoval, pamatoval na minulost, znal přítomnost a předvídal budoucnost.“

Jan Amos Komenský

Poděkování

Ráda bych velmi poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, panu doc. Ing. Otakaru J. Mikovi CSc., který mi poskytl cenné rady a materiály k vytvoření mé bakalářské práce.

Mé poděkování patří paní kpt. Bc. Pavle Pražákové za konzultaci a poskytnutí materiálů.

Další poděkování je určené paní plk. Mgr. Eleónoře Tilcerové za konzultaci a poskytnutí důležitých informací, které mi velmi pomohly k napsání teoretické části bakalářské práce.

Nesmím opomenout a poděkovat panu por. Ing. Adamu Fuksovi, který mi poskytl informace sloužící k praktické části práce.

A v poslední řadě velké díky rodině, přáteli a známým za podporu během psaní a celého studia.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Uherském Hradišti

12. 5. 2015

.....
podpis studenta

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ZÁKLADNÍ POJMY	13
1.1 MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST.....	13
1.1.1 Rozdělení mimořádných událostí.....	13
1.2 MIMOŘÁDNÁ SITUACE	15
1.3 KRIZOVÁ SITUACE	15
1.4 OCHRANA OBYVATELSTVA.....	15
2 ORGÁNY KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ	16
2.1 ORGÁNY KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ NA KRAJSKÉ ÚROVNI.....	17
2.1.1 Hejtman kraje, primátor hlavního města Prahy.....	17
2.1.2 Krajský úřad	17
2.1.3 Bezpečnostní rada kraje	18
2.1.4 Hasičský záchranný sbor kraje	19
2.1.5 Policie České republiky.....	19
2.1.6 Krizový štáb kraje	19
2.1.7 Orgány obce	20
2.1.7.1 Obecní úřad obce	20
2.1.7.2 Starosta obce	20
2.1.7.3 Bezpečnostní rada obce.....	21
2.1.7.4 Krizový štáb obce	21
3 VAROVÁNÍ, VYROZUMĚNÍ A ZPŮSOB POSKYTOVÁNÍ TÍSŇOVÝCH INFORMACÍ	22
3.1 JEDNOTNÝ SYSTÉM VAROVÁNÍ A VYROZUMĚNÍ	22
3.2 VAROVÁNÍ OBYVATELSTVA V ČESKÉ REPUBLICE	23
3.2.1 Všeobecná výstraha	24
3.2.2 Požární poplach	25
3.2.3 Akustická zkouška sirén.....	25
3.3 TÍSŇOVÉ INFORMOVÁNÍ.....	26
3.4 TÍSŇOVÉ TELEFONICKÉ VOLÁNÍ A LINKY TÍSŇOVÉHO VOLÁNÍ.....	26
4 VZDĚLÁVÁNÍ POPULACE V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA	29
4.1 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI OCHRANY ČLOVĚKA ZA BĚŽNÝCH RIZIK A MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ŠKOLÁCH OD R. 1973 PO SOUČASNOST	29
4.2 DŮLEŽITÉ DOKUMENTY HOVOŘÍCÍ O VZDĚLÁVÁNÍ OBYVATEL V OBLASTI OO	30
4.2.1 Bezpečnostní strategie České republiky 2015.....	30
4.2.2 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.....	30

4.3	VZDĚLÁVÁNÍ POPULACE V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA	31
4.3.1	Současný stav vzdělávání	32
4.3.1.1	Mateřské školy	37
4.3.1.2	Základní školy	37
4.3.1.3	Vzdělávání současných učitelů	38
4.3.1.4	Střední školy	39
4.3.1.5	Vysoké školy	40
4.3.1.6	Dospělá populace	41
4.3.1.7	Senioři	42
4.3.1.8	Projekty probíhající na školách	43
II	PRAKTICKÁ ČÁST	45
5	CÍLE, ZVOLENÉ METODY A POSTUP PŘI BAKALÁŘSKÉ PRÁCI.....	46
5.1	CÍLE	46
5.2	ZVOLENÉ METODY	46
5.3	POSTUP PŘI PRAKTICKÉ ČÁSTI BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	46
6	KROMĚŘÍŽ – PRVNÍ BEZPEČNÁ KOMUNITA V ČR.....	48
6.1	MEZINÁRODNÍ BEZPEČNÉ ŠKOLY	48
6.2	KROMĚŘÍŽSKÝ UNIKÁT	49
6.3	KONKRÉTNÍ PŘÍKLAD PROJEKTU BEZPEČNÉ ŠKOLY - ZÁKLADNÍ ŠKOLA KROMĚŘÍŽ, KOMENSKÉHO NÁMĚSTÍ 440	50
6.4	ZHDNOCENÍ PROJEKTU BEZPEČNÁ ŠKOLA	51
7	DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM.....	53
7.1	TYPY DOTAZNÍKŮ	53
7.1.1	Dotazník pro příslušníky JSDH Morkovice a jeho cíl	53
7.1.2	Dotazník pro žáky 6. ročníků s výukou programu Hasík a jeho cíl	53
7.1.3	Dotazník pro ředitele týkající se výuky OČMU na ZŠ a jeho cíl.....	54
7.1.4	Dotazník pro žáky 8. ročníků ohledně výuky OČMU a jeho cíl	54
7.2	VÝSLEDNÉ ZJIŠTĚNÍ DOTAZNÍKOVÉHO PRŮZKUMU	54
7.2.1	Dotazník pro příslušníky JSDH Morkovice začleněné do projektu Hasík	54
7.2.2	Dotazník pro žáky 6. ročníků projektu Hasík.....	56
7.2.3	Dotazník pro ředitele základních škol.....	66
7.2.4	Dotazník pro žáky 8. ročníků ohledně výuky OČMU	71
7.3	ZÁVĚR – VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	84
7.3.1	Dotazník pro příslušníky JSDH Morkovice začleněné do projektu Hasík	84
7.3.2	Dotazník pro žáky 6. ročníku projektu Hasík.....	84
7.3.3	Dotazník pro ředitele základních škol.....	84
7.3.4	Dotazník pro žáky 8. ročníku – oblast výuky OČMU	85

8	VLASTNÍ NÁVRH VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU V OBLASTI OČMU	86
8.1	ZAVEDENÍ SAMOSTATNÉHO PŘEDMĚTU	86
8.2	VZDĚLÁVÁNÍ STÁVAJÍCÍCH UČITELŮ.....	86
8.3	PRÁVNÍ UKOTVENÍ A POSTIHY ZA NEDODRŽENÍ	87
8.4	ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE	87
	ZÁVĚR	89
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	91
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	96
	SEZNAM OBRÁZKŮ	97
	SEZNAM TABULEK.....	99
	SEZNAM PŘÍLOH.....	100

ÚVOD

Když se řekne ochrana obyvatelstva, téměř každého jedince napadne tento termín spojit s mimořádnými událostmi válečného charakteru, které probíhaly v minulém století. Od druhé světové války a dalších rozeprá uplynulo několik desítek let a strach, že by mohlo dojít k vypuknutí konfliktu větších rozměrů, se zdál téměř nereálný. Dnešní společnost se neobává vojenského střetnutí, tak jak to hrozilo „kdysi“. Z toho důvodu došlo v roce 1991 ke zrušení předmětu branná výchova. Během dalších let stát neřešil připravenost obyvatelstva na mimořádné události a vědomosti obyvatel s tím spojené. V roce 1997 nastal zlom, kdy nepřipravené obyvatele České republiky zasáhly ničivé povodně. A právě zde chyběly potřebné znalosti a vědomosti ze sféry ochrany obyvatelstva. „Díky“ této nenadálé a nešťastné události Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy o pár let později (1999, 2003) vydalo potřebné materiály a stanovilo školám vzdělávat žáky, studenty v této oblasti.

Hlavním a velmi důležitým krokem bylo v roce 2000 vytvoření krizových zákonů, které stanovily jak úkoly, tak povinnosti státní správy, samosprávy, orgánů a složek zainteresovaných do oblasti mimořádných událostí a krizových situací přírodního či antropogenního charakteru.

Lidé si začali více uvědomovat, že mimořádné události zapříčiněné přírodou se nás stále a více dotýkají, než tomu bylo dříve. Povodně v roce 2003, sesuvy půdy, vichřice a další neštěstí, jsou tomu důkazem. Proto se nesmí zapomínat na to, aby docházelo ke kvalitní přípravě obyvatelstva a začalo se už od útlého věku dětem vysvětlovat, co se může stát a jak se proti těmto škodlivým silám a jevům zachovat a ubránit.

Z důvodu široké oblasti zaměření mé práce, jsem se rozhodla ji směřovat pouze na mimořádné události, nikoliv na krizové situace.

V teoretické části se zaměřím na základní pojmy týkající se problematiky ochrany obyvatelstva, orgánů krizového řízení v kraji, dále popíši oblast varování, vyrozumění, způsob poskytování tísňových informací a vzdělávání populace od dětí až po seniory v oblasti ochrany obyvatelstva.

Hlavními úkoly a cíli v praktické části bude pomocí dotazníkového šetření zanalyzovat a vyhodnotit vzdělávání na základních školách ve sféře ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, požární ochrany. Zjistit, jak se základní školy staví k výuce

této problematiky. Na závěr dalším a posledním cílem bude podat návrh na zlepšení stávajícího systému vzdělávání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 Mimořádná událost

V České republice, srovnatelně jako v převážné části vyspělých států, se uskutečnilo v posledním desetiletí předešlého století přehodnocení bezpečnostně-politické situace. Jelikož proběhlo na začátku devadesátých let k výrazným mezinárodně politickým změnám, bylo vojenské ohrožení Evropy a vznik celosvětové válečné kolize spíše nepravděpodobné. Vznik válečných konfliktů oblastního významu se v Evropě snížil na menšinové etnické střetnutí. Nejde však jej zcela vyloučit a to např. z důvodu nové hrozby v podobě Islámského státu, konfliktu na Ukrajině, do kterého jsou zapojeny i další státy. V posledních letech je však brán větší důraz na mimořádné události v oblasti nevojenské. Tím jsou myšleny situace a hrozby spojené s nevyzpytatelnou přírodou a události způsobené člověkem. [4]

V současné době existuje v ČR řada definic, které vystihují to, že v různorodých oblastech lidského působení se objevuje něco, co neodpovídá obvyklým podmínkám. [1] Za integrující pojmenování lze jistě využít pojem mimořádná událost. „*Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů vymezuje termín mimořádná událost jako škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.*“ [5]

1.1.1 Rozdělení mimořádných událostí

Mimořádné události se dělí na dvě hlavní oblasti:

1. Přírodní (naturogenní) mimořádné události – mimořádné události, které jsou způsobeny přírodními vlivy.
 2. Antropogenní mimořádné události – mimořádné události zapříčiněny činností člověka.
1. Základní rozdělení přírodních mimořádných událostí:

- a) Abiotické mimořádné události – události způsobené neživou přírodou. Mezi ně patří: požáry způsobené přírodními vlivy, povodně a záplavy, dlouhodobá inverzní situace,

dlouhodobá sucha, zemětřesení, sopečná činnost, silné mrazy, sněhové kalamity, zemské sesuvy, vichřice, narušení ozónové vrstvy a další.

b) Biotické mimořádné události – události způsobené živou přírodou. Patří sem: epidemie – což je velká nákaza lidí, epizootie – rozsáhlá nákaza zvířat, epifylie – rozsáhlá nákaza rostlin, pandemie – epidemie zasahující na více kontinentech, parazité, přemnožení přírodních škůdců, přemnožení plevelů, genové a biologické manipulace, rychlé vymírání druhů.

2. Základní dělení antropogenních mimořádných událostí:

a) Technogenní mimořádné události – to jsou provozní havárie a havárie spojené s infrastrukturou. Mezi ně patří: technologické havárie spojené s únikem nebezpečných látek, havárie v dopravě s výronem toxických látek, radiační havárie velkého rozsahu, požáry, rozsáhlé ropné havárie, rozsáhlé dopravní havárie, technické a technologické havárie – požáry a exploze, znečištění životního prostředí rozsáhlými haváriemi, nepříznivé působení člověka na životní prostředí (ekologické havárie) – smog, skleníkový efekt, toxické a infekční odpady, neodborné používání agrochemikálií, odpady ve vodních tocích apod.

b) Sociogenní mimořádné události vnitřní – vnitrostátní společenské, sociální a ekonomické negativní jevy. Mezi tyto události patří: totální zhroucení ekonomiky státu, rozvoj rasové a národnostní nesnášenlivosti, hrozba teroristických akcí, hrozba mezinárodního zločinu a terorismu, závažné narušení veřejného pořádku, nárůst majetkové a násilné kriminality, náboženská nesnášenlivost, záměrné šíření poplašných a nepravdivých zpráv, použití zbraní hromadného ničení, narušení dodávek ropy a ropných produktů, narušení dodávek potravin, narušení dodávek léčiv a zdravotnického materiálu, narušení funkčnosti informačních systémů, narušení funkčnosti systému pro varování a vyrozumění obyvatelstva, narušení dodávek elektrické energie, plynu a tepla a další.

c) Sociogenní mimořádné události externí – vojenské krizové situace. Např.: vnější vojenské napadení státu nebo jeho spojenců, násilné akce subjektů cizí moci spojené s použitím vojenských sil a prostředků, ohrožení základních demokratických hodnot, hospodářská sankce a hospodářský nátlak, ekologické havárie přesahující hranice států, politický nátlak atd.

d) Agrogenní mimořádné události – spojené se zemědělstvím a půdou. Do této podskupiny patří: degradace kvality půdy, eroze půdy, nevhodné používání hnojiv a agroche-

mikálií, vysychání a znehodnocování vodních zdrojů, zhoršení kvality zemědělské produkce vlivem velkoprodukce. [6]

1.2 Mimořádná situace

„Situace vzniklá v určitém prostředí v důsledku hrozby vzniku nebo důsledku působení mimořádné události, která je řešena obvyklým způsobem složkami integrovaného záchranného systému, bezpečnostního systému, systému ochrany ekonomiky, obrany apod. a příslušnými orgány za použití jejich běžných oprávnění, postupů a na úrovni běžné spolupráce bez vyhlášení krizových stavů. V současnosti je tento pojem používán jen omezeně.“ [2]

1.3 Krizová situace

Při některých mimořádných událostech většího rozsahu, nemusí být použity síly a prostředků v rámci zasaženého územního celku dostačující. Proto musí dojít k omezení běžných úkolů, jako jsou práva a svobody občanů a dalších. Toho lze docílit pouze zákonem stanoveným způsobem, tím je myšlen akt vyhlášení krizového stavu. Krizovou situací je označována mimořádná situace po vyhlášení krizového stavu. Pokud se jedná o krizové situace, které nejsou spojené se zabezpečením obrany České republiky před zevním ohrožením, může být vyhlášen: nouzový stav, stav nebezpečí nebo stav ohrožení státu. Posledním krizovým stavem je válečný stav, který se vyhláší v případě, kdy se jedná o krizovou situaci, která souvisí se zajišťováním obrany České republiky před zevním napadením. [1]

1.4 Ochrana obyvatelstva

Je plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku. [5]

2 ORGÁNY KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ

Ve sféře přípravy na mimořádné události, provádění záchranných a také likvidačních prací jsou ukládány úkoly orgánům krizového řízení, kterými jsou:

- Vláda České republiky
- Bezpečnostní rada státu, která se skládá ze čtyř stálých pracovních výborů:
 - a) Výbor pro obranné plánování;
 - b) Výbor pro civilní nouzové plánování;
 - c) Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky;
 - d) Výbor pro zpravodajskou činnost.
- Ústřední krizový štáb, do kterého patří:
 - a) Ústřední povodňová komise;
 - b) Ústřední nákazová komise.
- Ministerstva a jiné správní úřady (především Ministerstvo vnitra, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo zdravotnictví)
- Česká národní banka
- Orgány kraje a ostatní orgány s územní působností:
 - a) hejtman kraje, primátor hlavního města Prahy;
 - b) krajský úřad (oddělení krizového řízení);
 - c) Bezpečnostní rada kraje;
 - d) Hasičský záchranný sbor kraje;
 - e) Policie České republiky;
 - f) Krizový štáb kraje – povodňová komise kraje, nákazová komise kraje;
 - g) orgány obce, obecní úřad, starosta obce;
 - h) Bezpečnostní rada obce;
 - i) Krizový štáb obce. [9]

2.1 Orgány krizového řízení na krajské úrovni

2.1.1 Hejtman kraje, primátor hlavního města Prahy

Hejtman kraje je krizovým orgánem a orgánem kraje. Hejtman ručí za připravenost kraje na mimořádné události a krizové situace. Kontroluje a řídí předběžná opatření k jejich řešení a činností zmenšujících jejich následky. Tyto činnosti jsou prováděny: územními správními úřady s působností kraje, obcemi, právníckými a fyzickými osobami. Vytváří oddělení krizového řízení, Bezpečnostní radu kraje a Krizový štáb kraje. V případech ohrožení životů, zdraví, majetku, životního prostředí, a pokud nelze hrozbu odvrátit obvyklou činností, vyhláší hejtman stav nebezpečí. Vláda České republiky, Ministerstvo vnitra, sousední kraje, kterých se může krizová situace dotýkat, musí být co nejdříve informovány o postupu a konání hejtmana kraje.

Když je vyhlášen stav nebezpečí hejtman kraje:

- koordinuje záchranné a likvidační práce;
- zajišťuje poskytování zdravotnické pomoci;
- organizuje a koordinuje evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami;
- zajišťuje ochranu majetku;
- chrání práva a oprávněné zájmy bezprostředně ohrožených osob;
- organizuje a koordinuje humanitární pomoc. [9]

2.1.2 Krajský úřad

Aby mohl být kraj připraven na řešení krizových situací, je důležitá úzká spolupráce krajského úřadu s hasičským záchranným sborem kraje při zpracování krizového plánu kraje a plnění úkolů podle krizového plánu kraje. Krajský úřad za tímto účelem zřizuje pracoviště krizového řízení. [10]

2.1.3 Bezpečnostní rada kraje (BRK)

Je pracovním, konzultativním a koordinačním orgánem hejtmana pro přípravu kraje na krizové situace. Skládá se z předsedy BRK (hejtman kraje), který určuje členy bezpečnostní rady kraje.

Členové BRK jsou:

- zástupce hejtmana;
- ředitel krajského úřadu;
- ředitel hasičského záchranného sboru kraje;
- příslušník Policie České republiky, kterého určí policejní prezident;
- příslušník Armády České republiky (dále AČR), kterého určí náčelník Generálního štábu AČR
- ředitel krajského střediska Zdravotnické záchranné služby;
- zaměstnanec krajského úřadu, který je jmenovaný hejtmanem jako tajemník BRK;
- dva členové jmenovaní hejtmanem.

Bezpečnostní rada kraje má následující úkoly:

- projednává hlavní záležitosti: dokumenty, opatření týkající se přípravy na řešení nevojenských krizových situací, vojenských krizových situací (problematika zajišťování obrany ve sféře působnosti kraje);
- projednává krizový a vnější havarijní plán kraje;
- projednává: úroveň akceschopnosti spojovacích, monitorovacích a informačních systémů na krajském území;
- projednává: financování krizových opatření, vykonávání pracovní výpomoci a povinnosti, plány dohod o koordinaci během řešení krizových situací se sousedními krajskými úřady;
- koordinace krizových a havarijních plánů obcí, hodnocení existujících rizik vzniku krizové situace a připravenosti složek integrovaného záchranného systému v kraji atd. [10]

2.1.4 Hasičský záchranný sbor kraje

Hasičský záchranný sbor kraje vykonává úkoly daného kraje během přípravy na krizové situace, které nejsou ve vztahu s veřejným pořádkem, vnitřní bezpečností a s jejich řešením. Díky tomuto významu plánuje spolupráci mezi obcemi v kraji a správními úřady, vykonává úkoly stanovené vládou, správními úřady, ministerstvy při řešení krizových situací a zajišťuje vyhotovení krizového plánu kraje.

Hasičský záchranný sbor kraje (HZS kraje), se záměrem přípravy na krizové situace, je oprávněn shromažďovat, žádat a zaznamenávat záznamy o:

- počtu lidí obývajících v prostorách očekávané evakuace a počtech zaměstnaných jedinců ve výrobních provozech;
- rozsahu a objektu podnikajících fyzických osob, právnických osob ve sféře služeb, výroby, rozsahu zásob potravin, výrobních kapacitách, výrobních programech, počtech zaměstnanců a jejich odborné způsobilosti;
- množství, poloha a složení používaných, vyráběných, uschovávaných nebezpečných látek;
- kapacity stravovacích, ubytovacích, zdravotnických zařízení a další.

HZS kraje také: zajišťuje varování a vyrozumění obyvatelstva, vykonává dekontaminaci a jiná preventivní opatření, tvoří vhodné předpoklady pro činnost krizového štábu kraje.

2.1.5 Policie České republiky (PČR)

PČR zabezpečuje, aby byl kraj připraven k řešení krizových situací, které jsou spojené s veřejným pořádkem na území daného kraje a s vnitřní bezpečností. Za tímto úmyslem má oprávnění požadovat potřebné údaje od HZS kraje, které tyto záznamy shromažďuje. [10]

2.1.6 Krizový štáb kraje

Krizový štáb kraje (dále KŠK) je pracovním orgánem hejtmána kraje, popř. primátora hlavního města Prahy.

Bývá svoláván hejtmánem kraje a to v případech, když je pro celé území České republiky nebo pro jeho část, která patří do působnosti kraje, vyhlášen krizový stav, tím je myšlen nouzový stav, válečný stav nebo stav ohrožení státu. Také pokud je vyhlášen stav nebezpeč-

čí pro část nebo celé jeho území kraje a když jej použije hejtman ke koordinaci likvidačních a záchranných prací. Hejtman, je-li k tomu vyzván Ministrem vnitra ČR (Milanem Chovancem, jedná-li se o úkol prováděný při cvičení nebo při koordinaci záchranných a likvidačních prací), může také svolat KŠK.

KŠK se skládá z:

- tajemníka Krizového štábu kraje (= tajemník Bezpečnostní rady kraje);
- členů Bezpečnostní rady kraje;
- příslušníků stálé pracovní skupiny KŠK (zástupci složek integrovaného záchranného systému (dále IZS), zaměstnanci krajského úřadu, experti z hlediska druhu řešené mimořádné události, krizové situace - veterináři, lékaři, energetici, chemici, psychologové, meteorologové...).

2.1.7 Orgány obce

Hlavním úkolem orgánů obce je zabezpečovat připravenost obce na řešení mimořádných událostí a krizových situací. Mezi orgány obce patří: obecní úřad obce, starosta obce, Bezpečnostní rada obce, Krizový štáb obce.

2.1.7.1 Obecní úřad obce

Má za úkol:

- dávat Hasičskému záchrannému sboru kraje informace a písemné materiály nezbytné k vyhotovení krizového plánu kraje;
- připravovat obec na krizové situace;
- účastnit se na zajištění veřejného pořádku;
- vykonávat ostatní úkoly určené krajským úřadem při přípravě a řešení krizových situací;
- obeznámit fyzické a právnické osoby se způsobem provedení a připravovanými krizovými opatřeními, s charakterem existujících ohrožení.

2.1.7.2 Starosta obce

Starosta obce při krizovém stavu:

- z ohroženého území obce přikazuje a organizuje evakuaci osob;
- zajišťuje varování osob před hrozícím nebezpečím, které se nachází na území obce;
- poskytnutí dobrovolné pomoci je oprávněn požádat fyzické a právnické osoby;
- v podmínkách nouzového přežití obyvatel obce organizuje činnost obce;
- vykonává opatření a úkoly, které se nachází v krizovém plánu kraje a zabezpečuje organizaci ostatních důležitých opatření.

2.1.7.3 Bezpečnostní rada obce (BROb)

Bezpečnostní rada obce je orgánem pracovním starosty obce a orgánem koordinačním pro přípravu obce na krizové situace.

Skládá se z těchto členů:

- starosty obce – předseda;
- tajemníka obecního úřadu, místostarosty;
- příslušníka Hasičského záchranného sboru kraje a Policie České republiky;
- pracovníka obecního úřadu.

2.1.7.4 Krizový štáb obce

Krizový štáb obce (KŠOb) je pracovním orgánem starosty obce. KŠOb má téměř stejné složení a úkoly jako krizový štáb kraje, ale pouze v rozsahu určené obce. [9]

3 VAROVÁNÍ, VYROZUMĚNÍ A ZPŮSOB POSKYTOVÁNÍ TÍSŇOVÝCH INFORMACÍ

V dnešní době existuje nespočet rizik, která mohou ohrožovat životy, zdraví obyvatelstva a majetek. Proto je důležité, aby byl vytvořen a provozován systém, který umožní varovat obyvatelstvo před hrozícími nebo již vzniklými mimořádnými událostmi, krizovými situacemi a krizovými stavy a dále poskytovat tísňové informace. [11]

Mezi hlavní ochranná opatření patří varování, tísňové informování a vyrozumění. [4]

Včasné varování a tísňové informování má důležitý vliv na zmírnění vlivu mimořádných událostí na zdraví, životy obyvatelstva, majetek a další hodnoty. Činnost obyvatelstva na začátku mimořádných událostí bývá ve velké míře uskutečňována svépomocí a vzájemnou pomocí. [11]

Aby se obyvatelé mohli účinně bránit před vzniklým nebezpečím, je zapotřebí, aby získali nezbytné dovednosti (zmíněnou svépomoc a vzájemnou pomoc) a naučili se je používat a pokusili se tak zmírnit následky působících mimořádných událostí, krizových situací a dalších pohrom. Důležitým ukazatelem je komunikace s obyvatelstvem, která ovlivňuje velikost a intenzitu přípravy na možné mimořádné události a krizové situace. [12]

3.1 Jednotný systém varování a vyrozumění (JSVV)

Zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, je řešeno varování a vyrozumění. Tento zákon také ukládá Ministerstvu vnitra provozovat a zajišťovat jednotný systém varování a vyrozumění. [13] Dále ukládá povinnost seznámení fyzických a právnických osob v obci s charakterem pravděpodobného ohrožení, s připravenými záchrannými, likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Podle zákona zabezpečuje také varování a vyrozumění obyvatelstva Hasičský záchranný sbor kraje, obecní úřad, podnikající fyzická osoba a právnická osoba. [2] Prováděcí předpis – vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. stanoví provozní, organizační a technické zabezpečení jednotného systému varování a vyrozumění. Podle zmíněné vyhlášky je JSVV zabezpečen: telekomunikačními sítěmi, vyrozumívacími centry, koncovými prvky varování a vyrozumění. Základním technologickým prvkem JSVV je systém selektivního rádiového

návěštění. Je to systém umožňující tísňové informování, varování obyvatelstva dálkovým ovládním koncových prvků varování a vyrozumění. [13]

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů [3] nařizuje a ukládá povinnost starostům a představitelům obcí zajistit úplnou informovanost obyvatelstvu na daném území.

Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami [7] ukládá podobnou povinnost jako zákon č. 239/2000 Sb., o IZS (seznámení obyvatelstva v obci s charakterem možného ohrožení, ochranou obyvatelstva, s připravenými záchrannými pracemi a likvidačními pracemi).

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů [38] ukládá povinnost informovat občany, pokud je obec vlastníkem vodního díla. [2]

3.2 Varování obyvatelstva v České republice

V České republice je Jednotný systém varování a informování budován od roku 1991. Systém tvoří soustavu vyrozumívacích center, síť poplachových sirén zabezpečující bezprostřední varování obyvatelstva, soustavu místního vyrozumění - myšlena infrastruktura pro vyrozumění osob a ovládní poplachových sirén, soustavu vyrozumění dálkového – mezi vyrozumívacími centry dopravu informací a signálu. Obyvatelstvo může být informováno Hasičským záchranným sborem České republiky, který má právo, prostřednictvím rozhlasu a televize, vstoupit do sdělovacích prostředků. [14]

Prostředky a kanály pro šíření varovné informace

Právo na to, aby byl člověk varován, má každý občan, je to věc veřejná. Podle tohoto názoru může být využito časového průběhu, rozsahu a dostupnosti kanálů a prostředků:

- Pohyblivých prostředků určených k rozhlašování zprávy – megafony, vozidla s rozhlasovým přístrojem, mobilní sirény, které se užívají při místních omezených mimořádných událostí pro orgány, které řídí a koordinují zásah.
- Jednotného systému varování a vyrozumění a jeho koncových prvků varování.
- Televize a rozhlasu – zejména u rozsáhlých mimořádných událostí a krizových stavů – provozovatelé se soukromou licencí a veřejnoprávní, u nichž lze použít množství zákonů ke sjednání smluvních vztahů.

- Osobního vyhlášení – hlídkami hasičů a policie využívajících se při místních omezených mimořádných událostech pro orgány řídicí zásah.
- Internetu, mobilních telefonů a ostatních přístrojů.

V České republice jsou k varování obyvatelstva nejčastěji používány sirény. Mezi signály vysílané patří: Všeobecná výstraha (varovný signál určený pro veřejnost), Požární poplach a Zkouška sirén (určeny „profesionálům“). [8, 39]

K procesům vyrozumění přispívá Jednotný systém varování a vyrozumění dvěma hlavními způsoby:

- 1) Prostřednictvím již zmíněného vyhlášení signálu „Požární poplach“, kterým se svolávají jednotky požární ochrany sboru dobrovolných hasičů.
- 2) Svolávacím osobním přijímačem tzv. pagerem, sloužícím k předávání informací pro vyrozumění. [13]

3.2.1 Všeobecná výstraha

Všeobecná výstraha je **varovný signál**, kterým je varováno obyvatelstvo v případě hrozby nebo vzniku mimořádné události (na území ČR zaveden od 1. listopadu 2001). Je vyhlášován po dobu 140 sekund kolísavým tónem sirény a může zaznít přibližně v třiminutových intervalech třikrát po sobě. Obyvatelstvo po tomto signálu je informováno místním rozhlasem, rádiem, televizí, vozidly složek integrovaného záchranného systému o tom, co se stalo a jak se mají obyvatelé v takovém případě zachovat (mluvená tísňová informace). [14]

Signál Všeobecná výstraha je znázorněn graficky v příloze č. 4.

Co by měl každý udělat, když uslyší zaznít sirénu s varovným signálem „Všeobecná výstraha“?

- **Nepodceňovat vzniklou situaci.**
- Ihned se ukryt.
- Nalézt ukrytí v bezprostřední blízkosti budovy (soukromý nebo veřejný dům).
- Pokud se osoba v daný okamžik dopravuje automobilem a uslyší varovný signál, měla by zaparkovat automobil a vyhledat v nejbližší budově ukrytí.

- Jestliže se osoba nachází v budově, měla by zavřít okna a dveře (signalizací sirény vzniká určitá pravděpodobnost, že se jedná o únik plynů, radioaktivních látek, toxických látek a dalších). Zabrání se tím vlastnímu zamoření.

Uvedené instrukce jsou platné tehdy, nejedná-li se o zemětřesení nebo povodeň. Informace týkající se mimořádné události se lidé následně dozvědí po varovném signálu prostřednictvím místního rozhlasu, rádia nebo televize. Není vhodné snažit se získávat informace (např. od složek IZS) pomocí mobilního telefonu a to z důvodu, aby nedocházelo k přetížení linek a nemohli se tak pomoci dovolat lidé, kteří to opravdu potřebují např. z důvodu záchrany života. [8]

3.2.2 Požární poplach

Požární poplach je dalším druhem signálu, který mohou sirény vysílat a slouží ke svolávání jednotek požární ochrany. Je signálem vyhlašovaným po dobu 1 minuty sirénou přerušovaným tónem. Není signálem varovným. V případě elektronické sirény je imitován zvukem trubky HÓ-ŘÍ, HÓ-ŘÍ.

Signál Požární poplach je znázorněn graficky v příloze č. 4.

3.2.3 Akustická zkouška sirén

Akustická zkouška probíhá na celém území České republiky, vždy první středu v měsíci za účelem prověření provozuschopnosti systému varování. Akustická zkouška sirén není varovným signálem. Rozezvučení sirény se uskutečňuje po dobu 140 sekund nepřerušovaným zkušebním tónem v poledne ve 12:00 hodin. V případě elektronické sirény jsou obyvatelé vyrozuměni hlasově.

Akustická zkouška sirén je znázorněna graficky v příloze č. 4.

Typů sirén existuje více:

- rotační elektrické – ovládané tlačítkem místně nebo s přijímačem ovládaní dálkového;
- elektronické – opatřené modulem hlasovým (nejmodernější typ);
- místní rozhlas – umožňuje předat hlasovou tísňovou informaci a vysílat varovný signál (místní rozhlas je zařazen v dálkovém ovládacím systému). [14, 39]

3.3 Tísňové informování

Z důvodu existence jen jednoho varovného signálu, není dostačující pro ochranu obyvatelstva vyhlásit pouze varovný signál, ale je důležité předání dalších informací o povaze, rozsahu a zdroji nebezpečí. [11]

Ten, kdo nařídil varování dané oblasti, organizuje informování obyvatelstva a zodpovídá za obsah informací. V tísňových informacích by mělo být uvedeno:

- Co se stalo, kde se to stalo a kdy se to stalo
 - jak si mají obyvatelé v zasaženém území počínat, proti čemu a jak se chránit, odhad vyvíjející se události.
- Důležité je informovat o následujících krocích ochrany obyvatelstva. [12]

Ve sféře informování obyvatelstva jsou elektronické sirény, které jsou schopny vyhlásit jak varovný signál, tak i předat důležité informace – verbální informace.

Obsah verbálních informací:

1. Verbální informace: „Zkouška sirén“
2. Verbální informace: „Všeobecná výstraha“
3. Verbální informace: „Nebezpečí zátopové vlny“
4. Verbální informace: „Chemická havárie“
5. Verbální informace: „Radiální havárie“
6. Verbální informace: „Konec poplachu“
7. Verbální informace: „Požární poplach“ [11]

3.4 Tísňové telefonické volání a linky tísňového volání

V České republice mohou nastat tyto typy mimořádných událostí:

- průmyslové havárie s následkem výbuchu, požáru a úniku jedovaté látky;
- mimořádná událost způsobená činností přírody – protržení vodních děl, přírodní požáry, povodně a záplavy, sněhové kalamity, sesuvy půdy, rozsáhlé námrazy a další;
- rozsáhlé dopravní nehody v letecké, železniční a silniční dopravě;
- teroristické akce a výhrůžky.

Každá mimořádná událost je naprosto individuální. Proto má velký vliv na zásah prvotní informace, kterou získá informační a operační středisko integrovaného záchranného systému (příp. základní složky IZS) od volající osoby. [2]

Klíčová tísňová telefonní čísla jsou:

- **112** – Jedná se o **jednotné evropské číslo tísňového volání**, které je určeno pro tísňové volání při mimořádných událostech většího rozsahu. Pracují zde vyškolení operátoři hovořící světovými jazyky, proto je určeno i pro cizince.
- **150** – **Hasičský záchranný sbor České republiky**. Na číslo 150 se volá v případech, kdy mimořádná událost (havárie s únikem toxických látek, požár...) ohrožuje osoby, životní prostředí, majetek.
- **155** – **Zdravotnická záchranná služba**. Na číslo 155 se volá, je-li ohrožen život a zdraví člověka (při zhoršených chronických nemocech, závažných úrazech, bezvědomí a dalších).
- **158** – **Policie ČR**. Přivolává se při ohrožení, pokud osoba čelí přímému riziku nebo je svědkem tohoto rizika, účastníkem nebo svědkem dopravní nehody, má podezření na spáchání trestného činu atd.
- **156** – **Obecní nebo Městská policie**. Zasahuje při řešení menších přestupků a problémů v obcích a městech.

Informace pro volání výše uvedených čísel by měla zahrnovat:

- Kde k události došlo (upřesnit místo na konkrétní část města).
- Co se stalo (popsat stručně událost, o jaký se jedná typ události).
- Kdy se to stalo (je-li to možné, přesný čas, kdy událost vznikla).
- Kolik je postižených osob, v jakém jsou ohrožení a stavu (zranění, mrtví).
- Uvést jméno a kontakt volajícího (mobil, ze kterého osoba volá) a kde bude volající k zastížení z důvodu upřesnění informací.

Operační pracovník si ověří pravdivost podané zprávy zpětným telefonátem volající osobě, proto by měla osoba ohlašující událost počkat na zpětné zavolání. [15]

Další podrobnosti týkající se problematiky správného nahlášení mimořádné události, jak se připravit na povodeň, o evakuačním zavazadlu a co by mělo obsahovat, jak postupovat při opuštění domácnosti- evakuaci z důvodu např. povodně, problematika požární prevence, ale také jak se zachovat stane-li se člověk svědkem trestného činu, co dělat v případě napadení, domácího násilí se můžete dozvědět z brožury *Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýny radí...* Tato pomůcka je zpracována Hasičským záchranným sborem Jihomoravského kraje. Obsah brožurky je z projektu „Vaše cesty k bezpečí“, který má za cíl seznámit veřejnost srozumitelnou formou s problematikou ochrany obyvatelstva, bezpečností občana, požární prevencí a připravit se na stále častější a rozmanitější formy ohrožení. VIZ příloha č. 5.

Brožura *Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýny radí* je k dispozici na internetových stránkách Hasičského záchranného sboru Jihomoravského kraje: www.firebrno.cz/vase-cesty-k-bezpeci. [16]

Pro případ ohrožení, příručka pro obyvatele zpracovaná Ministerstvem vnitra- generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR, může být také jednou z variant, kde se mohou obyvatelé dozvědět potřebné informace o výše uvedené problematice. VIZ příloha č. 5. [17]

4 VZDĚLÁVÁNÍ POPULACE V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA

4.1 Historie vzdělávání v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na školách od r. 1973 po současnost

Od roku 1973 probíhala výuka povinného předmětu nazývaného „branná výchova“, vycházející ze zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově. Tento předmět byl zrušen v roce 1991 zákonem č. 217/1991 Sb., o zrušení zákona o branné výchově. V dalších letech byla odpovědnost ochrany života na občanovi samotném. Každý musel nést odpovědnost sám za sebe, za svoji ochranu, i když měl a má občan právo na pomoc od státu. Z tohoto důvodu se začala rozvíjet připravenost obyvatelstva u dětí hlavně na základních školách.

V roce 1995 Výzkumný ústav pedagogický v Praze spolu s Hlavním úřadem civilní ochrany České republiky přichystal pokus, který proběhl na zvolených základních a středních školách. Cílem experimentu bylo zjistit, zda by bylo přínosné, začlenit do výuky vybraných předmětů (dnešní Výchova ke zdraví, Výchova k občanství) problematiku Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (dále OČMU). Experiment probíhal formou výuky této problematiky v letech 1996 až 1997 1-2 vyučovacími hodinami na zmíněných základních a středních školách. Výsledkem bylo zjištěno, že učitelé by chtěli, aby tato oblast byla zahrnuta do vzdělávacích programů a podle toho byl vydán v roce 1999 Pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále „pokyn MŠMT“). Problematika OČMU v tomto pokynu byla spíše obecného charakteru.

Vzhledem k povodním v srpnu roku 2002 byl v dalším roce (2003) pokyn MŠMT aktualizován. Platné učební texty, vytvořené v r. 1999, byly rovněž doplněny aktuální problematikou. Důležitým krokem v tomto pokynu bylo, že oblast OČMU měla být zahrnuta do výuky pro základní, střední a vyšší odborné školy v rozsahu nejméně šesti vyučovacích hodin ročně v každém ročníku. Pokyn z roku 2003 byl konkrétnější, vymezoval obsah (např. ochrana osob před následky živelních pohrom – zásady chování při požáru, povodni...) a rozsah (6 vyučovacích hodin ročně). Byly vydány Ministerstvem vnitra - generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru České republiky (dále MV-GŘ HZS ČR) výukové filmy pro žáky, příručky pro učitele.

Od r. 2004 došlo ke změně kurikulárních dokumentů, začal platit nový školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Zákon stanovil nové vzdělávací dokumenty. Místo učebních osnov začaly platit rámcové vzdělávací programy (dále RVP). Do RVP pro základní školy (dále ZŠ), gymnázia a střední školy (dále SŠ) byla zahrnuta sféra OČMU. Základní myšlenkou RVP bylo pronikání problematiky přes celou síť již zmíněných ZŠ, SŠ, gymnázií.

RVP pro základní vzdělávání byly v lednu 2013 ratifikované a upravené. Od školního roku 2013/2014 RVP pro základní vzdělávání jsou účinné, tudíž by školy a učitelé měli tuto problematiku uskutečňovat ve výuce. Programy rozpracovaly a upřesnily oblasti např. ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchovu... Otázka OČMU z devíti vzdělávacích okruhů je obsažena v sedmi oblastech, z toho se dá usoudit, že tato problematika je velice rozsáhlá a měl by jí být kladen dostatečný důraz. [18]

4.2 Důležité dokumenty hovořící o vzdělávání obyvatel v oblasti OO

4.2.1 Bezpečnostní strategie České republiky 2015

Bezpečnostní strategie je základní bezpečnostní dokument ČR, který je nově platný od r. 2015. Je zaktualizovanou Bezpečnostní strategií ČR z r. 2011. Hlavním úkolem této strategie je zajistit bezpečnost obyvatel, suverenitu a územní celistvost našeho státu.

V **článku 86** uvádí, že ČR klade důraz na vzdělávání obyvatel ve sférách: sebeochrany, zaručení bezpečnosti, oboustranné pomoci při mimořádné události (dále MU) a obzvláště v předcházení hrozbám. Vzdělávání je podstatný prostředek v předcházení a snižování trestné činnosti. Vzdělávání obyvatelstva na území ČR v oblasti bezpečnosti napomáhá součinnost složek IZS, občanských sdružení a dalších. [19]

4.2.2 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030

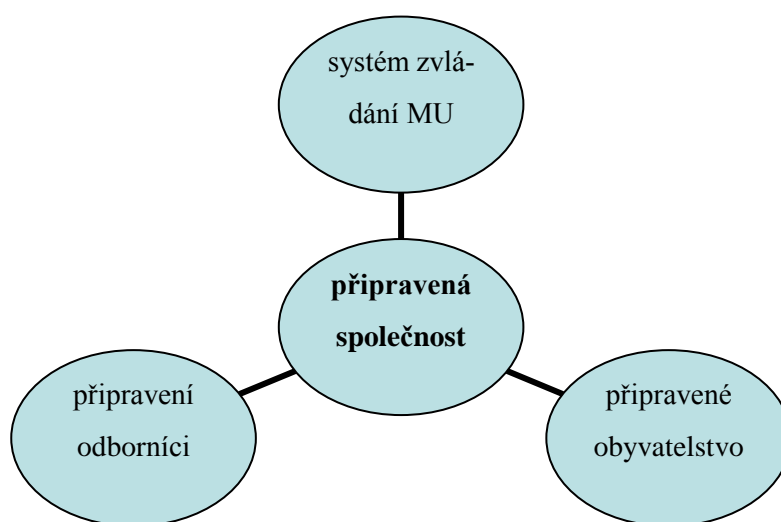
Z Bezpečnostní strategie 2015 vychází také Koncepce OO, která je v platnosti od r. 2013. Navázala na článek 86 a jako jednu z hlavních priorit stanovila širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva (dále OO) a další prioritu, vytvoření potřebných podmínek pro kontinuální systém výchovy a vzdělávání obyvatelstva. A to z důvodu,

aby byla: zvýšena schopnost obyvatelstva sebeochrany, naučení se správnému předcházení MU, eliminování jejich následků. [20]

Zavedení problematiky OO do systému vzdělávání je hlavní a důležitý krok dopředu.

4.3 Vzdělávání populace v oblasti ochrany obyvatelstva

Připravená společnost bude, když bude připraven: systém zvládnání MU, odborníci a hlavně samotné obyvatelstvo.

Obrázek 1. Připravená společnost na MU [vlastní]

Vzdělávání je proces získání znalostí, dovedností a vytváření postojů, který probíhá nabýváním zkušeností, studiem během výuky s cílem získání uceleného souboru vědomostí podporujících rozvoj jeho poznávacích a praktických činností. Je to kontinuální proces, ve kterém dochází k postupnému osvojování informací.

Ochrana zdraví, života je základní lidská kompetence. Téměř všechny živočišné druhy učí svá mláďata, jak přežít. I lidé by se měli vzdělávat a zabránit tak nebezpečí, MU, které nás čím dál častěji ohrožují.

Aby vzdělávání správně fungovalo, je důležité dodržet 5 základních pilířů:

1. Právní ukotvení

2. Připravit kvalitně učitele
3. Připravit učebnice, pomůcky, brožury
4. Podporovat výuku projekty
5. **Kontrola – zpětná vazba** [20]

4.3.1 Současný stav vzdělávání

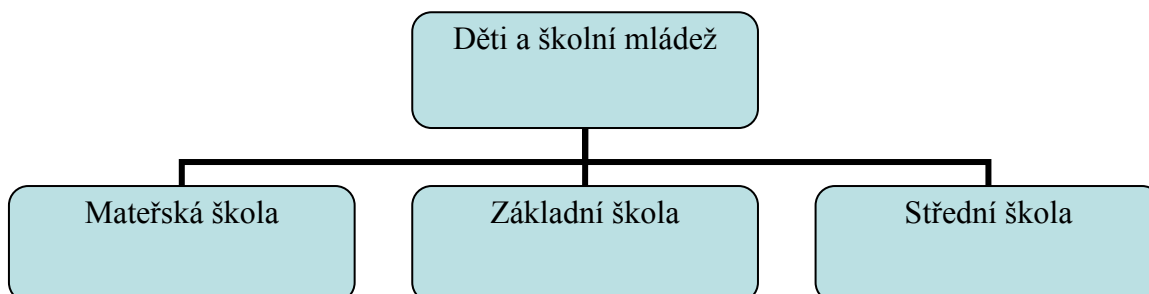
Nejvíce se přípravě a vzdělávání obyvatelstva věnuje HZS ČR. Podílí se při výuce v oblasti OČMU na ZŠ, SŠ, vyšších odborných školách (dále VOŠ). Např.: připravuje besedy pro žáky, pomáhá připravovat praktická cvičení, organizuje samostatně popř. s dalšími složkami IZS ukázky z činnosti jednotek požární ochrany, podílí se a připravuje příručky, učebnice. Na ústřední a regionální úrovni organizuje soutěže pro děti a spoustu dalších činností. [21]

HZS ČR vzdělávání obyvatelstva plyne z následujících zákonů:

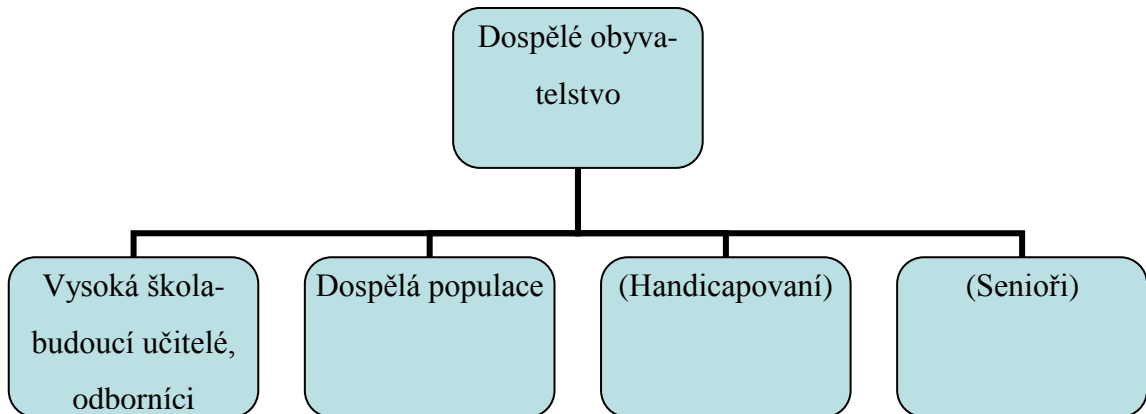
- z. č. 133/1985 Sb., o požární ochraně
- z. č. 239/2000 Sb., o IZS a o změně některých zákonů
- z. č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů.

Vzdělávání obyvatelstva je rozděleno do 2 základních skupin:

1. Děti a školní mládež
2. Dospělé obyvatelstvo

Obrázek 2. Rozdělení skupiny dětí a mládeže v systému vzdělávání [vlastní]

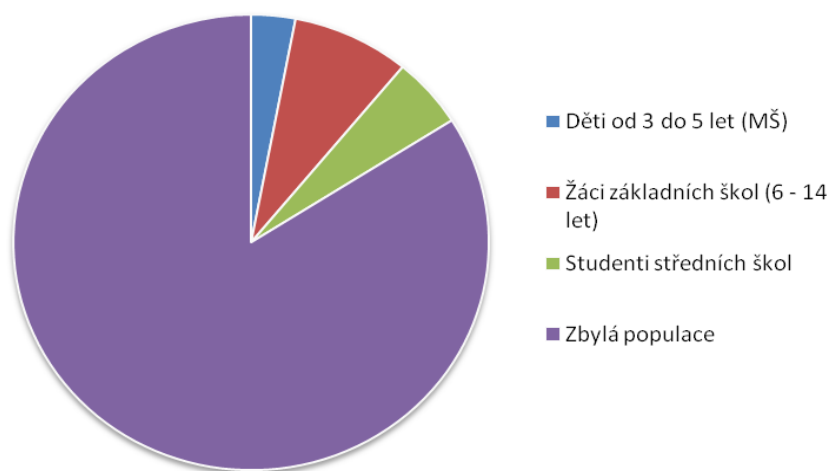
Obrázek 3. Rozdělení dospělého obyvatelstva v systému vzdělávání [vlastní]

Dalšími skupinami obyvatelstva, kterým se v menší míře věnuje HZS ČR v „procesu výchovy a vzdělávání“ jsou: handicapovaní a senioři.

V dnešní době zatím nejsou dostatečné síly a prostředky, aby docházelo k organizovanému celoplošnému vzdělávání napříč celou populací. HZS ČR se „smířil“ s tím, že bude určitá populace nepokryta a nebude úplně vzdělaná v této problematice. Ale důležité je začít vzdělávat tu populaci, které projde procesem vzdělávání a postupně se dovzdělá (děti a školní mládež). [20]

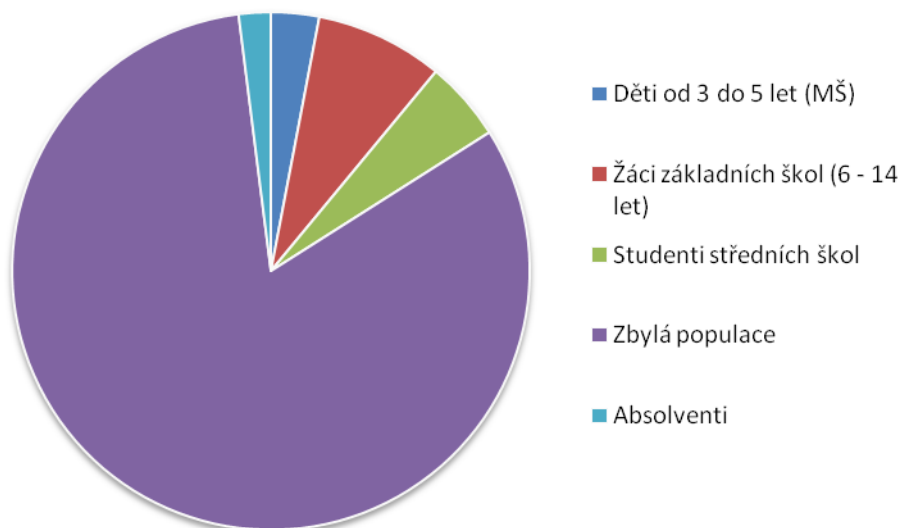
Předpokládaný odhad toho, jak by mohlo vzdělávání populace v oblasti OČMU vypadat za několik let:

Dne 26. března 2015 proběhl v Praze seminář na téma *Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a prevence katastrof*, kterého jsem se zúčastnila. Na semináři vystoupila paní plk. Tilcerová s prezentací s názvem *Pravidelná výuka ve školách – základ vzdělávání obyvatelstva*, kde byly uvedeny grafy s předpokládaným odhadem, jak by mohlo vzdělávání populace v oblasti OČMU vypadat v následujících letech. Grafy níže jsem upravila do vlastní přehlednější podoby. Na následujících grafech je vidět hypotetický příklad toho, jakým způsobem může vzdělávání přispět k připravenosti obyvatelstva. Zde je vidět přibližné procentuální vyjádření toho, kolik je dneska dětí a mládeže v procesu vzdělávání od mateřských škol po střední školy. Jsou tu zde pouze tři stupně vzdělávání (MŠ, ZŠ, SŠ) a to z důvodu, že těmito stupni prochází všichni obyvatelé (studenti vysokých škol – výběrová záležitost).

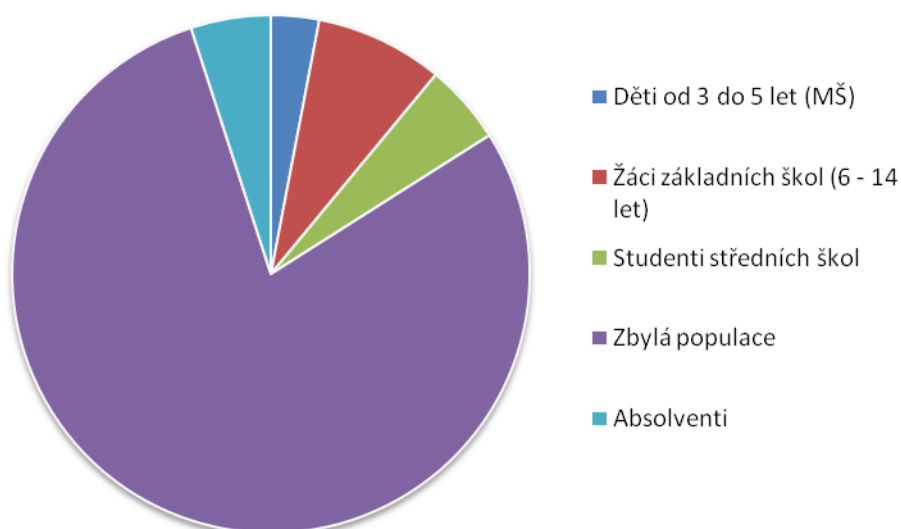
Obrázek 4. Procentuální vyjádření mládeže v dnešní době v procesu vzdělávání [vlastní]

Na dalším grafu je vidět, že za jeden rok ze skupiny studujících vyjde světle modrá výšeč studentů, kteří absolvovali. Pokud se budou v této oblasti vzdělávat od MŠ, tak tito lidé budou vzdělání, vyjdou proškolení a budou mít základní penzum znalostí, jakým způsobem se ochránit, jak zvládnout MU, jak jí předcházet a další.

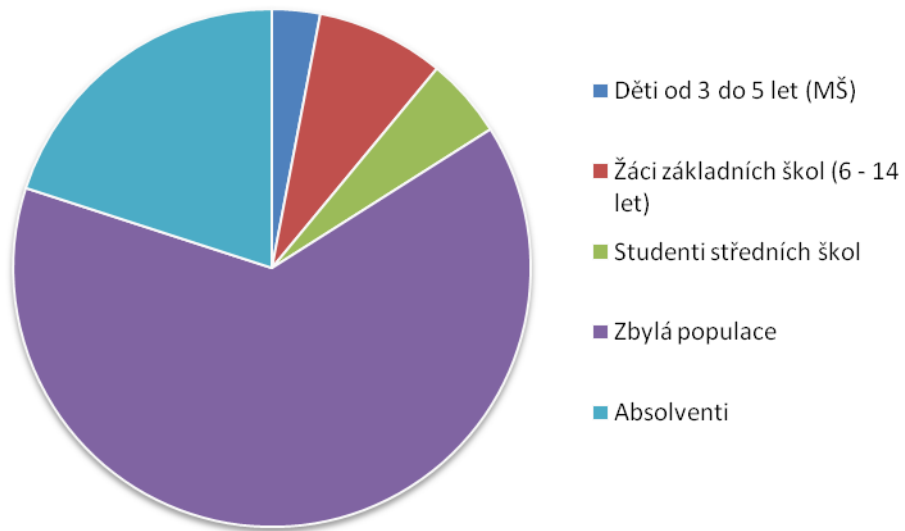
Obrázek 5. Procentuální vyjádření vzdělaných absolventů v OČMU za jeden rok [vlastní]

Za pět let už je tato výšeč poněkud větší.

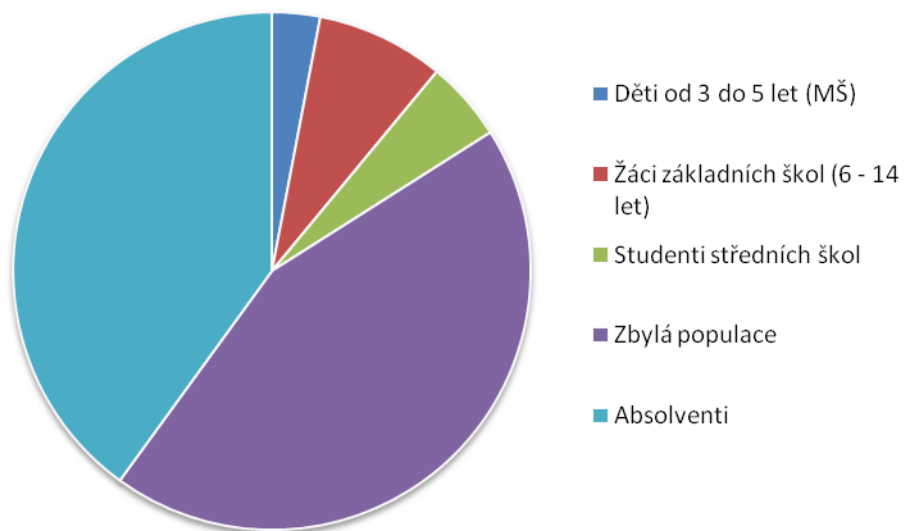
Obrázek 6. Procentuální vyjádření vzdělaných absolventů v OČMU za pět let [vlastní]

Za patnáct let se opět zvětšila.

Obrázek 7. Procentuální vyjádření vzdělaných absolventů v OČMU za patnáct let [vlastní]

Za třicet let je proškolená více jak polovina populace. Je to dlouhá doba, ale systém je takto nastaven. Když se bude stavět na tomto systému vzdělávání, tak dojde postupně k dozdělení veškeré populace a tito lidé budou mít potřebné základní vědomosti a znalosti. [20]

Obrázek 8. Procentuální vyjádření vzdělaných absolventů v OČMU za třicet let [vlastní]

4.3.1.1 *Mateřské školy*

Na mateřských školách (dále MŠ) probíhá výuka spíše formou her. Výuka, jestli se tomu dá takto říkat, je značně omezena na základní znalosti a dovednosti, které děti mohou pochopit. Nejčastěji sedí v kruhu a povídají si se svými učiteli o tom: s jakým nebezpečím se mohou setkat, aby dokázali rozeznat základní pravidla požární prevence, že sirky do rukou nepatří, že veškerý oheň by měly řešit s dospělým člověkem apod. Dále je kladen důraz na to, aby dokázaly rozeznat příslušníky PČR, HZS ČR a poskytovatele zdravotnické záchranné služby. MŠ mohou navštěvovat na požádání jednotky hasičů z místních požárnických jednotek a formou besedy jim ukázat, jak hasič vypadá a sdělit jim základy požární prevence tak, aby této problematice porozuměl každý jedinec. Pro MŠ jsou vypracované také RVP pro mateřské školy. [3]

Vypracované pomůcky:

- Deskové hry – skládají se z 6 sad, ve kterých je dohromady 33 deskových her, k nim jednotlivé karty (VIZ příloha č. 6).
- Ostatní pomůcky v příloze č 6.

Časopis **Pastelka** je český časopis, který je určen pro děti na MŠ a 1 – 3. ročník základní školy. Po obsahové stránce navazuje na RVP pro MŠ a ZŠ. Časopis obsahuje to, co by měli učitelé s dětmi probrat. V r. 2013 se spojil s MV-GŘ HZS ČR a vytvořil seriál týkající se tématu ochrany člověka za běžných rizik a MU. Tento seriál slouží dětem k obeznámení hlavních zásad chování. Mezi tyto okruhy patří témata: Tísňová linka 112, Poznej uniformu záchranářů, Rozlišení nebezpečných situací, Poznávání varovných symbolů, Požáry. [22]

4.3.1.2 *Základní školy*

Této skupině se v dnešní době věnuje maximální pozornost spolu se skupinou MŠ a SŠ. Jeden z důvodů je také ten, že přes skupinu dětí a mládeže se mohou informace ohledně této problematiky dostat i k populaci dospělé, k rodičům těchto dětí. Proto je skupina dětí a mládeže ve vzdělávání na školách prioritou číslo 1. [20]

Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) nejsou stavěny přímo na předmětech, ve kterých by se měla problematika vyučovat, ale jsou stavěny na vzdělávacích oblastech. Vzdělávacích oblastí je celkem devět. Jsou to: Jazyk

a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce. Otázka OČMU je zahrnuta v sedmi oblastech. Není pevně stanoveno, ve kterých ročnících se má problematika ochrany člověka za běžných rizik a MU vyučovat. Je pouze rozdělena na 1. a 2. stupeň. Na 1. stupni ZŠ je dále vzdělávací obsah dělen na 1. období (1. až 3. ročník) a 2. období (4. až 5. ročník). [3, 23]

V dokumentu: *Začlenění problematiky v současných RVP ZV* je oblast OČMU rozvinuta v několika vzdělávacích okruzích.

Další dokument je: *Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách*. Byl vytvořen z podnětu samotných učitelů. Slouží jim jako celistvý nástroj k účelnému uskutečnění této problematiky. Učitelé zde najdou základní pojmy, doporučené formy a metody práce, plán jak by mohli rozložit učivo do jednotlivých ročníků, odkazy, literaturu, pomůcky a další.

Na zpracování uvedených materiálů se podíleli: MV-GŘ HZS ČR, MŠMT, Ministerstvo zdravotnictví, Asociace „Záchranný kruh“. [24]

RVP ZV je základní rámec pro celou síť základních škol. Není pevně stanoveno, kolik hodin by se měla problematika OČMU vyučovat. Záleží na každé škole, jak si program nastaví. Každý pedagog si sám vytváří svůj vzdělávací program na ty hodiny, které vyučuje.

I když je vše popsáno, jak se má co vyučovat, v jakém rozsahu, nikde není záruka toho, že to pedagog bude vyučovat tak, jak by měl. Proto se klade v současné době podstatný důraz na **přípravu učitelů**. [3]

4.3.1.3 *Vzdělávání současných učitelů*

Školení nabízí a provádí příslušníci HZS ČR. Jedná se o vzdělávací kurzy s obsahovým zaměřením ochrany člověka za běžných rizik a MU. Kurzy jsou určeny pedagogům ZŠ a SŠ. Školení byly 26. listopadu 2013 akreditovány MŠMT a tímto jsou začleněny do systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. [25]

V 1. pololetí r. 2013 došlo k masovému proškolení stávajících učitelů, kde se uspořádala celostátní konference. Dále po jednotlivých krajích se uskutečňovaly 1-2 školení, na kterých se podíleli: MŠMT, HZS ČR, MV-GŘ HZS ČR, Ministerstvo dopravy

a další. Na kurzech učitelé dostanou kontakty na krajské koordinátory pro preventivně výchovnou činnost, kteří jim mohou poradit popř. pomoci s danou problematikou. Dále se zde seznámí s tím, z jakých internetových stránek může čerpat a doplňovat si potřebné informace.

Na kurzech bylo zjištěno, že učitelé se potřebují hlavně dozvědět: jakým způsobem by to měli dětem předat a co k tomu mohou využít – jaké pomůcky.

Vzdělávání učitelů probíhá také přes Národní institut pro další vzdělávání (dále NIDV), který je pod MŠMT. Problém u NIDV je v tom, že chtějí, aby si učitelé kurzy sami hradili. Výhodou kurzů u HZS ČR je, že jsou zdarma, učitelé to nic nestojí, pouze si musí zajistit popř. zástup ve škole. Od r. 2001 došlo k proškolení přibližně 25 000 učitelů.

HZS ČR si je vědom, že po absolvování těchto jednodenních kurzů se nejedná o odborně připraveného učitele, který má naučenou teorii jako odborníci (HZS ČR). Je to učitel, který to „dostal za úkol“. Proto by mělo dojít k přesvědčení učitelů, že je vzdělávání žáků v této problematice důležité a měl by jí být kladen patřičný význam. Tyto kurzy pokračují nadále a je to dobrý krok dopředu. Protože pokud si nebudou učitelé v této problematice jistí, budou se „bát“ tuto oblast vyučovat, tak ta výuka nebude nikdy probíhat tak, jak by měla.

4.3.1.4 Střední školy

U středních škol se vychází z Rámcových vzdělávacích programů pro gymnázia a Rámcových vzdělávacích programů pro střední školy. Na SŠ by se měla výuka nějakým způsobem zopakovat a zaměřit se více na teorii (co je to krizové řízení, co jsou to povinnosti občana, co za krizové situace může být občanovi uloženo, jaké má povinnosti vůči státu, co by měl dělat, když nastane MU a další). Děti na ZŠ se těmto tématům nevěnují, protože by nemusely pochopit správnou podstatu. Spousta středoškoláků v 18 -ti letech stále studuje a už jsou občany republiky, a tudíž už pro ně platí určité povinnosti vůči státu, stejně tak jim plynou určitá práva, proto by měli znát souvislosti týkající se těchto náležitostí.

Ze střední školy by měl vyjít už člověk vzdělaný, jelikož většina z nich už nebude pokračovat ve vzdělávání dál a informace týkající se ochrany člověka za běžných rizik a

MU by bylo obtížné těmto lidem předávat v takovém rozsahu, jako to bylo na základní a střední škole. [3]

4.3.1.5 Vysoké školy

Na vysokých školách je vzdělávání v oblasti OČMU zaměřeno na dvě skupiny:

1. vzdělávání budoucích učitelů na pedagogických fakultách, na fakultách tělesné výchovy, sportu a dalších;
2. vzdělávání odborníků na VŠ se zaměřením na ochranu obyvatelstva, krizového řízení. [20]

Vzdělávání budoucích učitelů na pedagogických fakultách

5. října 2011 došlo ke schválení vlády ČR (usnesení č. 734), jednalo se o začlenění materiálu s obsahovým zaměřením „Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova“ do studijních programů pedagogických fakult. Cílem bylo vytvoření Studijních základů I- III. Studijní základ I se týkal společného vědomostního základu určeného pro vysokoškolské vzdělávání učitelů. Tento Studijní základ měl přichystat absolventy na to, když by vznikla MU, aby dokázali ochránit svěřené děti a sebe. Studijní základ II a III obsahoval vědomostní základy stanovené pro přípravu budoucích pedagogů, kteří po dostudování budou danou problematiku vyučovat. Na zpracování materiálu se podílelo: MV-GŘ HZS ČR, MŠMT, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo dopravy a fakulty oslovených vysokých škol – Fakulta pedagogická Západočeské univerzity v Plzni, Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze a další. [26]

V současné době některé vysoké školy zareagovaly na změnu vzdělávacích dokumentů a na nezbytnost vzdělávat pedagogy v těchto oblastech, hlavně se jedná o zahájení výuky ve studijních programech oborů jako je Výchova ke zdraví, Ochrana obyvatelstva, Tělesná výchova. Problematika vyučovaných oborů na vysokých školách je v Příloze č. 7. [27]

Vzdělávání odborníků na VŠ se zaměřením na ochranu obyvatelstva a krizové řízení

Tato soustava vzdělávání expertů ve sférách krizového řízení a OO je seřizena Konceptí vzdělávání v oblasti krizového řízení, která byla ratifikována usnesením Bezpečnostní rady státu v listopadu 2004 č. 14. Systém klasifikuje přípravu na dvě základní úrovně:

- ve sféře následujícího profesního vzdělávání;
- nabytí odborné způsobilosti cestou vyššího odborného vzdělávání či vysokoškolského vzdělávání.

Aby byl sjednocen obsah a provázanost studia na vysokých školách vzniklo „*Společné minimum pro potřeby vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti*“. Cílem této publikace bylo vytvoření jednotného znalostního základu ke vzdělávání odborníků v bezpečnosti a její poskytnutí rozsáhlé škále vysokých škol. Oblast OO a krizového řízení učí v nynějším období několik vysokých škol. Přehled těchto vysokých škol je v příloze č. 8. [28]

Z důvodu akademických svobod na vysokých školách, by nebylo jednoduché „nařídit“ vzdělávání vysokoškolských studentů v problematice OČMU. [3]

4.3.1.6 Dospělá populace

V současné době je velký problém, jak oslovit dospělé obyvatelstvo. Jeden z důvodů je, že dnes jsou lidé zahlceni informacemi. Informace týkající se ochrany člověka, jak postupovat při vzniku MU jsou pro obyvatelstvo dalšími zprávami, které by si měli pamatovat a nekladou jim takový význam, jaký by měli. Člověk, který zažije nějakou traumatickou událost, tak se k tomu bude stavět jinak, než člověk, který se s tím vůbec nesešel a podle něho je to informace zbytečná, že ji nepotřebuje, tudíž ji zapomene.

Dnes už se nedaří obyvatele navnadit na besedu, kde by se mohli o problematice OO, požární ochrany a dalších dozvědět nové informace.

Dospělému obyvatelstvu se jde věnovat prostřednictvím internetu, kde jsou potřebné informace zveřejněny. Patří sem různé webové stránky, jako jsou: Asociace „Záchraný kruh“, portál KRIZPORT, portál Rady v nouzi a další. Je to jen pro aktivní část obyvatelstva.

Další způsob, kde se mohou dozvědět základní informace v oblasti OO, IZS jsou tzv. velké dny. Např. Den IZS, kde HZS ČR má stánky s preventivně výchovnou činností,

s informacemi, které se snaží lidem předat, poskytnout nějaké materiály, brožury. Je to jen jednorázová akce, záleží na lidech, jestli si něco z toho zapamatují, nemůže se zde hovořit o vzdělávání. Další akcí, kterou HZS ČR organizoval, bylo např. Bezpečné cestování.

Na některých obecních úradech, pokud by občané měli zájem, je možnost si nějaké letáčky s touto problematikou opatřit.

U dospělé populace je to bohužel jen pro aktivní část obyvatelstva, která má zájem a chce se něco dozvědět. Proto se klade v dnešní době velký důraz na vzdělávání dětí a mládeže, která může pak dále předávat informace svým blízkým, rodičům. [3]

4.3.1.7 *Senioři*

HZS ČR oslovil tuto skupinu z důvodu toho, že patří k nejohroženější populaci. Senioři vyššího věku, v dnešní době nedokážou včas a správně zareagovat na MU a stanou se často zbytečnými oběťmi. Např. při požárech v domácnosti jsou tři ze čtyř zemřelých právě penzisti.

HZS krajů spolupracuje na vzdělávání seniorů prostřednictvím:

- univerzit třetího věku;
- „Senior akademií“;
- občanských sdružení seniorů.

Vzdělávání a příprava této kategorie se uskutečňují formou besed s HZS krajů. Jsou pro ně vytvářeny brožury a dokonce koncem roku 2013 připravila Asociace Záchraný kruh týdenní kalendář pro seniory na rok 2014 a měl by být vytvořen i na tento rok (2015). Tyto kalendáře obeznamují seniory se záležitostmi týkající se bezpečnosti – jak si počínat v případě MU, požáru, jak se chránit před podvodníky a další záležitosti, se kterými se mohou setkat. Příprava a vzdělávání seniorů probíhá i v pečovatelských domovech, ale v menší míře než u univerzit třetího věku a Senior akademií. [29]

V r. 2013 Městská policie Zlín uskutečnila **první ročník Senior akademie**. Cílem bylo připravení seniorů na nebezpečné situace, do kterých se mohou dostat. Zde se dozvěděli o poradnách, kde se poskytuje odborná pomoc bezplatně, což určitě spousta z nich ráda uvítala. Přednášky probíhaly přímo s lektory, kteří se odborně věnují poradenství

v komplikovaných životních situacích, domácímu násilí, nezákonným činům, požární ochraně a spoustě dalších. [30]

Na podzim v roce 2013 byl zahájen **projekt „SENSEN – Senzační senioři“**. Projekt spolupracuje s Nadací Charty 77 a jeho vznik byl důsledkem přibývání populace seniorů. Nejedná se o sociální službu, ale projekt je nenucenou komunitou starších lidí, kterým není lhostejný rozvoj města, obce, společnosti, ve které se žije. Projekt „SENSEN“ je nezávislé a neformální společenství spojující zájem o program SENSEN. [31]

4.3.1.8 *Projekty probíhající na školách*

- **Asociace „Záchranný kruh“**
- **Hasík**
- **“Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí“**
- **Pohybově vědomostní soutěže [3]**

Asociace „Záchranný kruh“ vytváří pro školy: interaktivní multimediální učebnice, pracovní listy, metodické materiály, databáze obrázků, testovací systém, projektové vyučování, výuková videa, deskové vzdělávací hry, školy v přírodě se záchranáři, objednávky vzdělávacích materiálů. Asociace, konkrétně u škol v přírodě se záchranáři, nabízí možnost využít vzdělávací programy se záchranáři a zrealizovat je přímo s danou školou na školním výletu, lyžařském výcviku, či školy v přírodě. [32]

V příloze č. 9 jsou k vidění konkrétní pomůcky a pracovní listy. Více informací o Asociaci „Záchranný kruh“ je na stránkách www.zachranny-kruh.cz.

Projekt **Hasík** probíhá na základních školách, na prvním stupni ve 2. ročnících a na druhém stupni v 6. ročnících. ZŠ navštěvují dvojice z příslušníků HZS (příp. jednotky sboru dobrovolných hasičů), které jsou vyškoleny na kurzech pro práci „instruktorů“ (pěti-denní vzdělávací akce, víkendové kurzy). Hasiči, v rámci výuky, navštěvují 2. ročník, kde hravou formou otestují žáci své znalosti, které získali předešlým studiem. Dále se dozvědí i něco nového z oblasti požární prevence a OO. V 6. ročníku se s dětmi zopakuje problematika probraná z předchozích let, která je doplněna tematikou náročnější. Základním principem pro 2. ročník a 6. ročník je, aby byl veden s dětmi dialog a komunikace byla otevřená. Nově se Hasík dostává i na SŠ.

Přehled některých témat výuky pro 1. stupeň (2. ročník):

- Kdo je hasič, jaká je jeho náplň práce (hasiči a moje osobní zkušenost s nimi)
- Jak vypadá hasič (ukázka dýchacího přístroje)
- Co je to bezplatná telefonní linka tísňového volání
- V čem je nebezpečné zneužití tísňových telefonních linek, jak přesně nahlásit požár
- Co dělat, když ti začne hořet oblečení na sobě
- Varovný signál – co to je a co dělat, když ho uslyším

Přehled některých témat výuky pro 2. stupeň (6. ročník):

- Nové osobní zkušenosti s hasiči – jaké ostatní činnosti hasiči vykonávají
- Co si představíš pod IZS
- Co znamená číslo 112
- Podrobnější informace, které máš udělat při odchodu z domu – na co nezapomenout
- Když je nakázána evakuace – co dělat
- Co je to evakuační zavazadlo a jeho obsah
- První pomoc při nadýchání kouře [37]

Pohybově vědomostní soutěže pod názvem **Malý záchranář** nebo **Mladý záchranář**. Jsou dva typy soutěží:

1. je zaměřen na orientační běh v rozsáhlém terénu. Nachází se zde různá stanoviště HZS kraje, kde děti plní úkoly týkající se OO, požární prevence. Za splnění úkolu na stanovišti se žákům přičítají body a za nesplnění se odečítají. Tento typ soutěží probíhá v Ústí nad Labem.

2. typ soutěží probíhá v Plzni. HZS kraje a další složky IZS si vyberou konkrétní školu a její prostory (dvůr), zde rozmístí stanoviště (stanoviště napodobující kuchyň – žáci musí předvést a říct, co všechno by měli udělat, než opustí byt, stanoviště volání na tísňovou linku – žák jako zraněný volá na tísňovou linku a musí nahlásit správně všechny potřebné informace, aby se na místo určení mohla dostat pomoc...), která navštěvují žáci a musí zde splnit zmiňované úkoly. [3]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍLE, ZVOLENÉ METODY A POSTUP PŘI BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Tato část obsahuje cíle, kterých by se mělo dosáhnout a použité metody při práci.

5.1 Cíle

- Analýza projektu “Kroměříž – Bezpečná komunita“ a “Bezpečná škola“ na základních školách v Kroměříži.
- Zjistit od instruktorů jednotky sboru dobrovolných hasičů (dále JSDH) Morkovice jak probíhá vzdělávání 2. a 6. ročníků v projektu “Hasík“.
- Přezkoumat znalosti žáků 6. ročníku, na vybraných základních školách Zlínského kraje, které získávají od instruktorů programu “Hasík“.
- Zjistit od ředitelů, jestli probíhá výuka OČMU na vybraných základních školách ve Zlínském kraji a přístup k této problematice.
- Přezkoumat znalosti žáků 8. ročníku vybraných základních škol ze Zlínského kraje týkající se problematiky OČMU.

5.2 Zvolené metody

Základní a hlavní metodou práce je **dotazníkový průzkum**.

Tato metoda má za úkol:

- odhalit jaké mají znalosti a vědomosti žáci základních škol v problematice OČMU a programu “Hasík“;
- zjistit, co si myslí o výuce této problematiky ředitelé a od příslušníků JSDH prozkoumat jak se uskutečňuje program “Hasík“.

5.3 Postup při praktické části bakalářské práce

1. Analýza projektu “bezpečná komunita Kroměříž“ a “Bezpečná škola“.
2. Zhodnocení projektu “Bezpečná škola“.
3. Dotazníkové šetření u:

- instruktorů JSDH Morkovice, žáků 6. ročníků → Hasík;
- ředitelů ZŠ, žáků 8. ročníků → OČMU.

4. Zhodnocení dotazníkového průzkumu u jednotlivých skupin

5. Navrhnutí systému vzdělávání, který by přispěl k zlepšení výuky OČMU.

6 KROMĚŘÍŽ – PRVNÍ BEZPEČNÁ KOMUNITA V ČR

V roce 2003 bylo město Kroměříž přijato do mezinárodní sítě **Bezpečných komunit Světové zdravotní organizace** (dále WHO). Město Kroměříž má dlouhodobý program zaměřený na snižování množství a závažnosti úrazů, čímž splňuje kritéria mezinárodních Bezpečných komunit.

Cíle projektu Bezpečná komunita Kroměříž je:

- **národní a mezinárodní spolupráce** na projektu Bezpečná komunita;
- mít vliv na společnost a zvolené cílové skupiny obyvatelstva města Kroměříže a tím směřovat k:
 - zvětšení zájmu o problematiku úrazů,
 - zlepšení vztahů cílových skupin,
 - snížení počtu a závažnosti úrazů.

6.1 Mezinárodní bezpečné školy

Program „Mezinárodní bezpečná škola“ vznikl v roce 2001 jako součást projektu Světové zdravotnické organizace „Bezpečná komunita“. Komunitní protiúrazový program se tedy věnuje i školám. Je podporovaný MŠMT a pod záštitou Centra úrazové prevence 2. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice Motol (dále CÚP).

Program Bezpečných škol vychází z ověřených pravidel a zásad, která se již léta užívají při vytváření Bezpečných komunit. V programu Bezpečná škola jde především o to, aby se ve školách začalo myslet na prevenci úrazů, fyzického a psychického násilí a tak se vytvořilo příjemné psychosociální klima pro děti a také pro všechny ostatní členy patřící do školní komunity. [33]

Co by měla škola udělat, pokud chce patřit do mezinárodní sítě Bezpečných škol WHO?

1. Zpracovat projekt Bezpečná škola týkající se své školy. Zde musí být uvedeno, co by měla škola učinit pro zdokonalení bezpečí žáků a dalších účastníků. Ve školách panují odlišné poměry, tudíž se liší i projekty. V tomto období by se škola měla zkontaktovat s CÚP.

2. Vypracovaný projekt by škola měla začít uskutečňovat.
3. Přibližně po roce by škola měla projekt vyhodnotit, upravit a doplnit o novější údaje.
4. O přijetí do mezinárodní sítě Bezpečné školy může škola požádat tehdy, jestliže usoudí, že projekt správně funguje a je dobře nastartován. Pokud ano, požádá o přijetí CÚP.
5. Do školy je poslán mezinárodní sítí komisař, akreditovaný WHO, kde přezkoumá, zda je projekt kvalitně utvořen.
6. Když nový projekt vyhovuje kritériím, provede se oficiální jmenování této školy jako Bezpečná škola. [34]

Z České republiky patří do mezinárodní sítě Bezpečných škol WHO tyto školy:

1. Základní škola Zachar, Kroměříž
2. Základní škola Slovan, Kroměříž
3. Základní škola, Kroměříž, U Sýpek 1462
4. Základní škola, Kroměříž, Komenského náměstí 440
5. 3. Základní škola Holešov
6. Mateřská škola Sluníčko, Kroměříž
7. Základní škola Bratrství Čechů a Slováků, Bystřice pod Hostýnem
8. Základní škola Trávníky, Otrokovice
9. Mateřská škola Chrudim 2, Dr. Jana Malíka 765 [35]

6.2 Kroměřížský unikát

25. května 2011 byla mateřská škola Štítného jmenována Mezinárodní Bezpečnou školou jako první na světě. V této MŠ, kvalita zavedeného programu, dosahuje jedné z nejvyšších úrovní ve výchově k trvalým kompetencím osobního bezpečí dětí. A proč právě Kroměříž má tolik škol patřících do této komunity? Kroměříž má totiž svého patrona dětí - ing. Vopičku, který je lektorem a realizátorem programů Bezpečné školy na pilotních školách v Kroměříži.

Základní škola Zachar z Kroměříže byla dokonce jmenovaná do komunity Bezpečná škola jako 4. na světě. Z celého světa díky Kroměříži figuruje Česká republika na 2. pozici ze všech škol patřících do programu. [36]

6.3 Konkrétní příklad projektu Bezpečné školy - Základní škola Kroměříž, Komenského náměstí 440

Jedná se o projekt, který probíhal v roce 2006.

Obsahem projektu bylo:

1. **Základní údaje o škole** – počet žáků, pedagogů.
2. **Úvod.**
3. **Analýza současného stavu** – rozbor školy po ročnících, mimovyučovací aktivity žáků, spolupráce s rodiči a mateřskými školami, vzdělávání pedagogů, hodnocení současného stavu – od r. 2003 zapojena do evropské sítě „Zdravých škol“.
4. **Co chceme** – snížení výskytu a závažnosti úrazů pro všechny kategorie ve všech oblastech lidské činnosti. První informace o problematice Bezpečné školy získala na 1. Mezinárodním semináři o Bezpečných školách, který se konal v Kroměříži v r. 2004.
5. **Cíle a indikátory** – stanovení cílů: snížení výskytu závažných úrazů a poškození dětí a mládeže; ovlivnění chápání, chování a jednání dětí a dospělých v problematice předcházení úrazům a jiných nehod (osobní bezpečnost). Cílem je zařazení klíčových kompetencí témat Bezpečné školy (ochrana zdraví a bezpečí, protiúrazové prevence, sociálně patologické jevy) do co nejširšího spektra výukových a výchovných aktivit při současném zachování tematických a časových plánů jednotlivých předmětů.
6. **Kritéria Bezpečné školy pro jednotlivé ukazatele: personální zajištění** (společné rozhodnutí pedagogického sboru a vedení školy o vstupu do programu Bezpečná škola), **strategie Bezpečné školy** (vymezit pravidla zajišťující ochranu a bezpečí žáků školy), **rizikové skupiny** (zajištění bezpečí žáků pravidelnými kontrolami náradí, náčiní, poučovat o bezpečnosti chování, dodržovat pravidla bezpečného provozu školy všemi účastníky), **dokumentace příčin úrazů** (kniha úrazů, sledovat

chování dětí při vybraných činnostech z hlediska dodržování zásad bezpečnosti), **vyhodnocování** (pravidelně vyhodnocovat možné ohrožení bezpečného pobytu dětí ve škole, posuzovat a objektivně hodnotit znalosti a dovednosti pedagogů v poskytování první pomoci).

7. **Priority** – rozpoznat, co může způsobit úraz či poškození (dětí a mládež); chovat se tak, aby nebyl způsoben úraz (dětí a mládež); umět si poradit v předcházení i při vzniku úrazu (dětí a mládež); pochopit své místo a úlohu v prevenci úrazů dětí a mládeže (dospělí); aktivně se zapojit do protiúrazové výchovy (dospělí); svojí činností nezpůsobit úraz, poškození (dospělí).
8. **Plán činností a aktivit pro školní rok 2005/2006**
9. **Posouzení projektu** – podle zpracovaného projektu se začne pracovat od školního roku 2005/2006, prováděcí plán bude průběžně zpracován pro jednotlivé ročníky, projekt se bude pravidelně hodnotit a doplňovat, v závěru roku se projekt zhodnotí a vyhodnocení bude zahrnuto do výroční zprávy školy.
10. **Závěr** - projekt Bezpečná škola bude úspěšně realizován pouze tehdy, jestliže pedagogický sbor ve spolupráci s rodičovskou veřejností, spolupracujícími orgány a institucemi bude pracovat a postupovat jako jednotný tým. [33]

6.4 Zhodnocení projektu Bezpečná škola

Každým rokem se poraní nebo zemře na následky úrazů vysoký počet občanů – dětí - žáků. V České republice, již zmíněné úrazy, obsadili 3. místo příčin úmrtí. Proto vznikl projekt Bezpečná škola, který má za hlavní cíl snížit úrazovost a to tím, že vytvoří bezpečné prostředí nejen ve škole, ale i v jejím širokém okolí a zavede ho přímo do praxe – do vyučovacích hodin i mimo ně. To znamená, že se na utváření bezpečí nebudou podílet jen pedagogové, zaměstnanci školy, ale hlavně samotní žáci.

Na konkrétním příkladu, Základní školy Komenského v Kroměříži, začleněného do projektu Bezpečné školy je vidět, že se nejedná přímo o úrazy jako takové, ale jedná se o vytvoření efektivního a fungujícího systému. V tomto systému budou žáci znát jak oblast prevence úrazů, co může způsobit úraz, ale také jak se postarat o zraněného.

Na tomto projektu je pozitivně hodnoceno to, že každá škola si utváří svůj program, který jí bude vyhovovat a který bude realizovatelný. Do budoucna by bylo vhodné vymyslet, jak oslovit i ostatní školy v České republice, aby se do projektu Bezpečná škola zapojily. Např. vytvořit brožury a rozeslat je po mateřských a základních školách. Zorganizovat semináře pro ředitele, učitele, kde by vystoupily školy začleněné do projektu a nastínili jim tuto problematiku s pozitivními výsledky a získanými zkušenostmi.

7 DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM

7.1 Typy dotazníků

Čtyři rozdílné dotazníky byly podány čtyřem skupinám respondentů.

1. Dotazník pro příslušníky JSDH Morkovice, kteří jsou vyškolenými instruktory programu Hasík.
2. Dotazník pro žáky 6. ročníku, kde probíhá výuka projektu Hasík.
3. Dotazník pro ředitele ohledně výuky ochrany člověka za běžných rizik a MU.
4. Dotazník pro žáky 8. ročníku k ověření získaných znalostí z vyučované problematiky OČMU.

7.1.1 Dotazník pro příslušníky JSDH Morkovice a jeho cíl

V tomto průzkumu bylo za cíl zjistit bližší informace o vzdělávání žáků základních škol v programu Hasík. Proto jsem se obrátila na koordinátora preventivně výchovné činnosti za Zlínský kraj, který mi dal informace ohledně míst, v blízkosti mého bydliště (Morkovice – okres Kroměříž), kde se nachází JSDH, která je zaangažovaná do programu Hasík. Shodou okolností právě v Morkovicích je JSDH, která má dva proškolené instruktory navštěvující základní školy v okolí. Hasiče/instruktory jsem oslovila a zodpověděli mi na otázky týkající se projektu Hasík.

7.1.2 Dotazník pro žáky 6. ročníků s výukou programu Hasík a jeho cíl

Koordinátor preventivně výchovné činnosti za Zlínský kraj mi poskytl seznam škol ve Zlínském kraji, kde probíhá projekt Hasík. Vybrala jsem si 5 základních škol ze Zlínského kraje. Tyto ZŠ jsem osobně navštívila a žáci 6. ročníků vyplnili vytisknuté dotazníky umožňující zjistit, jestli žáci díky tomuto projektu získali potřebné znalosti a vědomosti týkající se požární prevence, OO. 6. ročník jsem si vybrala z toho důvodu, že žáci jsou na lepší úrovni psaní a dokážou lépe formulovat odpovědi než žáci 2. ročníku.

7.1.3 Dotazník pro ředitele týkající se výuky OČMU na ZŠ a jeho cíl

Dotazník byl určen pro ředitele ZŠ, příp. zástupce ředitele. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 20 ředitelů ZŠ ze Zlínského kraje. Šetření mělo zjistit, jak probíhá a jak se staví škola k výuce problematiky OČMU.

7.1.4 Dotazník pro žáky 8. ročníků ohledně výuky OČMU a jeho cíl

Šetření podstoupili žáci 8. ročníků z pěti základních škol Zlínského kraje a mělo odhalit, jaká témata se vyučují v problematice OČMU a jaké znalosti mají žáci zmiňovaného ročníku v této oblasti.

7.2 Výsledné zjištění dotazníkového průzkumu

Dotazníkové šetření probíhalo v měsíci březnu a dubnu letošního roku na území Zlínského kraje. Většina otázek byla formou otevřených odpovědí. Myslím si, že se tak účinněji a lépe ověří jak znalosti žáků, tak se i získají cennější informace od ředitelů, než při odpovědi typu ano, ne, nebo kroužkování variant a, b, c.

Dotazníky pro: 6. ročníky - Hasík, 8. ročníky - OČMU a 5 ředitelů probíhaly na stejných školách. Dotazníky byly vytvořeny v tištěné podobě.

7.2.1 Dotazník pro příslušníky JSDH Morkovice začleněné do projektu Hasík

1. otázka: Na jakých základních školách jste v letošním roce uskutečnily výuku?

Odpověď: Na základní škole: Morkovice, Počenice, Litenčice, Střílky, Koryčany

2. otázka: Kolikrát navštěvujete danou školu a kolik hodin probíhá výuka?

Odpověď: Školu navštěvujeme třikrát. 1. návštěva dvouhodinová (120 minut), 2. návštěva dvouhodinová a 3. je prohlídka naší stanice, kde se zopakují znalosti z prvních dvou hodin.

3. otázka: Kolika kurzů pro instruktory jste se asi zúčastnili?

Odpověď: 2-3 kurzy přes víkend. Školili nás lidé, co vytvořili projekt Hasík.

4. otázka: Účastní se této výuky více tříd současně?

Odpověď: Ne. Výuka probíhá jen v jedné třídě, je to lepší jak pro žáky, tak pro nás instruktory

5. otázka: Jak přímo probíhá výuka na 1. stupni?

Odpověď: Skládá se ze dvou hodin (120 minut). Na první hodině zjistí žáci: co hasiči dělají, jaké typy výjezdů mají, jak hasič vypadá – ukázka, druhy tísňových telefonních čísel, co nahlásit při např. dopravní nehodě. Na druhé hodině s nimi uděláme shrnutí 1. hodiny a pokračuje se v další výuce.

6. otázka: Jak probíhá výuka na 2. stupni?

Odpověď: Podobně jako na 1. stupni, ale více do hloubky. Např. si zkouší obléknout hasičskou výstroj, dále probíhají praktické ukázky toho, co by měli dělat, když by se probudili a hořelo by a další. V Hasíkovi jsme už čtvrtým nebo pátým rokem. To znamená, že v šesté třídě se setkáváme s žáky, které jsme učili v druhé třídě, a jde vidět, že si přece jenom něco pamatují.

7. otázka: Účastní se této výuky i učitelé?

Odpověď: Učitelé si mohou vybrat, zda se zúčastní nebo ne. Ale je lepší, když se nezúčastní a to z důvodu, že žáci jsou více uvolnění, více toho povědí. Pokud se učitelé zúčastní, neměli by do těchto hodin příliš zasahovat.

8. otázka: Máte nějaké učebnice, příručky, podle kterých vyučujete tuhle problematiku? A jaké?

Odpověď: Ano, máme. Jedná se o terénní příručku *Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva* od Bohdana a Štěpána Mikulky, Miroslava Piňose. Příručku si bereme sebou do škol a snažíme se držet pokynů, které obsahuje. Je rozdělena pro 2. třídu a 6. třídu, přímo na tři návštěvní cykly, dále obsahuje schéma výuky, témata, preventivně výchovný záměr.

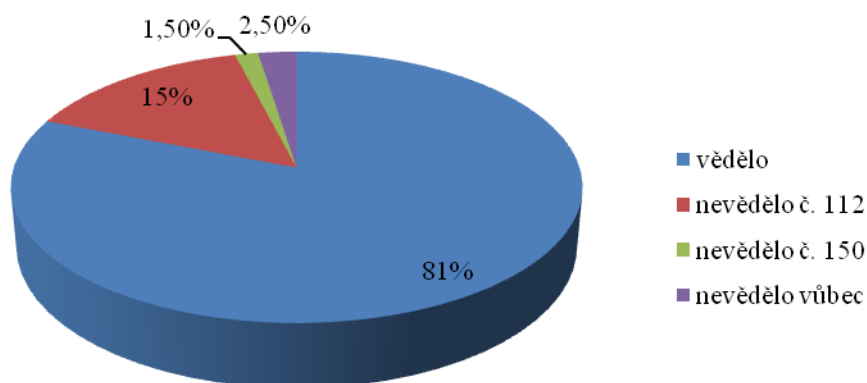
Další příručka nese stejný název, jen s rozdílem, že se jedná o příručku pro instruktory, která je obsáhlejší a obsahuje teoretickou část, např. hasící přístroje, zásah, ochrana obyvatelstva. Druhá část je metodická, kde se nachází rozdělení opět na 2. ročník a 6. ročník. Tato příručka je zpracována podrobněji.

7.2.2 Dotazník pro žáky 6. ročníků projektu Hasík

Dotazníkového šetření se zúčastnilo pět základních škol ze Zlínského kraje patřících do projektu Hasík. Na každé z nich vyplnilo dotazník 40 žáků 6. tříd. Celkem respondentů, kteří vyplnili dotazník, bylo 200. Dotazník prověřil jejich znalosti z oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva.

Otázka č. 1: Kam se dovoláš, když budeš volat na následující telefonní čísla?

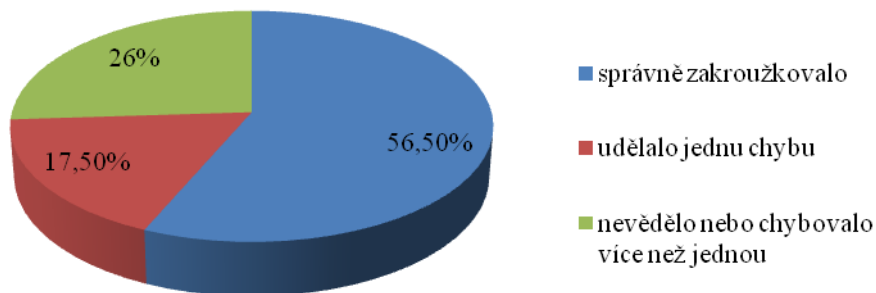
150, 155, 158 a 112.

Obrázek 9. Graf odpovědi na otázku č. 1 [vlastní]

Odpovědělo správně 162 žáků (81 %). Linku tísňového volání 112 neznalo 30 žáků (15 %) a jen 3 žáci (1,5 %) nevěděli, kam se dovolají po vytočení čísla 150. 5 žáků (2,5 %) neznalo žádné z těchto čísel.

Otázka č. 2: Z jakých základních složek se skládá IZS? Správné možnosti zakroužkujte: Armáda České republiky, Policie České republiky, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby, Útvar rychlého nasazení, Hasičský záchranný sbor ČR

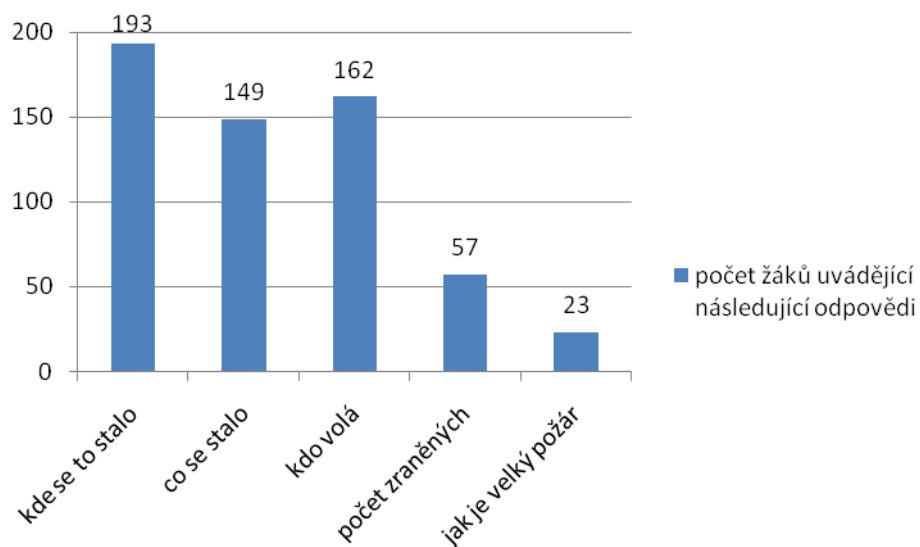
Obrázek 10. Graf odpovědi na otázku č. 2 [vlastní]

Základní složky IZS zná 113 žáků (56,5 %). S jednou chybou odpovědělo 35 dětí (17,5 %). Vůbec nevědělo nebo s více chybami zakroužkovalo odpovědi 52 žáků (26 %). Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany jsem do odpovědi nezařazovala z důvodu, že žáci 6. tříd je s největší pravděpodobností nebudou znát.

Otázka č. 3: Co všechno by měl člověk nahlásit při volání na tísňovou linku, když bude např. hořet?

Tabulka 1 Počet žáků, kteří odpověděli a nevěděli [vlastní]

Odpovědělo	193 žáků
Nevědělo	7 žáků

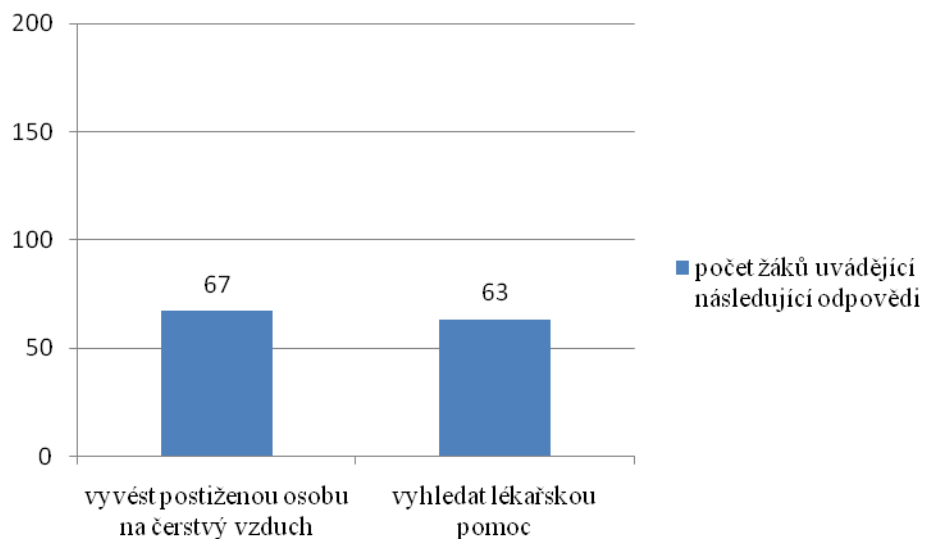
Obrázek 11. Graf odpovědi na otázku č. 3 [vlastní]

Při nahlášení požáru na tísňovou linku by všichni odpovídající žáci (193) uvedli místo, kde hoří. Na 2. místě jméno volajícího (162 žáků) a v neposlední řadě co se stalo (149 žáků).

Otázka č. 4: Jaké jsou základní jednoduché zásady první pomoci při nadýchání se kouře?

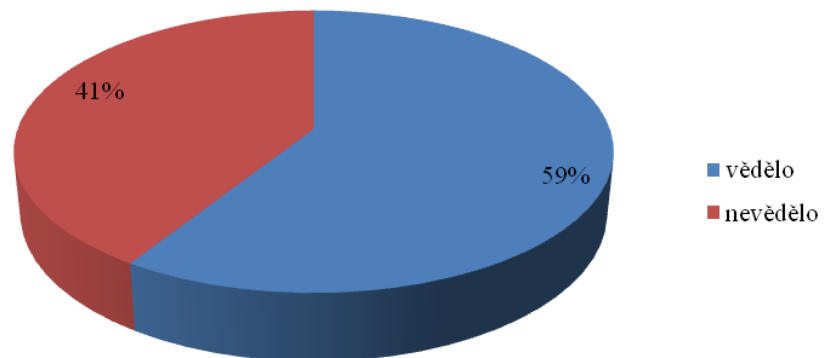
Tabulka 2. Počet žáků, kteří odpověděli a nevěděli [vlastní]

Odpovědělo	91 žáků
Nevědělo	109 žáků

Obrázek 12. Graf odpovědi na otázku č. 4 [vlastní]

Více než polovina žáků (109) neznala odpověď na otázku č. 4. Někteří uvedli obě odpovědi, že by se měla osoba vyvést na čerstvý vzduch a vyhledat lékařská pomoc, jiní pouze jednu z odpovědí.

Otázka č. 5: Co znamená heslo: „Zastav se, lehni si a kutálej se!“?

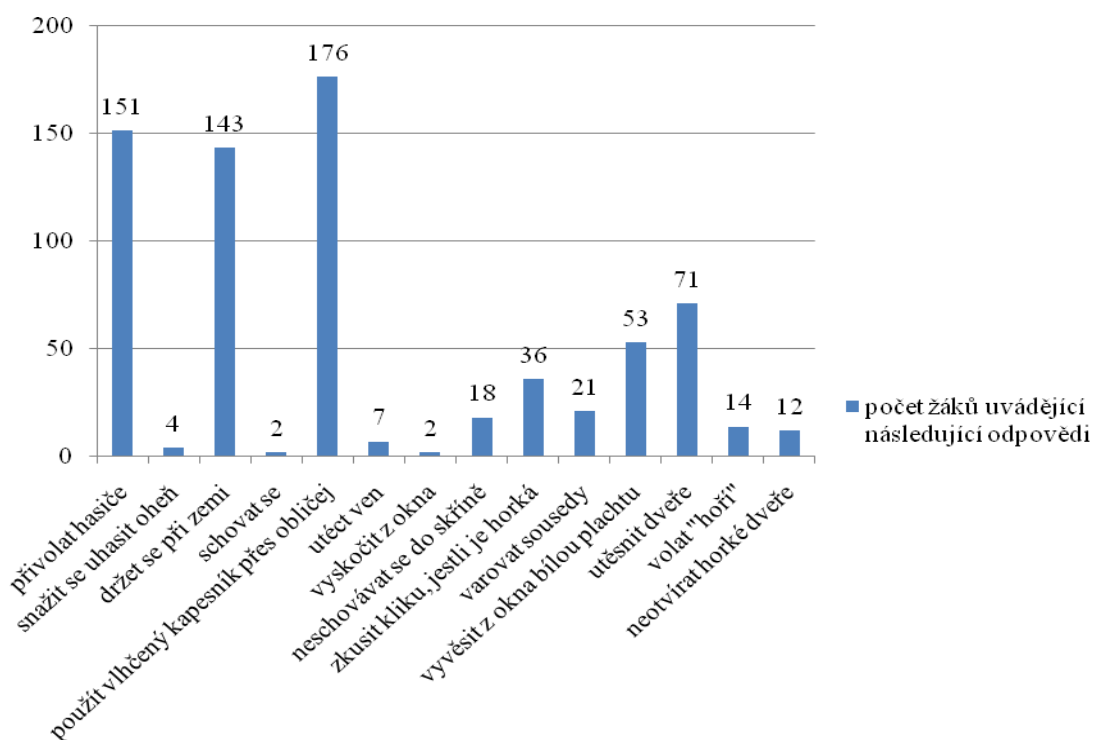
Obrázek 13. Graf odpovědi na otázku č. 5 [vlastní]

118 žáků (59 %) vědělo, že se uvedené heslo používá k uhašení, při situaci, kdy osobě začne hořet oblečení. 82 žáků (41 %) heslo: „Zastav se, lehni si a kutálej se“ neznalo.

Otázka č. 6: Co byste měli udělat, pokud se nacházíte v budově, kde hoří a místnost, ve které právě jste, je značně zakouřena? (Z pohledu záchrany svého zdraví – kde se drží kouř – nahoře – dole? Jaké ochranné pomůcky použít – suchý nebo vlhčený kapesník?)

Tabulka 3. Počet žáků, kteří odpověděli a nevěděli [vlastní]

Odpovědělo	185 žáků
Nevědělo	15 žáků

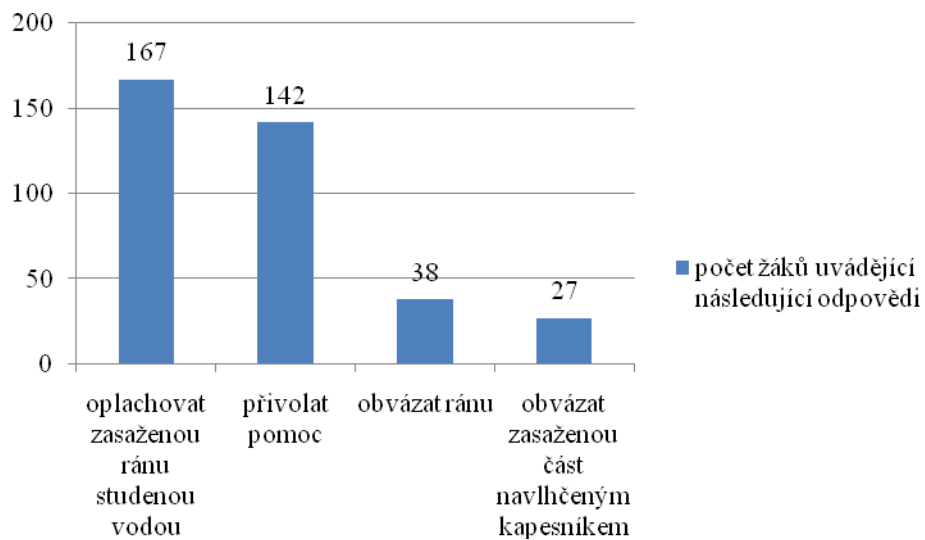
Obrázek 14. Graf odpovědi na otázku č. 6 [vlastní]

Nejvíce žáků (176) by použilo vlhčený kapesník přes obličej, 151 žáků by přivolalo hasiče a 143 by se drželo při zemi. Ale našlo se i několik jedinců, kteří by se nezachovali správně (2 žáci by se schovali, 4 žáci by se pokoušeli uhasit oheň). Jako velice chytrou bych označila odpověď, kde by žáci zjišťovali, jestli je horká klika z důvodu ohně v sousedním pokoji a pokud by klika byla studená, znamenalo by to, že oheň není rozšířen zcela v jejich blízkosti. Další rada byla neotvírat horké dveře (podobně jako v předchozí větě) z důvodu možnosti ohně ve vedlejším pokoji, kterou uvedlo 12 žáků. 21 jedincům by nebyli lhostejní sousedé, které by varovali.

Otázka č. 7: Jak byste postupovali, kdyby si váš kamarád popálil ruce o vařící vodu z rychlovarné konvice?

Tabulka 4. Počet žáků, kteří odpověděli a nevěděli [vlastní]

Odpovědělo	174 žáků
Nevědělo	26 žáků

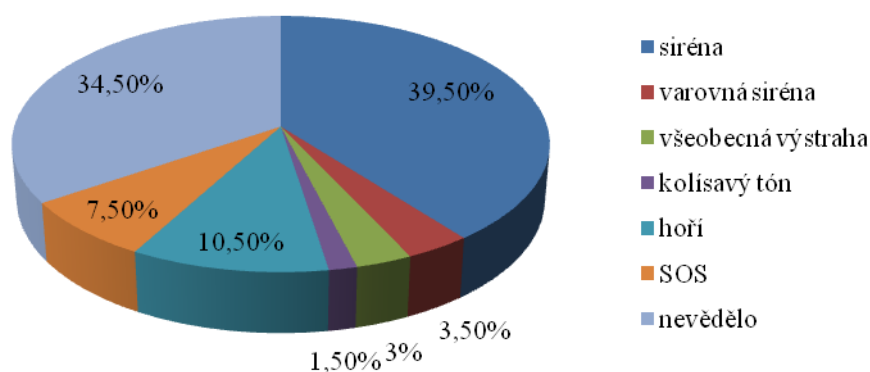
Obrázek 15. Graf odpovědi na otázku č. 7 [vlastní]

Z 200 žáků 26 nevědělo, jak by postupovalo při polížení kamarádových rukou vařící vodou. Správně by 167 žáků oplachovalo zasaženou část rukou studenou vodou a 142 žáků by přivolalo pomoc. Většinou žáci udali odpověď oplachování rukou studenou vodou a zároveň přivolání pomoci.

Otázka č. 8: Jak se jmenuje jediný varovný signál pro obyvatelstvo?

Tabulka 5. Procentuální vyjádření žáků v číslech [vlastní]

39,5 %	79 žáků
3,5 %	7 žáků
3 %	6 žáků
1,5 %	3 žáci
10,5 %	21 žáků
7,5 %	15 žáků
34,5 %	69 žáků

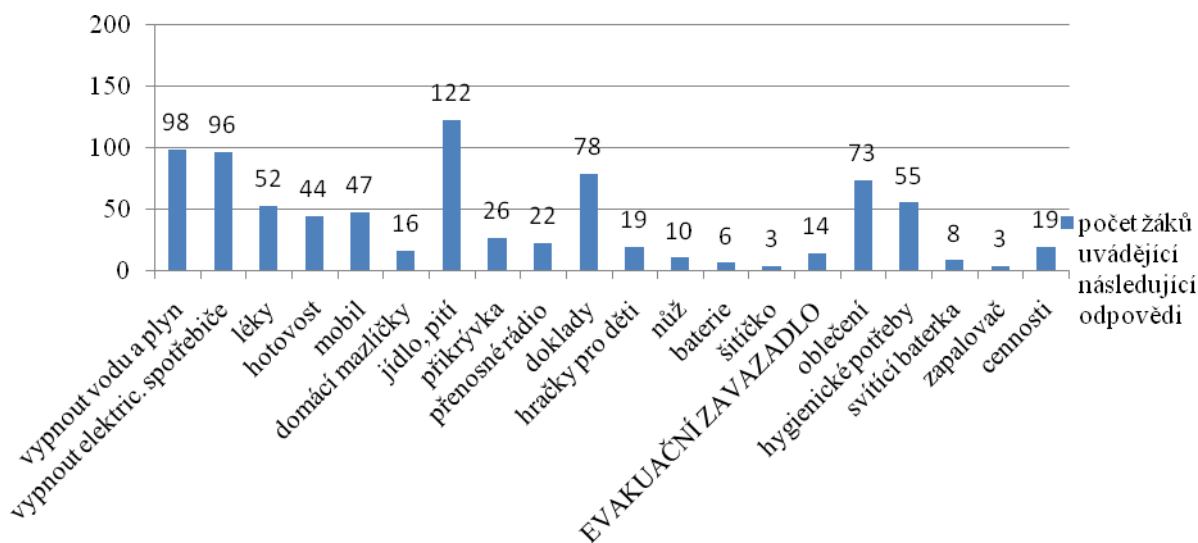
Obrázek 16. Graf odpovědi na otázku č. 8 [vlastní]

Odpověď na otázku č. 8 nevědělo 69 žáků (34,5 %). Nejvíce jedinců (79 – 39,5 %) si myslelo, že jediný varovný signál se jmenuje siréna. Správný název Všeobecná výstraha uvedlo pouze 6 žáků (3 %). 21 žáků (10,5 %) si myslelo, že se jedná o signál „hoří“, asi proto, že když se rozezní sirény, většinou je příčinou požár. 15 žáků (7,5 %) se mylně domnívalo, že se jedná o signál SOS, který je mezinárodním tísňovým signálem používaným pro nouzové volání na moři.

Otázka č. 9: Napište, jak byste postupovali, když byste museli opustit byt/dům z důvodu vzniku mimořádné události (co je potřeba vypnout, co nachystat a vzít si sebou):

Tabulka 6. Počet žáků, kteří odpověděli a nevěděli [vlastní]

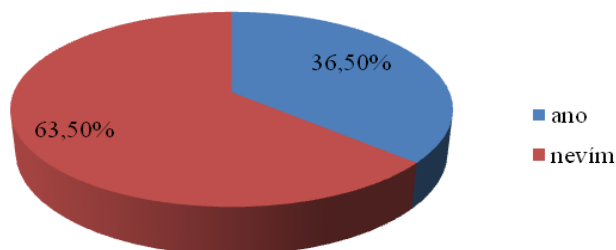
Odpovědělo	156 žáků
Nevědělo	44 žáků

Obrázek 17. Graf odpovědi na otázku č. 9 [vlastní]

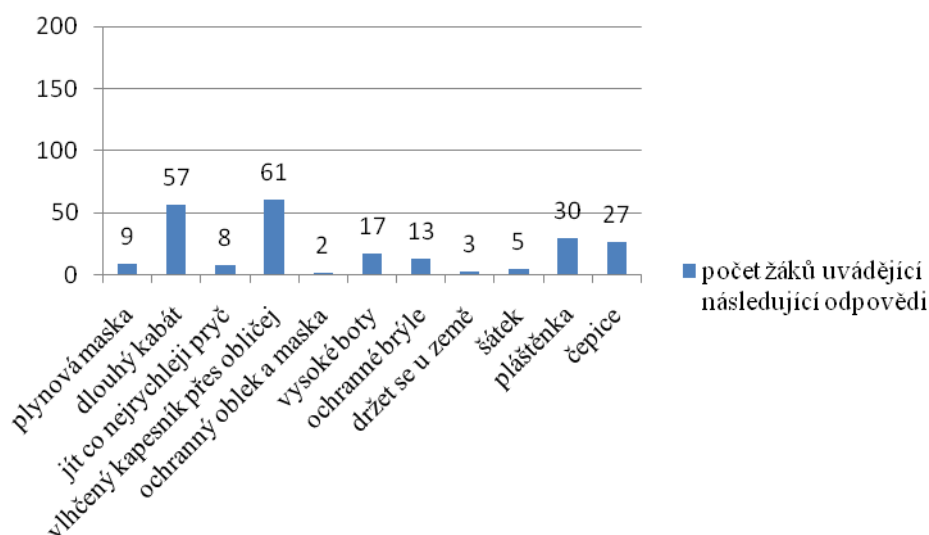
Z 200 žáků neznalo odpověď 44. Nejvíce jedinců pochopitelně (122) by si při opuštění domu nezapomnělo vzít sebou jídlo a pití, 98 neopomnělo vypnout vodu s plynem a elektrické spotřebiče (96). Jako důležité vnímali i vzít si oblečení (73 žáků), hygienické potřeby (55 žáků) a léky (52 žáků). Překvapilo mě, že v dnešní době, kdy bez mobilního telefonu téměř nikdo „neudělá ani krok“, uvedlo „jen“ 47 žáků, že by si jej přibalilo sebou. 14 žáků uvedlo přímo pojem evakuační zavazadlo, očekávala jsem, že si na tento termín vzpomene více jedinců.

Otázka č. 10: Víte, co to jsou prostředky improvizované ochrany? Jak byste se chránili při úniku nebezpečných látek - co byste použili jako ochranu obličeje, celého těla?

Obrázek 18. Graf odpovědi na otázku č. 10 [vlastní]

127 žáků (63,5 %) uvedlo, že neví, co to jsou prostředky improvizované ochrany a 73 žáků (36,5 %) vědělo.

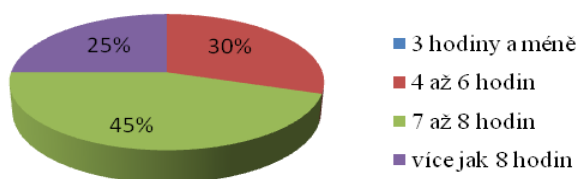
Obrázek 19. Graf odpovědi na otázku č. 10 [vlastní]

Nejvíce jedinců (61) by použilo vlhčený kapesník přes obličej, 57 žáků by použilo dlouhý kabát k ochraně těla, 30 pláštěnku. Použit plynovou masku napsalo 9 žáků.

7.2.3 Dotazník pro ředitele základních škol

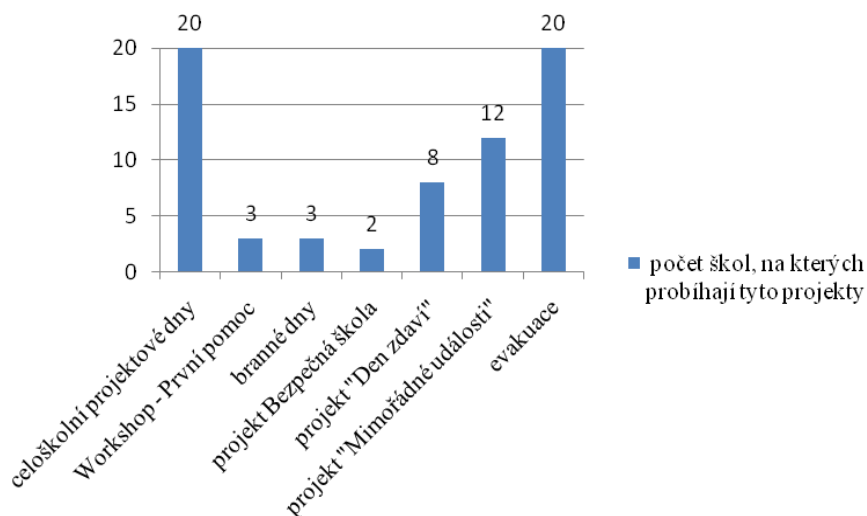
Šetření se zúčastnilo 20 ředitelů, 15 ze základních škol Zlínského kraje a zbylých 5 přímo z okresu Kroměříž, který se také nachází na území zmíněného kraje.

Otázka č. 1: Kolik času výuce v hodinách Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí jste věnovaly v letošním roce u 8. ročníku?

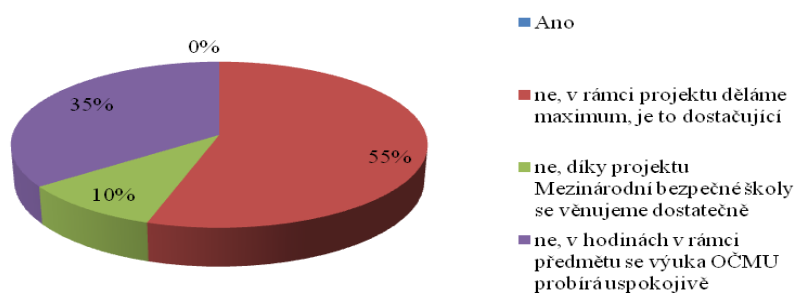
Obrázek 20. Graf odpovědi na otázku č. 1 [vlastní]

Na grafu je zřejmé, že výuka probíhá v určité míře ve všech školách. Nejvíce probíhá v rozsahu 7 až 8 vyučovaných hodin za rok a to u 9 škol (45 %). Nejméně 4 až 6 hodin probíhá v 6 školách (30 %). Podle RVP z roku 2013 je povinností každé školy zařadit problematiku OČMU do vzdělávacího systému. Z těchto odpovědí vyplývá, že se problematika vyučuje, ale v dosti omezené míře. Jen 5 škol (25 %) se výuce věnuje více jak 8 hodin za rok.

Otázka č. 2: Probíhá výuka v rámci jiných aktivit, než v hodinách? V jakých?

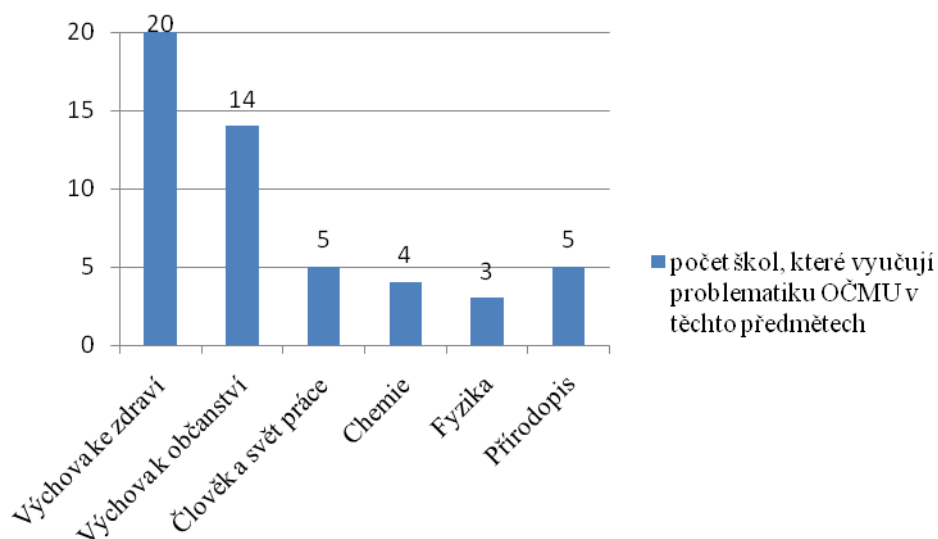
Obrázek 21. Graf odpovědi na otázku č. 2 [vlastní]

Odpovědi na otázku č. 2 ukázaly, že vzdělávání probíhá i mimo vyučovací hodiny v rámci různých projektů.

Otázka č. 3: Chtěly byste věnovat více času vzdělávání v oblasti OČMU?

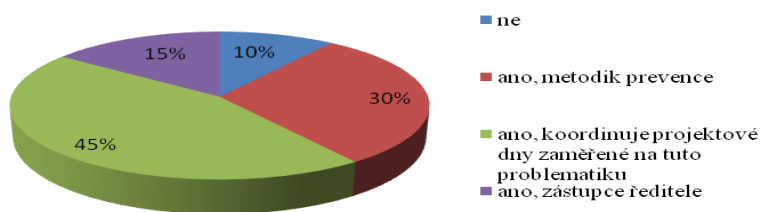
Obrázek 22. Graf odpovědi na otázku č. 4 [vlastní]

Odpověď byla jednoznačná. Školy nechtějí věnovat vzdělávání více času a to z důvodu, že si myslí, že v rámci projektů 11 škol (55 %) a v rámci výuky 7 škol (35 %), se OČMU věnují dostatečně.

Otázka č. 4: Do jakých předmětů zahrnujete výuku?

Obrázek 23. Graf odpovědi na otázku č. 4 [vlastní]

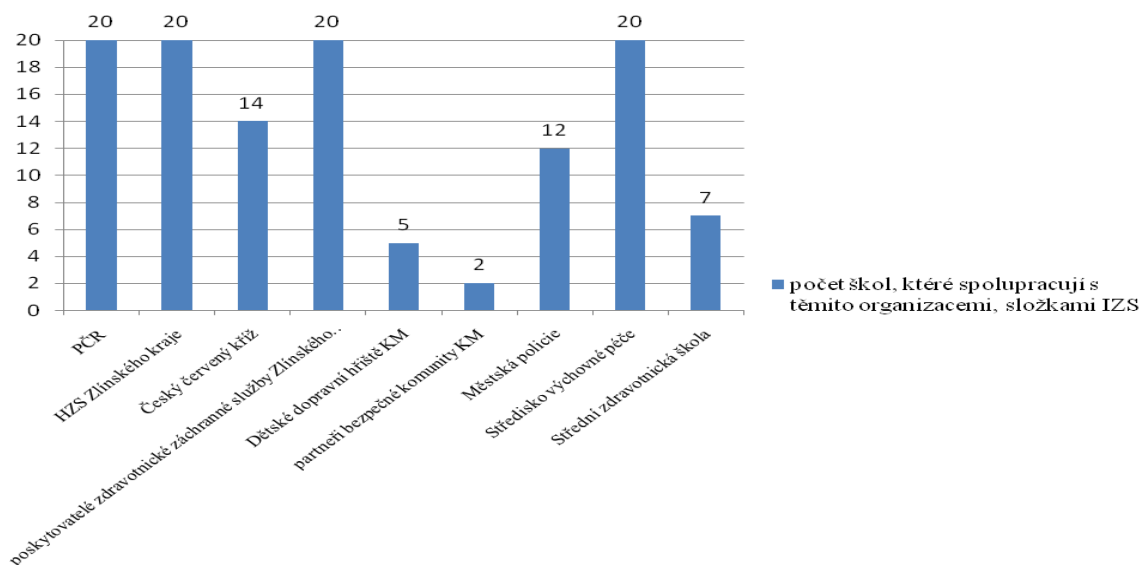
Ve všech školách (20) je pochopitelně výuka zahrnuta v předmětu Výchova ke zdraví.

Otázka č. 5: Pracuje na Vaší škole učitel, který se hlouběji věnuje problematice vzdělávání žáků v oblasti OČMU?

Obrázek 24. Graf odpovědi na otázku č. 5 [vlastní]

Téměř všechny školy uvedly (kromě dvou), že je na nich učitel, který se hlouběji věnuje OČMU a to nejvíce v rámci projektových dnů.

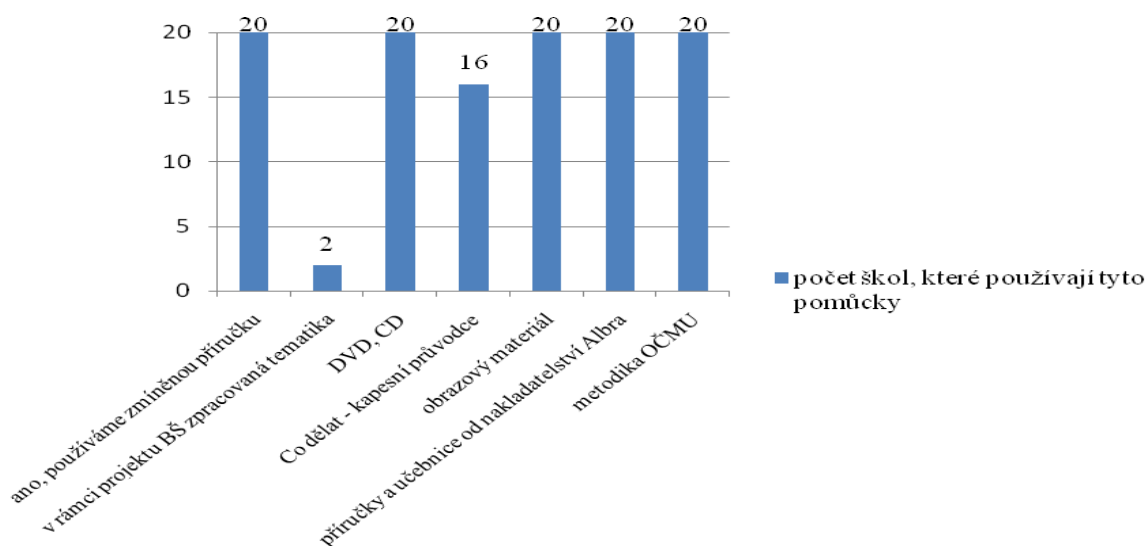
Otázka č. 6: Spolupracujete v rámci vzdělávání žáků/učitelů s různými organizacemi, složkami IZS?

Obrázek 25. Graf odpovědi na otázku č. 6 [vlastní]

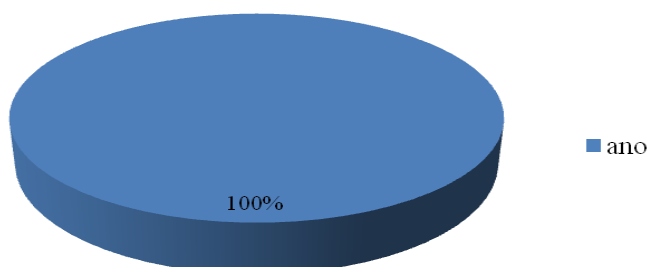
Podle grafu všechny školy spolupracují s PČR, HZS Zlínského kraje, poskytovateli zdravotnické záchrané služby, střediskem výchovné péče.

Otázka č. 7: Používáte k výuce *Příručku pro učitele základních a středních škol – Ochrana člověka za MU od MV-GŘ HZS ČR*? Používáte i jiné příručky, učební texty, pomůcky?

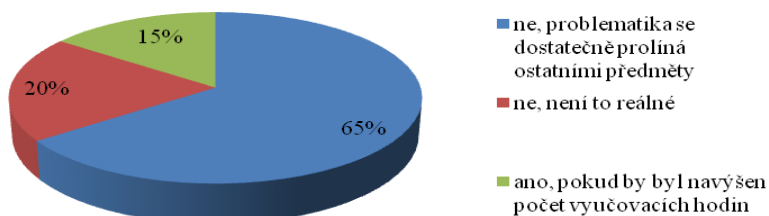
Obrázek 26. Graf odpovědi na otázku č. 7 [vlastní]

Z grafu vyplývá, že základní školy mají dostatek pomůcek, učebních textů a materiálů.

Otázka č. 8: Myslíte si, že je pro žáky přínosné vzdělávat je v této oblasti?

Obrázek 27. Graf odpovědi na otázku č. 8 [vlastní]

Je zřejmé, že všichni ředitelé uvedli, že vzdělávání v OČMU je pro žáky velice důležité a přínosné.

Otázka č. 9: Myslíte si, že by měl být zaveden přímo předmět týkající se OČMU, který by byl pravidelně vyučován jako ostatní předměty?

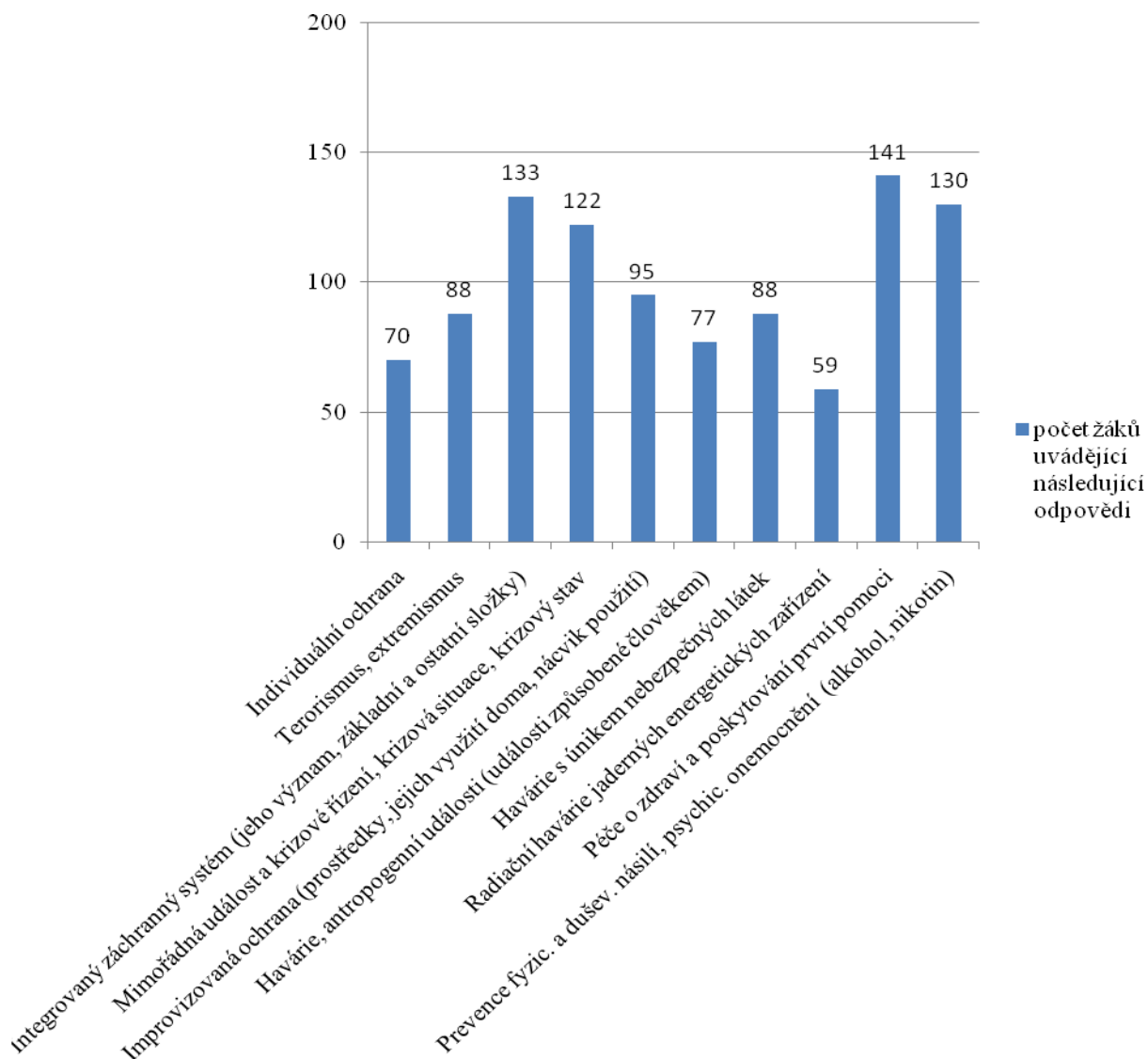
Obrázek 28. Graf odpovědi na otázku č. 9 [vlastní]

Přibližně dvě třetiny škol si myslí, že je problematika OČMU vyučována dostatečně a není potřeba předmětu, který by oblast ochrany člověka za běžných rizik a MU vyučoval. Naopak 15 % škol (3) by předmět uvítaly, kdyby byl navýšen počet vyučovacích hodin.

7.2.4 Dotazník pro žáky 8. ročníků ohledně výuky OČMU

Šetření se zúčastnilo pět základních škol Zlínského kraje. Na otázky odpovídalo 200 žáků 8. ročníků, z každé školy 40 žáků. Většina otázek byla otevřeného charakteru, aby dotazníky splnily očekávaný účel a žáci pouze netipovali odpovědi.

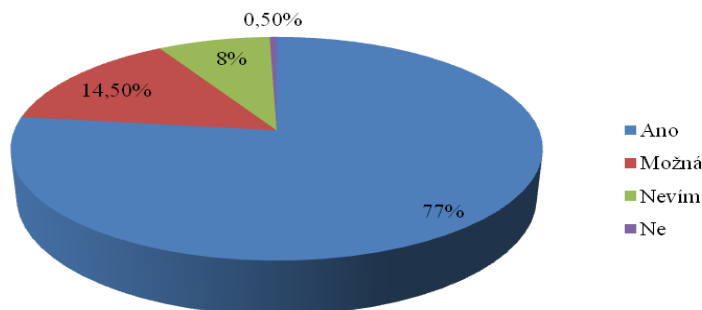
Otázka č. 1: Na jaká témata proběhla výuka Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí?

Obrázek 29. Graf odpovědi na otázku č.1 [vlastní]

Témata vychází z Podkladů k výuce OČMU, kde jsou rozvržena tak, jak by se měla vyučovat po ročnících. Jedná se o návrhy výuky, které by se měly volit podle jejich věku a schopností. Nejvíce probíhala výuka na téma Péče o zdraví a poskytování první pomoci, uvedlo 141 žáků. Druhé nejčastější téma výuky byl Integrovaný záchranný systém (133 žáků). Další oblastí výuky byla prevence fyzického a duševního násilí, psychické onemocnění (uvedlo 130 žáků). Bylo zajímavé, že v jednotlivých třídách se často odpovědi lišili nejspíš z důvodu, že žáci si témata, která se učili dříve, nepamatovali.

Otázka č. 2: Myslíte si, že je důležité se orientovat v tématech z předchozí otázky? Pokud ano – možná, tak proč si to myslíte?

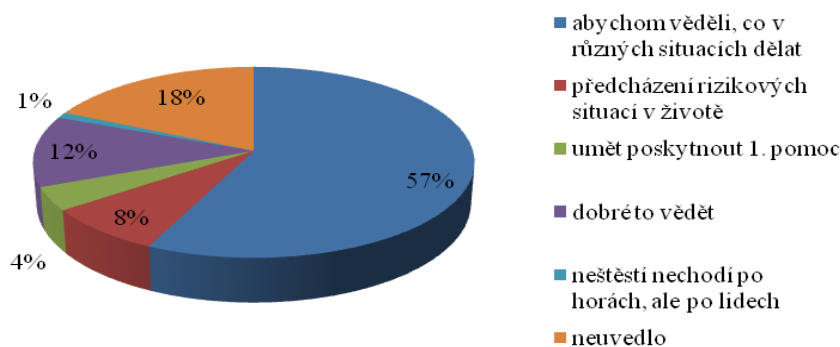

Obrázek 30. Graf odpovědi na otázku č. 2 [vlastní]

154 žáků (77 %) si myslí, že vzdělávat se v této problematice je důležité. 29 jedinců (14,5 %) uvedlo možnost možná a 16 neví (8 %). Pouze jeden žák odpověděl, že to není důležité orientovat se v oblasti OČMU.

Tabulka 7. Počet žáků v procentech na obrázku č. 30 [vlastní]

57 %	104 žáků
8 %	15 žáků
4 %	8 žáků
12 %	22 žáků
1 %	2 žáci
18 %	32 žáků

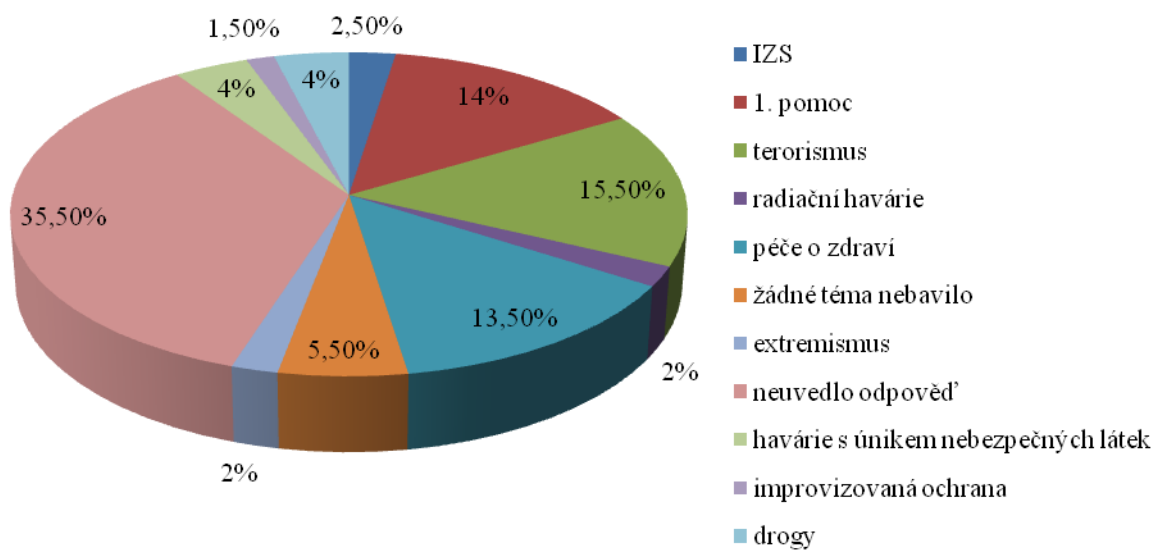
Obrázek 31. Graf odpovědi na otázku č. 2 [vlastní]

Ti, kteří odpověděli ano (154 žáků – 77 %), možná (29 žáků - 14,5 %), měli uvést proč si to myslí. 100 % je zde myšleno 183 žáků (17 nevědělo a 1 odpověděl ne). Nejčastější odpovědí (104 žáků – 57 %) na otázku, proč si myslí, že je důležité věnovat se problematice OČMU byla odpověď, aby žáci věděli, co v různých situacích dělat, kdyby vznikla MU jakéhokoliv typu. Bohužel 18 % žáků (32) nevedlo žádnou odpověď. 15 žáků si myslelo, že jim výuka může pomoci k předcházení rizikových situací v budoucím životě. Nejvíce se mi líbila odpověď od dvou žáků, kteří uvedli, že: „neštěstí nechodí po horách, ale po lidech“.

Otázka č. 3: Pokud jste se věnovali více tématům, která vás více zaujala/bavila?

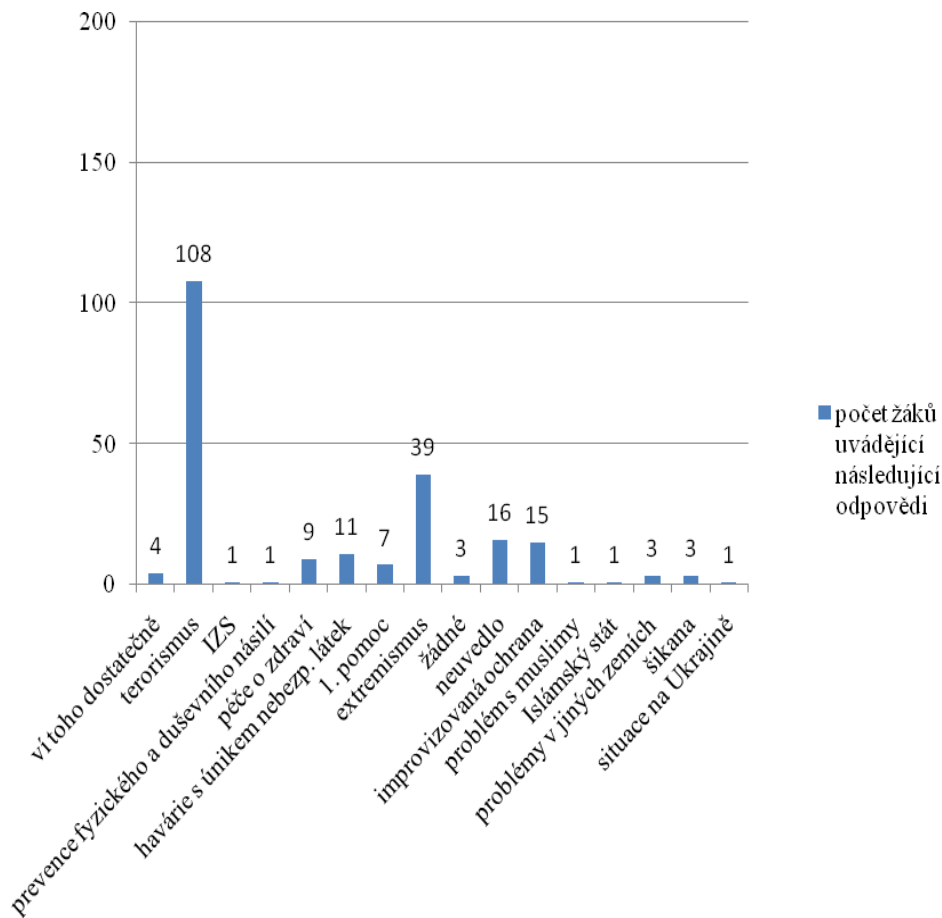
Tabulka 8. Počet žáků v procentech na obrázku č. 31 [vlastní]

2,5 %	5 žáků
14 %	28 žáků
15,5 %	31 žáků
2 %	4 žáci
13,5 %	27 žáků
5,5 %	11 žáků
35,5 %	71 žáků
4 %	8 žáků
1,5 %	3 žáci

Obrázek 32. Graf odpovědi na otázku č. 3 [vlastní]

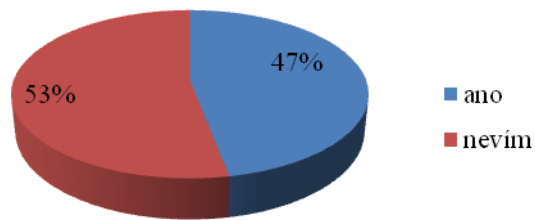
Nejvíce žáky bavila výuka o terorismu (15,5 % - 31 žáků), oblast péče o zdraví (13,5 % - 27 žáků) a 1. pomoc (14 % - 28 žáků). 35,5 % žáků nevedlo žádnou odpověď a 5,5 % nebavilo žádné z témat.

Otázka č. 4: O jakém tématu z otázky č. 1 (nebo jiném) byste se chtěli více dozvědět?

Obrázek 33. Graf odpovědi na otázku č.4 [vlastní]

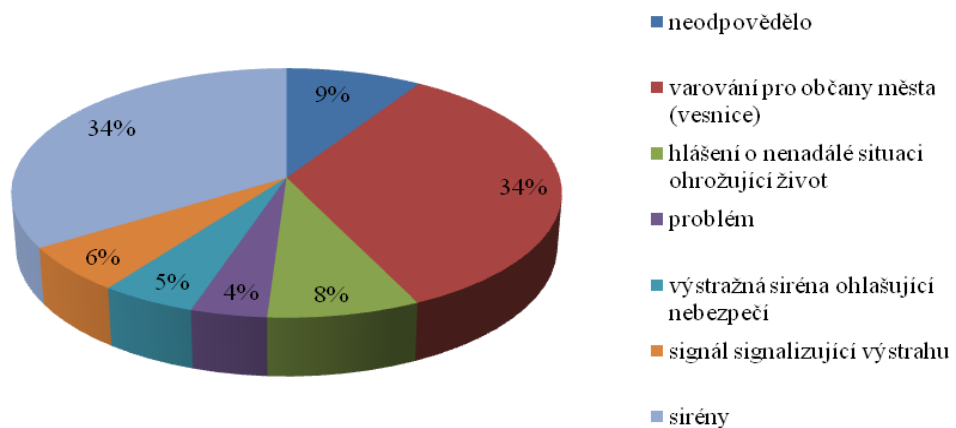
Největší zájem bylo o terorismus (108 žáků), extremismus (39 žáků) nejspíš vzhledem k dnešní situaci ve světě. Je dobré vidět, že i pár jedinců by se chtělo dozvědět více o situaci na Ukrajině, Islámském státu a o problémech v jiných zemích.

Otázka č. 5: Víte, co je to signál všeobecná výstraha? Pokud ano, tak odpovězte slovy.

Obrázek 34. Graf odpovědi na otázku č. 5 [vlastní]

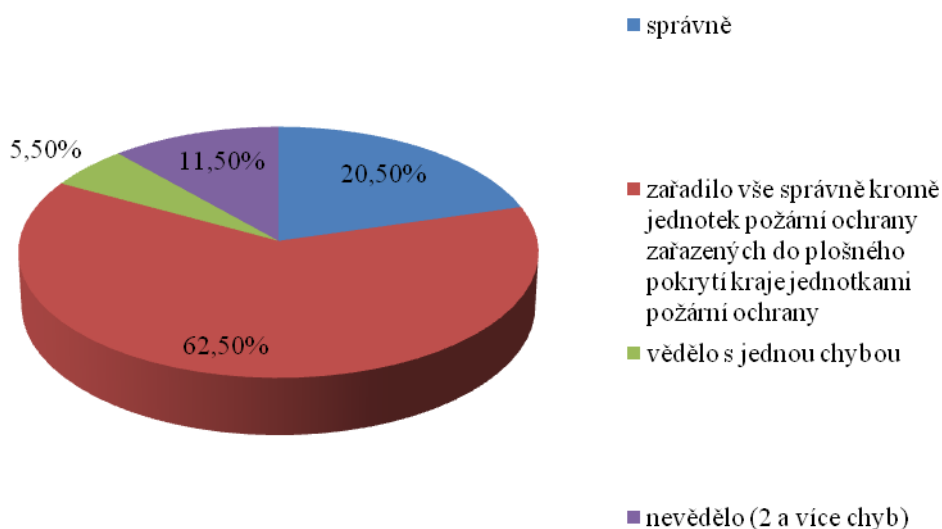
94 žáků vědělo, co je to signál všeobecná výstraha a 106 nikoliv.

Obrázek 35. Graf odpovědi na otázku č. 5 [vlastní]

Zde je myšleno 100 % 94 žáků, kteří odpověděli ano, že ví, co je to všeobecná výstraha. 34 % (32 žáků) uvedlo, že se jedná o varování pro občany města (vesnice) a stejný počet uvedl, že to jsou sirény. 9 % (8 žáků) neodpovědělo. V podstatě měl každý svým způsobem pravdu. 8 % (7 žáků) napsalo, že se jedná o hlášení o nenadálé situaci ohrožující život. 4 % (4 žáci) si mysleli, že jde o problém, což bych považovala za dosti nepřesnou odpověď. 5 % (5 žáků) uvedlo signál signalizující výstrahu a 6 % (6 žáků) sirény.

Otázka č. 6: Z jakých základních složek se skládá IZS? Správné možnosti zakroužkujte: Armáda České republiky, Policie České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby, Útvar rychlého nasazení, Hasičský záchranný sbor ČR

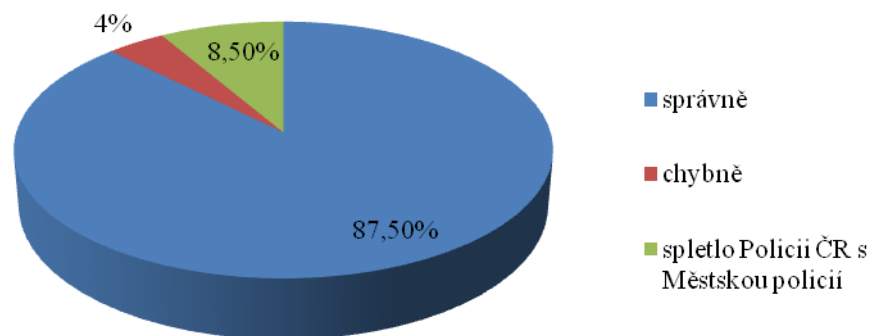

Obrázek 36. Graf odpovědi na otázku č. 6 [vlastní]

Správně odpovědělo 41 žáků (20,5 %). 125 žáků (62,5 %) znalo tři základní složky, ale podle očekávání nevěděli, že k nim patří i jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany. 1 chybu učinilo 11 žáků (5,5 %) a 2 chyby a více udělalo 23 žáků (11,5 %).

Otázka č. 7: Správně spojte telefonní čísla s příslušnými složkami:

156	Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby
150	Policie ČR
155	Městská policie
158	Hasičský záchranný sbor ČR

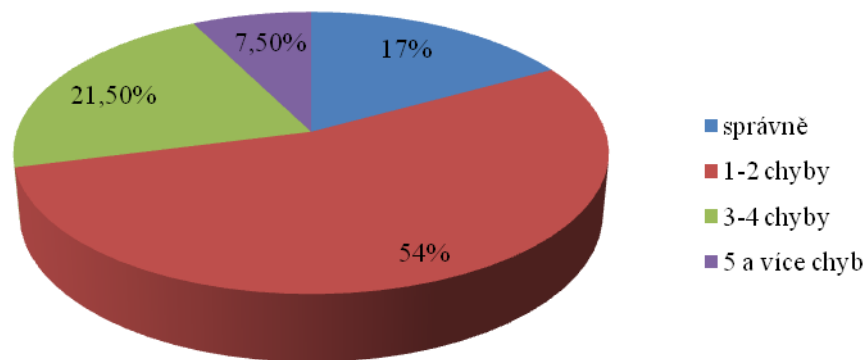

Obrázek 37. Graf odpovědi na otázku č. 7 [vlastní]

Velká většina žáků ví (87,5 % - 175), kam se dovolá, když vytočí následující telefonní čísla. 8,5 % (17 žáků) zaměnilo číslo Policie ČR s Městskou policií a 4 % (8 žáků) odpovědělo chybně.

Otázka č. 8: Které mimořádné události patří mezi antropogenní – způsobené člověkem a které jsou přírodního charakteru – způsobené přírodou?

Vichřice, kosmické záření, ropné havárie, sněhové kalamity, letecké dopravní nehody, povodně, přemnožení přírodních škůdců, rozvoj rasové, národnostní a náboženské nesnášenlivosti, vysychání a znehodnocování vodních zdrojů, zemětřesení, narušení dodávek pitné vody, radiální havárie velkého rozsahu, dlouhodobá sucha.

Obrázek 38. Graf odpovědi na otázku č. 8 [vlastní]

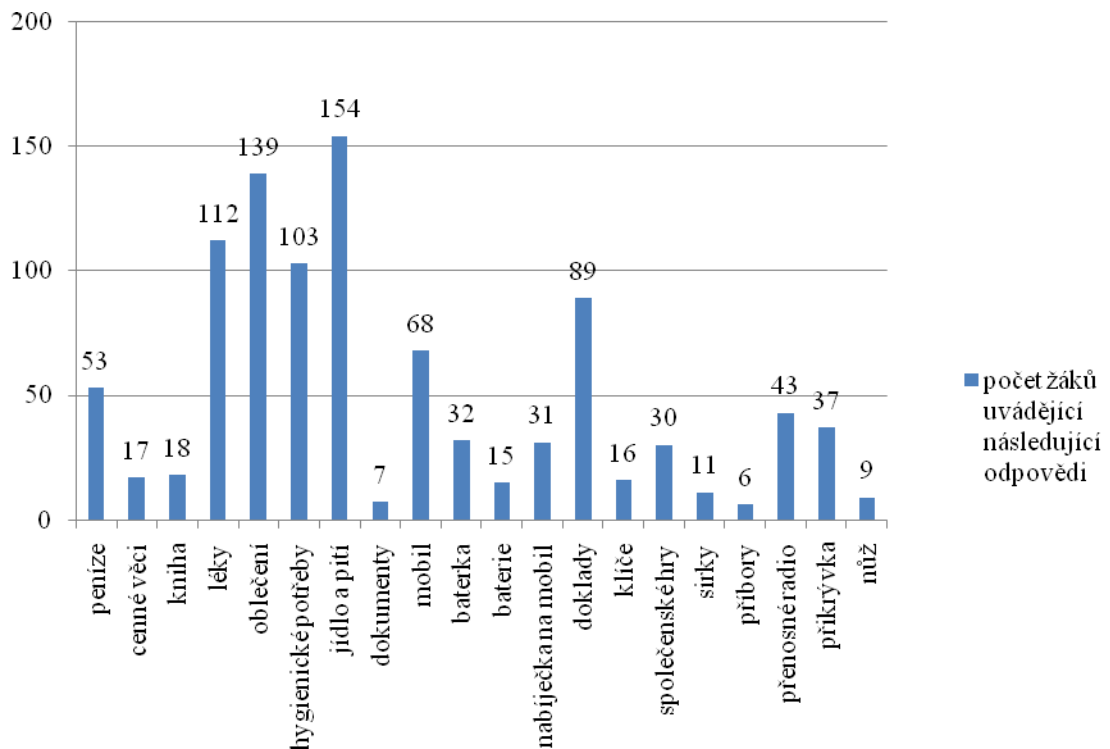
V otázce č. 8 udělalo 1-2 chyby 54 % žáků (108). Správně zařadilo mimořádné události pouze 17 % žáků (34). 3-4 chyby učinilo 21,5 % žáků (43) a 5 a více chyb 15 žáků. Nejčastěji chybovali u: radiální havárie, vysychání a znehodnocování vodních zdrojů, přemnožení přírodních škůdců, narušení dodávek pitné vody.

Otázka č. 9: Co by mělo evakuační zavazadlo obsahovat? Jaké mimořádné události si spojíte s tímto zavazadlem?

Tabulka 9. Počet žáků, kteří odpověděli a neodpověděli na 1. část otázky č. 9

[vlastní]

Odpovědělo	174 žáků
Neodpovědělo	26 žáků

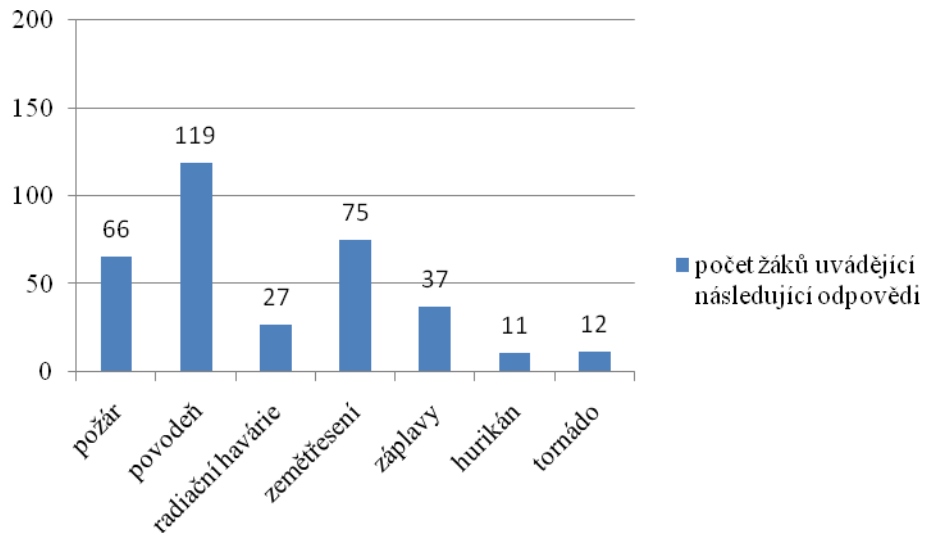

Obrázek 39. Graf odpovědi na otázku č. 9 [vlastní]

Nejvíce žáků by si do evakuačního zavazadla přibalilo jídlo a pití (154 žáků), oblečení (139 žáků), léky (112 žáků). Mile mě překvapilo, že 18 žáků by si vzalo sebou knihu a 43 žáků přenosné rádio.

Tabulka 10. Počet žáků, kteří odpověděli a neodpověděli na 2. část otázky č. 9
[vlastní]

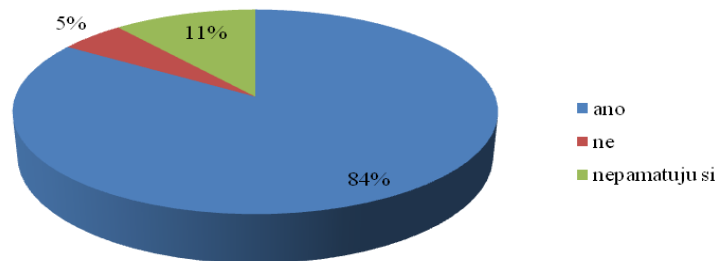
Odpovědělo	168 žáků
Neodpovědělo	32 žáků

Obrázek 40. Graf odpovědi na otázku č. 9 [vlastní]

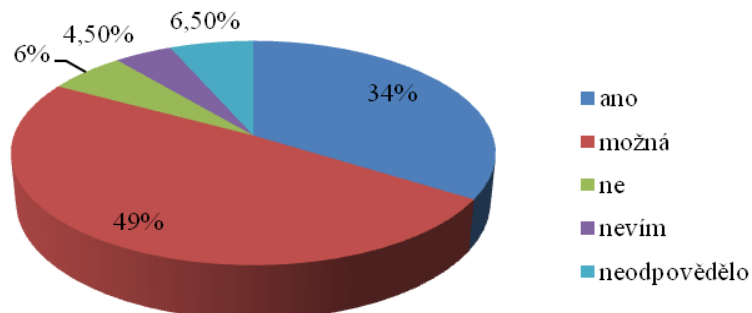
Nejvíce žáků (119) si s evakuačním zavazadlem spojí MU typu povodní, zemětřesení (75 žáků). 66 žáků uvedlo požár, ale nejspíš si neuvědomili, že při požáru není čas na zabalení si důležitých věcí k přežití, ale většinou je pouze čas na záchranu vlastního života.

Otázka č. 10: Učili jste se jak poskytnout první pomoc? Myslíte si, že byste dokázali poskytnout první pomoc a zachránit člověka v ohrožení života?

Obrázek 41. Graf odpovědi na 1. část otázky č. 10 [vlastní]

84 % žáků (168) odpovědělo, že se učilo poskytnout první pomoc, 5 % žáků (10) tvrdilo, že nikoliv a 11 % žáků (22) si to už nepamatovalo.

Obrázek 42. Graf odpovědi na 2. část otázky č. 10 [vlastní]

34 % žáků (68) si myslí, že by dokázalo poskytnout 1. pomoc a zachránit tak člověka v ohrožení života. 49 % jedinců (98) si nebylo jisto a proto uvedlo, že možná. 6 % (12) odpovědělo ne, že by nedokázalo zachránit člověka v ohrožení života. 4,5 % (9) nevědělo a 6,5 % (13) na otázku vůbec neodpovědělo.

7.3 Závěr – vyhodnocení dotazníkového šetření

7.3.1 Dotazník pro příslušníky JSDH Morkovice začleněné do projektu Hasík

V dotazníku odpovídali dva příslušníci JSDH Morkovice, kteří jsou instruktory programu Hasík a navštěvují základní školy v Morkovicích a jejich širokém okolí, kde vzdělávají žáky v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Informace ohledně projektu Hasík byly dostačující a pomohly mi k vytvoření dotazníku pro žáky 6. ročníků. Tento dotazník splnil svůj cíl.

7.3.2 Dotazník pro žáky 6. ročníku projektu Hasík

Dotazník vyplnilo 200 žáků šestých ročníků z pěti základních škol ze Zlínského kraje. Z každé školy 40 žáků. Cílem bylo zjistit znalosti žáků v oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany. Dotazníkové šetření dopadlo spíše podprůměrně. Bylo zjištěno, že žáci „nějaké“ znalosti z obou oblastí mají. Ve většině otázek odpovídali téměř správně, kromě některých otázek, které naopak dopadli záporně. Např. **neznali**: zásady 1. pomoci při nadýchání se kouře (nevědělo 109 žáků), co znamená heslo: „zastav se, lehni si a kutálej se“ (neznalo 82 žáků), co jsou to prostředky improvizované ochrany (nevědělo 127 žáků). Znalosti vzhledem k jejich věku byly vcelku přiměřené, ale bylo zde i dost nedostatků, které by se měly odstranit jako např. u zmíněných otázek. Vzhledem k tomu, že většina otázek byla otevřených, tak žáci museli odpovídat slovy a tudíž došlo k efektivnějšímu zjištění znalostí.

7.3.3 Dotazník pro ředitele základních škol

Dotazníkové šetření vyplnilo 20 ředitelů ze základních škol Zlínského kraje. Cílem dotazníku bylo zjistit, jestli probíhá, jak probíhá a jak se staví k výuce v oblasti OČMU na základních školách. Bylo odhaleno, že se výuce OČMU nevěnují dostatečně, tak jak by měli. Z šetření vyplývá, že 9 základních škol z 20 vyučuje OČMU v 8. ročníku pouze 7-8 hodin ročně, to znamená, že nemohou stihnout probrat všechna témata, která by měla být probrána. Při otázce, jestli by chtěli výuce věnovat více času, odpověděli všichni, že se jí věnují dostatečně jak v hodinách, tak v projektech. Bohužel tedy není snaha ze strany ZŠ se výuce více věnovat a více žáky vzdělávat. Při položení otázky ohledně samotného předmětu, který by situaci vyřešil, ředitelé opět odpověděli záporně. 17 škol od-

povědělo přímo ne, pouze 3 školy by to uvítaly, kdyby byl navýšen počet vyučovacích hodin. Všechny školy zastávají názor, že je důležité žáky v této oblasti vzdělávat, že to má smysl. Pomůcek, učebnic, příruček mají ZŠ dostatečně. Někteří učitelé se více věnují této problematice, tudíž školy mají dostatek prostředků, odkud mohou čerpat informace. Největším a jedním z hlavních problémů tedy je, že nedochází k většímu zařazení témat OČMU do výuky a vzdělávání žáků neprobíhá v dostatečném počtu hodin.

7.3.4 Dotazník pro žáky 8. ročníku – oblast výuky OČMU

Dotazník vyplnilo 200 žáků 8. ročníků z pěti základních škol Zlínského kraje. Z každé školy jej vyplnilo 40 žáků. Cílem bylo zjistit vyučovaná témata v oblasti OČMU a prověřit znalosti žáků v této sféře. Témata jsou k vidění u otázky č. 1 na straně 70. Znalosti žáků 8. ročníků nejsou zrovna na dobré úrovni. Jeden z důvodů může být také ten, že žáci neodpovídali s takovou vážností a důsledností jako u dotazovaných 6. ročníků. Základní složky IZS většina žáků znala, až na opomíjené jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, které si myslím, že když žáci neznají, tak není tak alarmující jako neznat jediný varovný signál všeobecnou výstrahu, který nevědělo více než polovina dotazovaných. Naštěstí telefonní čísla na příslušné záchranné složky znali všichni, až na pár výjimek. Znalosti žáků jsou na nízké úrovni a měl by být kladen větší důraz na to, aby získali alespoň základní znalosti v oblasti OČMU.

8 VLASTNÍ NÁVRH VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU V OBLASTI OČMU

8.1 Zavedení samostatného předmětu

Pokud chceme, aby docházelo k efektivní výuce, je jediným **správným řešením zavedení samostatného předmětu**, který by byl vyučován jak na základní škole, tak i na střední. Na zavedení předmětu jsme se shodly s paní plk. Tilcerovou, kterou jsem navštívila začátkem dubna a konzultovala jsem s ní problematiku vzdělávání obyvatelstva v oblasti OČMU, která se problematice vzdělávání populace věnuje přes dvacet let. Název předmětu by podle mého názoru mohl být přímo Ochrana obyvatelstva.

Předmět Ochrana obyvatelstva by odstranil řadu problémů, se kterými se vzdělávací systém potýká dnes. Největší „kámen úrazů“ je čas, který je ve školách věnován výuce OČMU. Podle zjištění je velmi nedostačující a díky tomuto předmětu by byl pravidelně a dostatečně vyučován. Podle mého názoru by bylo ideální, aby se vyučoval dvě hodiny týdně. 1. hodina by byla určena k probírání témat a získávání potřebných informací a 2. hodina k zopakování látky, zapojení žáků do výuky např. formou her, nácviku různých situací, se kterými se mohou žáci setkat při řešení jednotlivých mimořádných událostí, případně k zjištění znalostí žáků formou testu. Další překážka, která by se tím vyřešila a to ta, že by docházelo k probrání všech témat, která mají být v jednotlivých ročnících probrána a ne jako doposud, kdy se probere jen to, co učitel „chce“ aby bylo žákům sděleno. Nejlépe vydání učebnice pro jednotlivé ročníky, jak pro žáky, tak pro učitele, kterých by se pevně držely a vyučovali podle nich.

8.2 Vzdělávání stávajících učitelů

Při zavedení předmětu, nestačí, aby se **učitelé drželi** a vyučovali témata podle daných učebnic, příruček, ale musí sami **problematiku chápat a rozumět ji**. A to nepůjde, pokud učitelé nebudou mít problematiku OČMU zažitou, nebudou přijatelně proškoleni, vzděláni a nezískají **osvědčení o úspěšném zdolání kurzu**, školení. Vzdělávání učitelů formou kurzů a školení již probíhá, ale dle mého názoru, by mělo dojít k proškolení všech učitelů, těch, kteří OČMU vyučují, ale i pedagogů, kteří ji nevyučují (vyučující např. matematiku). Jednalo by se o kurzy probíhající o víkendech nebo jednodenní kurzy, které by probíhali cca dvakrát do měsíce. Škola by samozřejmě musela zajistit náhradu za chybějícího učitele,

s tím se musí počítat. Pokud by vznikla mimořádná událost, která by zasahovala i do dané školy, je zapotřebí, aby správně zareagovali všichni učitelé a tím ochránili sebe a především žáky před ohrožením zdraví a života.

8.3 Právní ukotvení a postihy za nedodržení

Zavedení předmětu Ochrana obyvatelstva bude fungovat pouze za předpokladu jeho právního ukotvení ve školském zákoně v oblasti vzdělávání OČMU na základních a středních školách. Tam by mělo být přesně uvedeno, podle čeho a jak mají učitelé postupovat při vzdělávání žáků a studentů středních škol.

I kdyby předmět nebyl zaveden, v současné době **chybí právní ukotvení** problematiky vzdělávání. Jsou návrhy výuky, jak má probíhat, návrhy toho, co a jaká témata se mají vyučovat, ale není pevně dáno, čeho se mají učitelé „držet“. Tudíž záleží na každé škole, každém učiteli, jak se k výuce postaví, co žákům sdělí, záleží na tom, jaký má pedagog vztah k oblasti OČMU a to je dle mého názoru nesprávně postavený systém vzdělávání.

Proto by se mělo vše nejdříve přesně stanovit v zákoně, stanovit, **kdo** za nedodržení **ponese zodpovědnost**. A hlavně **za porušení, nedodržení správného postupu vzdělávání, neproškolení pedagogů** by měly přijít na řadu **sankce, peněžní pokuty** pro školy, ředitele.

8.4 Česká školní inspekce

Po právním ukotvení, proškolení pedagogů, vzdělávání žáků musí přijít na řadu orgán, který bude **kontrolovat školy**, jestli **dodržují stanovené postupy**, dochází k proškolení učitelů, jestli správně a dostatečně vyučují zmiňovanou problematiku. Nejvhodnější by bylo, kdyby byla **vytvořena skupina zaměstnanců z České školní inspekce** nebo **z řad HZS ČR**, která by navštěvovala školy a zjišťovala, na jaké úrovni probíhá, neprobíhá dostatečně výuka a případně by škole udělila např. formou písemné dohody, co má škola zlepšit. Po nějaké době by školu opět inspekce navštívila a zjistila, jestli došlo ke zlepšení, příp. udělila sankci, pokutu a dále po škole požadovala nápravu stavu vzdělávání.

Zatím, bohužel si myslím, že zavedení samostatného předmětu je nereálné. Jeden z důvodů je ten, že dnešní společnost, pedagogové a další odborníci v oblasti ochrany obyvatelstva, ministerstva školství OČMU si nemyslí, že je nejdůležitější začít vzdělávat žáky a studenty v této oblasti. Díky vyučování žáků a studentů by došlo k dozdělování veškeré populace, jak je zmíněno na grafech v teoretické části na straně 32 – 35. Už se „začíná více něco dělat“, více vzdělávat a připravovat společnost, než tomu bylo před pár lety, ale není to stále „ono“, není to na dostatečné úrovni. Proto je teď na nás, na odbornících GŘ-HZS ČR, HZS ČR a dalších přesvědčit, že vzdělávání v této oblasti by mělo být prioritou „číslo 1“ a měli bychom se více snažit a prosazovat názory, které by vedly k uskutečnění samostatného předmětu.

ZÁVĚR

V lednu letošního roku jsem se zúčastnila konzultace s paní kpt. Bc. Pavlou Pražákovou, která pracuje na krajském ředitelství Hasičského záchranného sboru Jihomoravského kraje na oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení, v oblasti preventivně výchovné činnosti. Začátkem dubna, téhož roku, jsem jela do Prahy na konzultaci s paní plk. Mgr. Eleonórou Tilcerovou, pracující na MV-GŘ HZS ČR jako vedoucí oddělení instruktáží a školení. Na obou konzultacích jsme se zabývali vzděláváním a připraveností populace v oblasti ochrany obyvatelstva.

Paní kpt. Pražáková mi poskytla náhled na problematiku a materiály týkající se vzdělávání ve zmiňované oblasti. U paní plk. Tilcerové jsme více rozebíraly jednotlivé věkové kategorie obyvatelstva a jejich vzdělávání. Zjištěním bylo, že se začíná více vzdělávat populace, než tomu bylo před lety. Např. u dětí na ZŠ a středních školách se na systému vzdělávání stále pracuje, je snaha ho vyvíjet, ale neví se, jak výuka přesně na školách probíhá z důvodu, že si každá škola může nastavit „svůj průběh vyučování“. Není pevně dáno co a v jakém rozsahu učit. Problém v dnešní době je také s oslovením dospělé populace, která se k těmto tématům staví tím způsobem, že je nepotřebuje znát. Ale nepotřebuje je znát a vědět, jak se zachovat do té doby, než opravdu mimořádná událost nastane a zasáhne ji nepřipravenou.

Proto jsem zjišťovala formou dotazníků, jak je to se vzděláváním žáků na ZŠ ze dvou rozdílných stran. Ze strany ředitelů jednotlivých ZŠ a ze strany žáků. Oblast zkoumání se týkala i projektu Hasík. Výsledkem bylo, že vědomosti žáků nejsou na požadované úrovni. Je to způsobeno tím, že školy se k výuce nestaví dostatečně a nekladou jí potřebný význam.

Jak už jsem zmiňovala ve svém návrhu, tak i s paní plk. Tilcerovou jsme dospěli k názoru, že pokud se nevytvoří samostatný předmět, tak výuka v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí nikdy nebude na dobré úrovni, tak jak by měla být.

Jsem domluvena s panem kpt. Mgr. Adamem Hendrychem z MV-GŘ HZS ČR, vrchním komisařem odboru ochrany obyvatelstva a krizového řízení pracující na oddělení instruktáží a školení, že mu práce bude poskytnuta k získání informací a ke spolupráci.

Cíle a úkoly mé bakalářské práce byly splněny. Došlo k potřebnému zanalyzování a zjištění skutečností formou dotazníkového šetření. Návrh na zlepšení systému vzdělávání byl také vytvořen.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ŠENOVSKÝ, Michail a Vilém ADAMEC. *Základy krizového managementu*. 2. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2004, 102 s. ISBN 80-86634-44-2.
- [2] MIKA, Otakar J. *Informovanost obyvatelstva a jeho připravenost na zvládnutí mimořádných událostí* [online]. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008, 1 CD-ROM. [cit. 2015-01-14]. ISBN 978-80-7394-111-6.
- [3] TILCEROVÁ, Eleonóra: Osobní sdělení, Praha 3. 4. 2015
- [4] ZEMAN, Miloš a Otakar J MIKA. *Ochrana obyvatelstva*. Vyd. 1. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta chemická, 2007, 116 s. ISBN 978-80-214-3449-3.
- [5] ČESKO. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 2000, 73. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>
- [6] *Základní dělení mimořádných událostí*. [online]. [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: http://www.mesto-vlasim.cz/data/usr_001_novy_adresar_vlasim/zakladni_deleni_mim_udalosti.pdf
- [7] ČESKO. Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky ve znění pozdějších předpisů (zákon o prevenci závažných havárií). In: *Sbírka zákonů*. 2006, 25. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-59>
- [8] M, KOPECKÝ, TILCEROVÁ E, ŠIMAN J, KOUCKÁ M a VOPIČKA K. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Pedagogická fakulta. *Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí* [online]. [cit. 2015-01-20].
- [9] ANTUŠÁK, Emil. *Krizový management: hrozby – krize - příležitosti*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7357-488-8.
- [10] ČESKO. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 2000, 73. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

- [11] KROUPA, Miroslav a Milan ŘÍHA. *Ochrana obyvatelstva*. Vyd. 1. Praha: Armex, 2006, 100 s. ISBN 80-86795-33-0x.
- [12] LICHEVNÍKOVÁ, Nikola. *Přípravenost obyvatelstva na mimořádné události a krizové situace*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta chemická, Ústav chemie a technologie ochrany životního prostředí. Vedoucí práce doc. Ing. Otakar J. Mika, CSc.
- [13] MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana obyvatelstva I*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009, 133 s. ISBN 978-80-7251-298-0.
- [14] VOTÍPKA, Luboš. Hasičský záchranný sbor České republiky: Ochrana obyvatelstva. *Varování obyvatelstva v České republice: Jednotný systém varování a informování* [online]. Praha, 2011 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/varovani-obyvatelstva-v-ceske->
- [15] Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč: Služby pro veřejnost. *Pro případ ohrožení* [online]. 2013, 11.2.2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/pro-pripad-ohrozeni-pro-pripad-ohrozeni.aspx>
- [16] HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR JIHOMORAVSKÉHO KRAJE. *Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýny radí...* Brno, 2015. Dostupné z: <http://www.firebrno.cz/vase-cesty-k-bezpeci>
- [17] *Pro případ ohrožení: Příručka pro obyvatele*. 2. vyd. Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského sboru ČR, 2001, 16 s.
- [18] Podpora výuky ze strany Hasičského záchranného sboru ČR: Výuka problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí na školách – od historie k současnému stavu. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. 2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podpora-vyuky-ze-strany-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>
- [19] KOLEKTIV AUTORŮ POD VEDENÍM MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Bezpečnostní strategie České republiky 2015* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015 [cit. 2015-04-22]. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

- [20] TILCEROVÁ, Eleonora: SEMINÁŘ. Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a prevence katastrof. Praha 26. března 2015.
- [21] Podpora výuky ze strany Hasičského záchranného sboru ČR: Podíl HZS ČR při výuce témat ochrany člověka za mimořádných událostí na základních, středních a vyšších odborných školách. GŘ-HZS ČR. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR 2015 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podpora-vyuky-ze-strany-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>
- [22] Podklady a učebnice: Výstupy ze spolupráce s časopisem Pastelka. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR 2015 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podklady-ucebnice.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>
- [23] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: úplné znění upraveného RVP ZV* [online]. Praha: Odbor vzdělávání 21, oddělení předškolního, základního a základního uměleckého vzdělávání 210 MŠMT ČR, 2013 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podklady-a-ucebnice.aspx>
- [24] Podklady a učebnice: Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR 2015 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podklady-ucebnice.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>
- [25] Kurzy pro učitele: Kurzy pro učitele pořádané Hasičským záchranným sborem ČR k proškolení učitelů v problematice ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí zařazené do systému DVPP. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/kurzy-pro-ucitele.aspx>
- [26] Podpora vzdělávání na pedagogických fakultách. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podpora-vzdelavani-na-pedagogickych-fakultach.aspx>

- [27] VLÁDA ČR. *Začlenění tématik "Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova" do studijních programů pedagogických fakult* [online]. 2011 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podpora-vzdelavani-na-pedagogickych-fakultach.aspx>
- [28] Vzdělávání v oblasti krizového řízení: Vysoké školy vzdělávající odborníky v oblasti krizového řízení a ochrany obyvatelstva. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/vzdelavani-v-oblasti-krizoveho-rizeni.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>
- [29] Činnosti pro seniory. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/cinnosti-pro-senior.aspx>
- [30] Strážníci pořádali první ročník Senior akademie. *Městská policie Zlín* [online]. 2013 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: http://www.mpzlin.cz/index_816ca790d9451320ebfef2ec43203c07.html
- [31] O nás: Kdo jsme? Na koho se obracíme? Čeho chceme dosáhnout?. *SenSen Senzační senioři* [online]. SENSEN, 2015 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.sensen.cz/o-nas/>
- [32] Pro školy. *Záchranný kruh* [online]. Smartware, 2015 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-skoly/>
- [33] VIKTORINOVÁ, Marie, Jindra FALCMANOVÁ, Kateřina NOSOVÁ a Markéta CAKLOVÁ. *Projekt "Bezpečná škola" 2006*. Kroměříž: Základní škola Kroměříž, Komenského náměstí 440, 2006.
- [34] HRUBÁ, Kateřina. *Bezpečná škola*. *BOZPinfo* [online]. 2011 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: http://www.bozpinfo.cz/win/knihovnabozp/citarna/tema_tydne/bezpecna_skola110328.html
- [35] Síť bezpečných škol. *Bezpečná škola* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.bezpecna-skola.cz/sit-bezpecnych-skol>

- [36] *Aktuality v prevenci úrazů: Mezinárodní bezpečné školy* [online]. Praha: Centrum úrazové prevence, 2011 [cit. 2015-04-23]. ISSN 1213-2179. Dostupné z: <http://www.nkcpu.cz/data/2013-03-12-10-23-37-Aktuality-Bezpecny-skoly-2011.pdf>
- [37] Projekt programu 2015 - základní školy. *Hasík CZ: preventivně výchovná činnost v oblasti PO a OOB* [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: http://www.hasik.cz/projekt_zs.html
- [38] ČESKO. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). In: *Sbírka zákonů*. 2001, 98. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>
- [39] KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, Danuše KRATOCHVÍLOVÁ a Libor FOLWARCZNY. *Ochrana obyvatelstva. 2., aktualiz. vyd.* V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013, 177 s. ISBN 978-80-7385-134-7.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
BRK	Bezpečnostní rada kraje
BROb	Bezpečnostní rada obce
CUP	Centrum úrazové prevence
GŘ	Generální ředitelství
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
IZS	Integrovaný záchranný systém
JSDH	Jednotka sboru dobrovolných hasičů
JSVV	Jednotný systém varování a vyrozumění
KŠOB	Krizový štáb obce
KŠK	Krizový štáb kraje
MU	Mimořádná událost
MV	Ministerstvo vnitra
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
OČMU	Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí
OO	Ochrana obyvatelstva
PČR	Policie České republiky
RVP	Rámcové vzdělávací programy
ZV	Základní vzdělávání
SŠ	Střední vzdělávání
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠ	Vysoká škola
WHO	Světová zdravotnická organizace
ZŠ	Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1. Připravená společnost na MU [vlastní]</i>	31
<i>Obrázek 2. Rozdělení skupiny dětí a mládeže v systému vzdělávání [vlastní]</i>	32
<i>Obrázek 3. Rozdělení dospělého obyvatelstva v systému vzdělávání [vlastní]</i>	33
<i>Obrázek 4. Procentuální vyjádření mládeže v dnešní době v procesu vzdělávání [vlastní]</i>	34
<i>Obrázek 5. Procentuální vyjádření vzdělaných absolventů v OČMU za jeden rok [vlastní]</i>	35
<i>Obrázek 6. Procentuální vyjádření vzdělaných absolventů v OČMU za pět let [vlastní]</i>	35
<i>Obrázek 7. Procentuální vyjádření vzdělaných absolventů v OČMU za patnáct let [vlastní]</i>	36
<i>Obrázek 8. Procentuální vyjádření vzdělaných absolventů v OČMU za třicet let [vlastní]</i>	36
<i>Obrázek 9. Graf odpovědi na otázku č. 1 [vlastní]</i>	56
<i>Obrázek 10. Graf odpovědi na otázku č. 2 [vlastní]</i>	57
<i>Obrázek 11. Graf odpovědi na otázku č. 3 [vlastní]</i>	58
<i>Obrázek 12. Graf odpovědi na otázku č. 4 [vlastní]</i>	59
<i>Obrázek 13. Graf odpovědi na otázku č. 5 [vlastní]</i>	60
<i>Obrázek 14. Graf odpovědi na otázku č. 6 [vlastní]</i>	61
<i>Obrázek 15. Graf odpovědi na otázku č. 7 [vlastní]</i>	62
<i>Obrázek 16. Graf odpovědi na otázku č. 8 [vlastní]</i>	63
<i>Obrázek 17. Graf odpovědi na otázku č. 9 [vlastní]</i>	64
<i>Obrázek 18. Graf odpovědi na otázku č. 10 [vlastní]</i>	65
<i>Obrázek 19. Graf odpovědi na otázku č. 10 [vlastní]</i>	65
<i>Obrázek 20. Graf odpovědi na otázku č. 1 [vlastní]</i>	66
<i>Obrázek 21. Graf odpovědi na otázku č. 2 [vlastní]</i>	67
<i>Obrázek 22. Graf odpovědi na otázku č. 4 [vlastní]</i>	67
<i>Obrázek 23. Graf odpovědi na otázku č. 4 [vlastní]</i>	68
<i>Obrázek 24. Graf odpovědi na otázku č. 5 [vlastní]</i>	68
<i>Obrázek 25. Graf odpovědi na otázku č. 6 [vlastní]</i>	69

<i>Obrázek 26. Graf odpovědi na otázku č. 7 [vlastní]</i>	69
<i>Obrázek 27. Graf odpovědi na otázku č. 8 [vlastní]</i>	70
<i>Obrázek 28. Graf odpovědi na otázku č. 9 [vlastní]</i>	70
<i>Obrázek 29. Graf odpovědi na otázku č.1 [vlastní]</i>	72
<i>Obrázek 30. Graf odpovědi na otázku č. 2 [vlastní]</i>	73
<i>Obrázek 31. Graf odpovědi na otázku č. 2 [vlastní]</i>	73
<i>Obrázek 32. Graf odpovědi na otázku č. 3 [vlastní]</i>	75
<i>Obrázek 33. Graf odpovědi na otázku č.4 [vlastní]</i>	76
<i>Obrázek 34. Graf odpovědi na otázku č. 5 [vlastní]</i>	77
<i>Obrázek 35. Graf odpovědi na otázku č. 5 [vlastní]</i>	77
<i>Obrázek 36. Graf odpovědi na otázku č. 6 [vlastní]</i>	78
<i>Obrázek 37. Graf odpovědi na otázku č. 7 [vlastní]</i>	79
<i>Obrázek 38. Graf odpovědi na otázku č. 8 [vlastní]</i>	80
<i>Obrázek 39. Graf odpovědi na otázku č. 9 [vlastní]</i>	81
<i>Obrázek 40. Graf odpovědi na otázku č. 9 [vlastní]</i>	82
<i>Obrázek 41. Graf odpovědi na 1. část otázky č. 10 [vlastní]</i>	83
<i>Obrázek 42. Graf odpovědi na 2. část otázky č. 10 [vlastní]</i>	83

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1. Počet žáků, kteří odpověděli a nevěděli [vlastní]</i>	58
<i>Tabulka 2. Počet žáků, kteří odpověděli a nevěděli [vlastní]</i>	59
<i>Tabulka 3. Počet žáků, kteří odpověděli a nevěděli [vlastní]</i>	61
<i>Tabulka 4. Počet žáků, kteří odpověděli a nevěděli [vlastní]</i>	62
<i>Tabulka 5. Procentuální vyjádření žáků v číslech [vlastní]</i>	63
<i>Tabulka 6. Počet žáků, kteří odpověděli a nevěděli [vlastní]</i>	64
<i>Tabulka 7. Počet žáků v procentech na obrázku č. 30 [vlastní]</i>	73
<i>Tabulka 8. Počet žáků v procentech na obrázku č. 31 [vlastní]</i>	75
<i>Tabulka 9. Počet žáků, kteří odpověděli a neodpověděli na 1. část otázky č. 9 [vlastní]</i>	81
<i>Tabulka 10. Počet žáků, kteří odpověděli a neodpověděli na 2. část otázky č. 9 [vlastní]</i>	82

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník pro žáky 6. ročníků – Hasík

Příloha P II: Dotazník pro ředitele ZŠ – OČMU

Příloha P III: Dotazník pro žáky 8. ročníků – OČMU

Příloha P IV: Grafické znázornění signálů

Příloha P V: Brožury

Příloha P VI: Pomůcky a deskové hry pro mateřské školy

Příloha P VII: Tabulka vyučovaných oborů na pedagogických vysokých školách

Příloha P VIII: Tabulka přehledu vysokých škol vzdělávajících odborníky

Příloha P IX: DVD, pracovní listy – Záchranný kruh

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY 6. ROČNÍKŮ – HASÍK

Šetření v příloze I – III odpovídají reálným dotazníkům. Liší se pouze prostor na odpovědi dotazovaných, který byl ve skutečnosti větší.

1. Kam se dovoláš, když budeš volat na následující telefonní čísla?

150:

155:

158:

112:

2. Z jakých základních složek se skládá IZS? Správné možnosti zakroužkujte:

Armáda České republiky, Policie České republiky, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby, Útvar rychlého nasazení, Hasičský záchranný sbor ČR

3. Co všechno by měl člověk nahlásit při volání na tísňovou linku, když bude např. hořet?

1.

2.

3.

4.

4. Jaké jsou základní jednoduché zásady první pomoci při nadýchání se kouře?

1.

2.

3.

4.

5. Co znamená heslo: „Zastav se, lehni si a kutálej se!“

6. Co byste měli udělat, pokud se nacházíte v budově, kde hoří a místnost, ve které právě jste, je značně zakouřena? (Z pohledu záchrany svého zdraví- kde se drží kouř-nahoře-dole? Jaké ochranné pomůcky použít? (suchý nebo vlhčený kapesník?)

1.

2.

3.

4.

5.

7. Jak byste postupovali, kdyby si váš kamarád popálil ruce o vařící vodu z rychlovarné konvice?

1.

2.

8. Jak se jmenuje jediný varovný signál pro obyvatelstvo?

9. Napište, jak byste postupovali, když byste museli opustit byt/dům z důvodu vzniku mimořádné události (co je potřeba vypnout, co nachystat a vzít si sebou):

10. Víte, co to jsou prostředky improvizované ochrany? Jak byste se chránili při úniku nebezpečných látek – co byste použili jako ochranu obličeje, celého těla?

Ano ne nevím

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PRO ŘEDITELE ZŠ - OČMU

- 1. Kolik času výuce v hodinách Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí jste věnovaly v letošním roce u 8. ročníku?**
- 2. Probíhá výuka v rámci jiných aktivit, než v hodinách? V jakých?**
- 3. Chtěly byste věnovat více času vzdělávání v oblasti OČMU?**
- 4. Do jakých předmětů zahrnujete výuku?**
- 5. Pracuje na Vaší škole učitel, který se hlouběji věnuje problematice vzdělávání žáků v oblasti OČMU?**
- 6. Spolupracujete v rámci vzdělávání žáků/učitelů s různými organizacemi, složkami IZS?**
- 7. Používáte k výuce *Příručku pro učitele základních a středních škol – Ochrana člověka za MU* od MV-GŘ HZS ČR? Používáte i jiné příručky, učební texty, pomůcky?**

8. Myslíte si, že je pro žáky přínosné vzdělávat je v této oblasti?

9. Myslíte si, že by měl být zaveden přímo předmět týkající se OČMU, který by byl pravidelně vyučován jako ostatní předměty?

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY 8. ROČNÍKŮ - OČMU

Odpovědi zakroužkujte nebo doplňte slovy.

1. Na jaká témata proběhla výuka Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí?

Integrovaný záchranný systém (jeho význam, základní a ostatní složky)

Mimořádná událost a krizové řízení, krizová situace, krizový stav

Individuální ochrana

Improvizovaná ochrana (prostředky, jejich využití doma, nácvik jejich používání)

Havárie, antropogenní události (události způsobené člověkem)

Havárie s únikem nebezpečných látek (základní druhy nebezpečných látek, nejčastější příčiny havárie s únikem nebezpečných látek)

Radiační havárie jaderných energetických zařízení

Terorismus, extremismus

Péče o zdraví a poskytování první pomoci

Prevence fyzického a duševního násilí, psychického onemocnění a násilí namířeného proti sobě samému (alkohol, nikotin, násilné chování)

2. Myslíte si, že je důležité orientovat se v tématech z předchozí otázky?

Ano Ne Možná Nevím

Pokud ano - možná tak proč?

3. Pokud jste se věnovali více tématům, které/která vás více zaujala/bavila?

4. O Jakém tématu z otázky č. 1 (nebo jiném) byste se chtěli více dozvědět?

5. Víte, co je to signál všeobecná výstraha?

Ano Nevím

Pokud ano, tak odpovězte slovy:

6. Z jakých základních složek se skládá IZS? Správné možnosti zakroužkujte:

Armáda České republiky, Policie České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby, Útvar rychlého nasazení, Hasičský záchranný sbor ČR

7. Správně spojte telefonní čísla s příslušnými složkami

156	Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby
150	Policie ČR
155	Městská policie
158	Hasičský záchranný sbor České republiky

8. Které mimořádné události patří mezi antropogenní - způsobené člověkem a které jsou přírodního charakteru – způsobené přírodou? Vichřice, kosmické záření, ropné havárie, sněhové kalamity, letecké dopravní havárie, povodně, přemnožení přírodních škůdců, rozvoj rasové, národnostní a náboženské nesnášenlivosti, vysychání a znehodnocování vodních zdrojů, zemětřesení, narušení dodávek pitné vody, radiační havárie velkého rozsahu, dlouhodobá sucha.

Antropogenní mimořádné události:

Mimořádné události způsobené přírodou:

9. Co by mělo evakuační zavazadlo obsahovat? Jaké mimořádné události si spojíte s tímto zavazadlem?

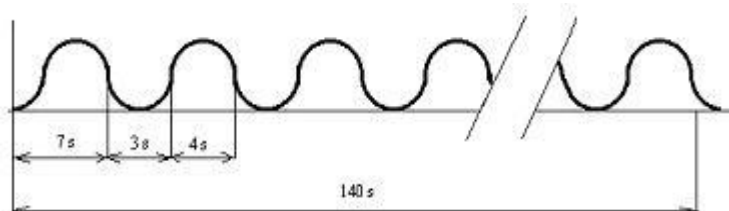
10. Učili jste se jak poskytnout první pomoc?

Ano Ne Nepamatuji si

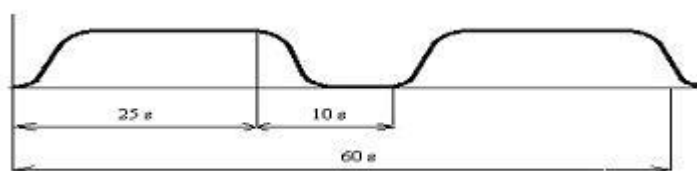
Myslíte si, že byste dokázali poskytnout první pomoc a zachránit člověka v ohrožení života?

Ano Ne Možná Nevím

PŘÍLOHA P IV: GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ SIGNÁLŮ

Signál Všeobecná výstraha

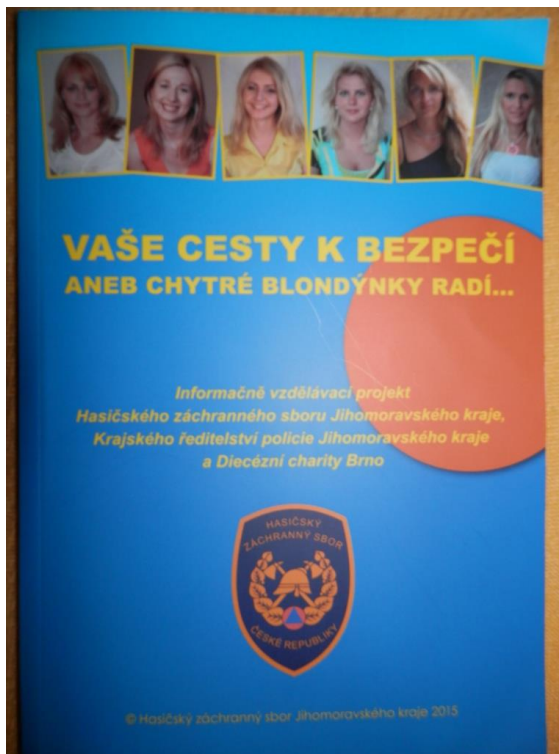

Signál Požární poplach

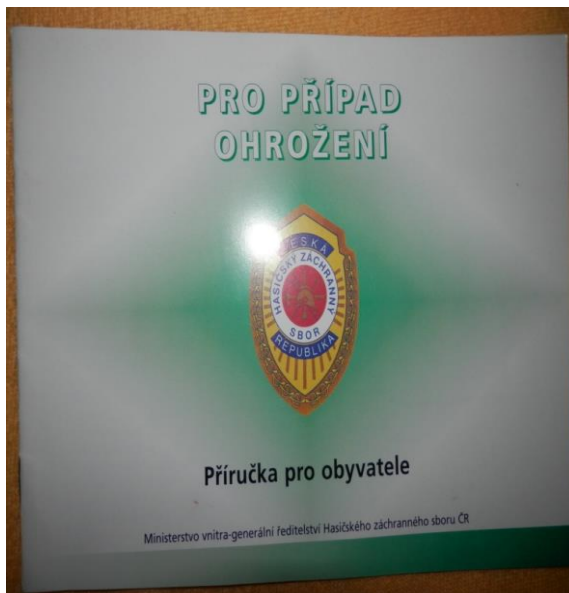

Akustická zkouška sirén

PŘÍLOHA P V: BROŽURY

OBSAH	
OCHRANA OBYVATELSTVA	
Jak správně nahlásit mimořádnou událost	4
Jak se zachovat při úniku nebezpečné látky	6
Jak se připravit na povodně	9
Jak se ochránit před nebezpečnými klimatickými jevy	13
Co udělat, když zazní sirény	17
Jak se ochránit v zamořeném prostředí	19
Improvizované úkryty – kde a jak se ukrytí v případě nebezpečí	21
Co má obsahovat evakuační zavazadlo	23
Jak správně postupovat při opuštění domácnosti/objektu při evakuaci	25
Jak přežít v přírodě	27
POŽÁRNÍ PREVENCE	
Jak předcházet požárům a co dělat při jejich vzniku	33
Požár v domácnosti – otevřený oheň	36
Jak předejít požáru v přírodě	39
Požár v domácnosti – děti a jejich bezpečnost	42
Jak předcházet požáru při kouření	43
Jak předcházet požárům od elektrických spotřebičů	44
Požár v domácnosti – vytápění	46
Jaký hasičský přístroj na co použít	50
Proč mít doma hlásiče požáru	53
Co byste měli vědět o únikových východech	55
Jaké máte povinnosti vůči hasičům	56
BEZPEČNOST OBYVATEL	
Jak vybavit a bezpečně používat automobil	60
Co udělat pro své bezpečí při cestách v zahraničí	63
Jak se správně zachovat při dopravní nehodě	67
Jak se zachovat, stanete-li se svědky trestného činu	69
Co dělat v případě přepadení	71
Co dělat v případě domácího násilí	73
Jak řešit problém šikany a sexuálního obtěžování	76
Co dělat v případě krádeží	79
Jak předcházet kriminalitě páchané na seniorech	81
Jaké hrozí nebezpečí v oblasti informačních technologií	83
Jak se zachovat v případě nálezu podezřelého zavazadla nebo jiného předmětu	85
Jak zabezpečit vaši domácnost při odjezdu na dovolenou	87

OBSAH	
Důležitá telefonní čísla tísňového volání	..2
Pro případ ohrožení	..3
Obecné zásady	..3
Varovný signál	..4
Signál „Požární poplach“	..4
Zvuk sirény	..4
Když zazní siréna	..5
Co dělat, když bude nařízena evakuace	..6
Zásady pro opuštění bytu nebo objektu v případě evakuace	..6
Evakuační zavazadlo	..7
Havárie v chemickém závodě, ve skladu chemikálií nebo při dopravní havárii s únikem nebezpečných látek	..8
Havárie v jaderném energetickém zařízení nebo jiná havárie s únikem radioaktivních látek do životního prostředí	..9
Ochrana před povodněmi	..10
Biologické zbraně	..11
Chemické zbraně	..12
Prostředky improvizované ochrany osob v radioaktivně, chemicky a biologicky zamořeném prostředí	..13
Teroristické akce	..14
Úkryty obyvatelstva	..14
Chování obyvatel v úkrytech	..14
Příprava improvizovaného úkrytu	..15
Integrovaný záchranný systém	..16
Kde získat informace	..16

PŘÍLOHA P VI: POMŮCKY A DESKOVÉ HRY PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY

**PŘÍLOHA P VII: TABULKA VYUČOVANÝCH OBORŮ NA
PEDAGOGICKÝCH VYSOKÝCH ŠKOLÁCH**

Vysoká škola	Fakulta	Název studijního programu	Typ studijního programu	Název studijního oboru	Druh studijního předmětu
Univerzita Karlova v Praze	Pedagogická	Specializace v pedagogice	bakalářský	Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání	Povinné studijní předměty: Ochrana za mimořádných událostí a První pomoc
Univerzita Karlova v Praze	Pedagogická	Učitelství pro SŠ	navazující magisterský	Učitelství pro SŠ a 2. st. ZŠ - výchova ke zdraví	Povinný studijní předmět: Prevence zdravotních rizik, Povinně volitelný: Bezpečnost a ochrana zdraví
Univerzita Karlova v Praze	Pedagogická	Specializace v pedagogice Učitelství pro SŠ Učitelství 1. st. ZŠ	bakalářský navazující magisterský magisterský	Společný základ	Volitelné studijní předměty (několik pro prezenční i kombinovanou formu studia)
Univerzita Karlova v Praze	Tělesné výchovy a sportu	Tělesná výchova a sport	bakalářský	Tělesná výchova a sport Stud. směr: OO	Povinné studijní předměty a povinné volitelné stud. předměty (8 stud. předmětů)
Univerzita Karlova v Praze	Tělesné výchovy a sportu	Tělesná výchova a sport	navazující magisterský	Tělesná výchova a sport Studijní směr: OO	Povinné studijní předměty a povinné volitelné studijní předměty (5 studijních předmětů)
Univerzita Palackého v Olomouci	Pedagogická	Učitelství pro základní školy	navazující magisterský	Učitelství výchovy ke zdraví pro 2. stupeň ZŠ	Samostatný povinný studijní předmět

Vysoká škola	Fakulta	Název studijního programu	Typ studijního programu	Název studijního oboru	Druh studijního předmětu
Univerzita Palackého v Olomouci	Tělesné kultury	Tělesná výchova a sport	bakalářský	Ochrana obyvatelstva	V rámci povinného studijního předmětu „Ochrana obyvatel a udržitelný rozvoj“
Západočeská univerzita v Plzni	Pedagogická	Specializace v pedagogice	bakalářský	Výchova ke zdraví	V rámci povinného studijního předmětu Propeudeutika výchovy ke zdraví
Ostravská univerzita v Ostravě	Pedagogická	Specializace v pedagogice	bakalářský	Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání	V rámci výuky „Rizika ohrožující zdraví“

**PŘÍLOHA P VIII: TABULKA PŘEHLEDU VYSOKÝCH ŠKOL
VZDĚLÁVAJÍCÍ ODBORNÍKY**

	VŠ	Součást VŠ – Fakulta, Ústav, katedra	Název programu	Obor	Typ pro- gramu
1.	PA ČR v Praze	Fakulta bezpečnostního managementu	Veřejná správa	Bezpečnostní management ve veřejné správě	Bc.
	PA ČR v Praze	Fakulta bezpečnostního managementu	Veřejná správa	Bezpečnostní management ve veřejné správě	Mgr.
2.	ČVUT v Praze	Fakulta biomedicínského inženýrství	Ochrana obyvatelstva	Plánování a řízení krizových situací	Bc.
	ČVUT v Praze	Fakulta biomedicínského inženýrství	Ochrana obyvatelstva	Civilní nouzové plánování	Mgr.
3.	JU v Českých Budějovicích	Zdravotně sociální fakulta	Ochrana obyvatelstva	Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE	Bc.
	JU v Českých Budějovicích	Zdravotně sociální fakulta	Ochrana obyvatelstva	Civilní nouzová připravenost	Mgr.
4.	UTB ve Zlíně	Fakulta logistiky a krizového řízení	Ochrana obyvatelstva	Ochrana obyvatelstva	Bc.
	UTB ve Zlíně	Fakulta logistiky a krizového řízení	Procesní inženýrství	Ovládání rizik	Bc.
5.	VUT v Brně	Ústav soudního inženýrství	Rizikové inženýrství	Řízení rizik chemických technologií	Mgr.
6.	VŠB-TU Ostrava	Fakulta bezpečnostního inženýrství	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Havarijní plánování a krizové řízení	Bc.
	VŠB-TU Ostrava	Fakulta bezpečnostního inženýrství	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Bezpečnostní plánování	Mgr.

	VŠ	Součást VŠ – Fakulta, Ústav, katedra	Název programu	Obor	Typ programu
7.	UP v Olomouci	Fakulta tělesné kultury	Ochrana obyvatelstva	Ochrana obyvatelstva	Bc.
8.	Slezská univerzita v Opavě	Matematický ústav v Opavě	Matematika	Aplikovaná matematika pro řešení krizových situací	Bc.
9.	UO v Brně	Fakulta ekonomiky a managementu	Ekonomika a management	Bezpečnostní management	Bc.
	UO v Brně	Fakulta ekonomiky a managementu	Ekonomika a management	Ekonomika obrany státu	Mgr.
10.	UK – FTVS Praha	Katedra technických a úpolových sportů a OOB	Ochrana obyvatelstva	Ochrana obyvatelstva /se zaměřením na vzdělávání /	Bc.
	UK – FTVS Praha	Katedra technických a úpolových sportů a OOB	Ochrana obyvatelstva	Ochrana obyvatelstva /učitelství pro střední školy/	Mgr.
11.	SVŠES Praha (Soukromá VŠ ekonomických studií Praha)	Katedra práva a bezpečnosti	Bezpečnostní management Ochrana a bezpečnost organizace	Bezpečnostní management	Bc.
12.	VŠ Karla Engliše v Brně (a Liberci)	Ústav bezpečnosti	Bezpečnostně právní studia	Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě	Bc.
13.	Vysoká škola regionálního rozvoje (Praha a Jablonec nad Nisou)	Katedra ekonomiky a managementu	Regionální rozvoj	Management a regionální rozvoj	Bc.
14.	VŠ evropských a regionálních studií o.p.s. v Čes. Buděj.	Katedra právních oborů a bezpečnostních studií	Bezpečnostně právní činnost	Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě	Bc.

	VŠ	Součást VŠ – Fakulta, Ústav, katedra	Název programu	Obor	Typ programu
15.	Univerzita Pardubice	Fakulta ekonomicko-správní Ústav regionálních a bezpečnostních věd	Ekonomika a management	Management ochrany podniku a společnosti	Bc.
	Univerzita Pardubice	Fakulta ekonomicko-správní Ústav regionálních a bezpečnostních věd	Hospodářská politika a správa	Regionální rozvoj Specializace bezpečnost regionu	Mgr.
16.	Univerzita J.A.Komenského v Praze	Katedra bezpečnostních studií	Ekonomika a management	Bezpečnostní studia	Bc.
17.	Rašínova VŠ s.r.o. (Brno – Židenice)		Ekonomika a insolvence	Krizový management	Bc.
18.	Masarykova univerzita v Brně	Fakulta sociálních studií	Humanitární environmentalistika	Bezpečnostní a strategická studia	Bc.
19.	CEVRO institut o.p.s. Praha	Centrum bezpečnostních studií	Veřejná správa	Bezpečnostní studia	Mgr.

Priláď záchránářům jejich správná telefonní čísla tlačívkových linek.

POŽÁRY - pracovní list č. 6

1	2	3
4	5	6
7	8	9
	0	

záchranný kruh

U každého obrázku vyberai tlačítko, zda se situací na obrázku souhlasíš nebo nesouhlasíš. Použij zelenou barvu, jestliže souhlasíš a červenou barvu, jestliže nesouhlasíš.

RIZIKA DOPRAVY - pracovní list č. 4a

 NESOUHLASIM SOUHLASIM	 NESOUHLASIM SOUHLASIM
 NESOUHLASIM SOUHLASIM	 NESOUHLASIM SOUHLASIM
 NESOUHLASIM SOUHLASIM	 NESOUHLASIM SOUHLASIM

záchranný kruh

